

ОДБРАНА

Година XI ■ Број 237 ■ 1. август 2015. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Тенкисти
Војске Србије
у Русији

ТЕМА

Балкански савез
између неухватљиве идеје
и реалне геополитике

Мемоари

ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА

НОВО
издање

Књиге, као и људи, имају своје судбине. „Мемоари“ оснивача Олимпизма у Србији генерала Светомира Свете Ђукића су више деценија чекали на објављивање. Доносе сведочење о Балканским ратовима и Првом светском рату, у првом лицу, са одговорношћу учесника и сведока:

*Бележио сам свако
шрејерење душе бораца,
искрено и шачно...
Пошредно је да се унесе
више светлости у
јомућену свест бораца за
време окршаја, да се
представи слика раша
јосмајрана из јакла
борбеној кркланца., када
светлуца и дрхтаво
лелуја само човеково ја
које хоће да живи.*

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111314 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – БАЛКАНСКИ РАТОВИ“, по цени од 308,00 динара
2. Шифра 111315 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – ПРВИ СВЕТСКИ РАТ“, по цени од 572,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

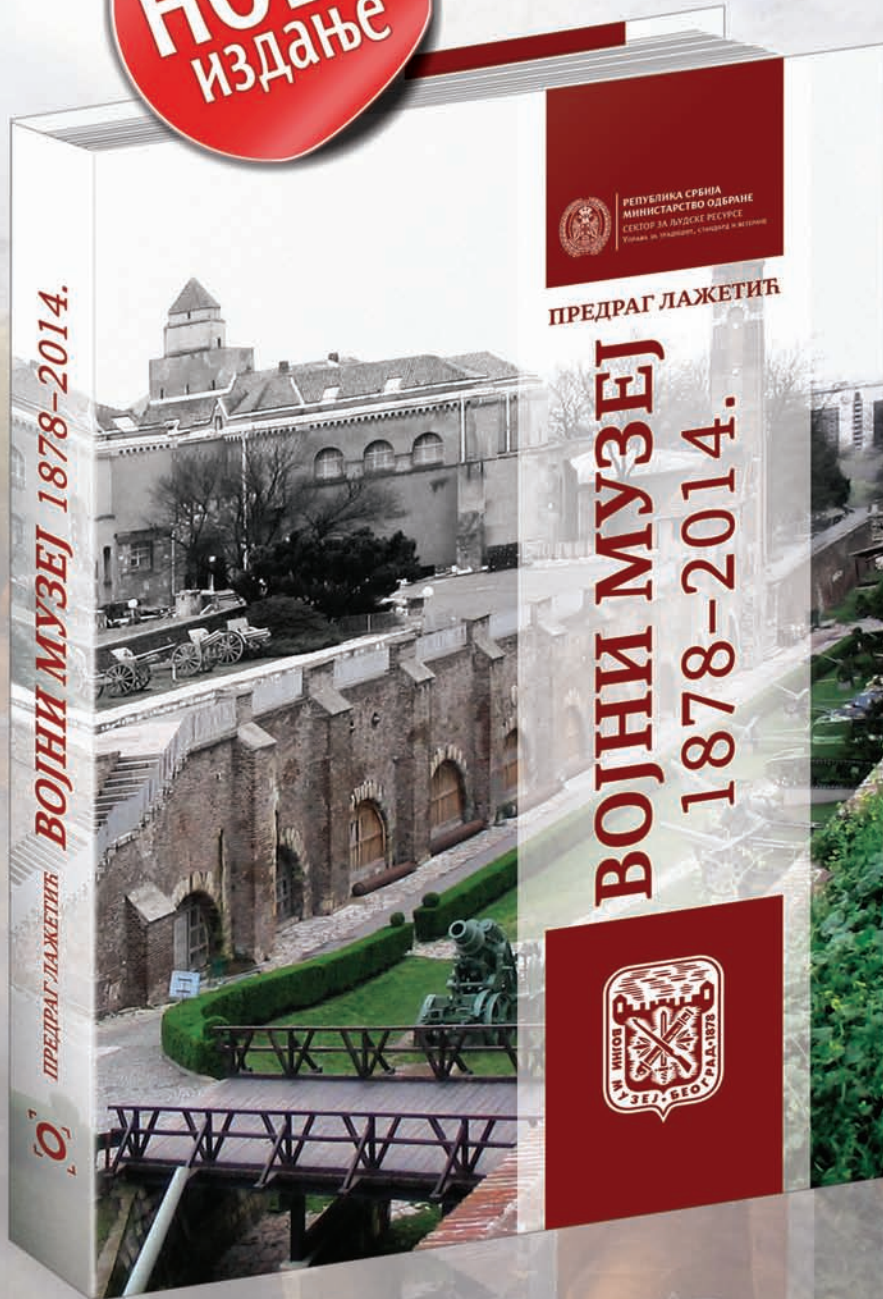
Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о ујлаши целокујној износа досшавиши МЦ „Одбрана“, након чеја испоручујемо књије. Куйљена издања биће досшављена јосшекспресом на шереш куйца.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за традицију, стандард и ветеране

**НОВО
издање**

ПРЕДРАГ ЛАЖЕТИЋ

ВОЈНИ МУЗЕЈ 1878-2014.

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
1. Шифра 111321 „ВОЈНИ МУЗЕЈ, 1878–2014.“, по цени
од 2.090,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазњи целокућној износа доставити МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге.
Кућена издања биће достављена поштом на територији Србије.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић
Владимир Вјештић
Мирјана Крстовић, поручник
Биљана Милић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Миљан Милкић,
Будимир М. Попадић, Никола Остојић,
Александар Радић, Влада Ристић,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић,
Слободан Михаиловић (технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Даримир Банда, Душка Стефановић,
Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Преплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Преплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ
237

Припадници
Војске Србије
на Шенковском
бијелону
у Русији

Снимио Александар ПЕТРОВИЋ

Специјални прилог 125
200 година од
Бијке код Вајтерлоа

20

Обука извиђача
Прве бригаде
у летњим условима
**СИНЕРГИЈА С
ПРИРОДОМ**

36

Седамдесет година
од смрти пуковника
Драгутина Гавриловића

**ВЕЛИКАНА
МЕЂУ ВЕЛИКАНЕ**

38

Резолуција УН о улози
новинара у превенцији сукоба

**ПРОФЕСИЈА
ХРАБРИХ –
НА МЕТИ**

46

У част
српској војсци

**ХОДОЧАШЋЕ
ЗА ИСТОРИЈУ**

- 8 Пример успешне цивилно-војне сарадње
**РЕНОВИРАЊЕ
ВОЈНИХ ОБЈЕКТА**
- 10 Балкански савез — између неухватљиве
идеје и реалне геополитике
**ТРЕБА ЛИ БАЛКАНУ
НОВИ САВЕЗ**
- 16 Капетан бојног брода Андрија Андрић,
командант Речне флотиле
ЗАПЛОВИЛИ У ДРУГИ ВЕК
- 22 Верска служба у Другој бригади
**ДУХОВНА ВЕРТИКАЛА
ВОЈНИКА**
- 26 Корекција вида ласером на ВМА
**БЕЗ ДИОПТРИЈЕ ЗА
ДЕСЕТ МИНУТА**
- 28 Регионални центар
Министарства одбране Београд
**ПЛАНИРАЊЕ ОДБРАНЕ
УРЕЂУЈЕ ДРЖАВУ**
- 32 Ратна пропаганда
СКУПЕ ЛАЖИ
- 34 „Ко нам трује децу“
БОРБА ЗА МЛАДОСТ СРБИЈЕ
- 40 Италијани на страни Србије
у Великом рату (3)
НЕИЗВЕСТАН ПУТ
- 43 Судбина српских средњовековних
рукописних књига
ДУГ ПОВРАТАК КУЋИ

Реч уредника

Гроб за Драгутина

Мало је народа којима је историја тако упорно понављала лекције. Још је мање оних који су тако тврдоглаво одбијали да их науче. Зато је, ваљда, у Србији на истим местима могуће пронаћи једнако дубоке корене и поноса и стида. Добро је, рећи ће неки, док је и поноса и стида, јер нема много пригоднијих моралних коректива за народ тако живописне прошлости.

Једно такво место, сем осталих, налази се и на београдском Новом гробљу. Ево, има већ седамдесет година.

Када се батаљон мајора Драгутина Гавриловића, зарад светлог образа престоног града Краљевине Србије, дигао на јуриш 7. октобра 1915, аустроугарски и немачки куршуми нису били довољно прецизни. Да којим случајем јесу, данас би мајор Драгутин Гавриловић, творац једног од најславнијих говора у историји ратовања, почивао где и остали српски јунаци, браниоци Београда. На споменику би му, вероватно на српском и немачком језику, стајао достојан натпис. Фелдмаршал Фон Макензен, врстан војник и џентлмен би, без сумње, умео да ода почаст мајору кога је успео да убије, али не и да победи, као што је, уосталом, учинио и с телима осталих српских војника које је затекао међу рушевинама главног града.

Али, Драгутину није био суђен гроб на Топчидеру. Очигледно му није било суђено ни да сконча током повлачења кроз Албанију, нити у борбама на Кајмакчалану и при пробоју Солунског фронта. Преживео је, неким чудом, и нацистички концентрациони логор из којег се вратио 1945. године. Међутим, да ли због болести тела или сломљене душе, неколико дана после „испитивања“ у згради данашње школе „Војислав Илић“, Драгутин се преселио у вечност.

Током тих неколико дана „испитивања“ за изнуреног и оболелог пуковника југословенске краљевске војске ондашња народна власт установила је да није морално-политички подобан ни за сопствено гробно место. Тело носиоца Карађорђевог звезде, Ордена белог орла и француског Ратног крста породица је, силом прилика, положила у хумку његове ујне, где се и данас налази. Да га је Макензен сахрањивао, сигурно би боље прошао...

Протагонисти неких других идеологија пунили су Алеју великана, али Драгутин, ево, већ читав век чека свој гроб. Споменик је себи подигао сâм, за живота. Споменик који се обнавља сваки пут када неко изговори – *Јунаци! Тачно у 15 часова нејријашеља се има разбијти вашим силним јуришом, разнећи вашим бомбама и бајонетима. Образ Београда, наше преситнице, има да буде свећао...*

Све док се посмртни остаци Драгутина Гавриловића не пренесу и достојно сахране у Алеју великана, образ Београда неће бити сасвим светао. Можда је 7. октобар 2015, када се навршава пун век од његовог чувеног јуриша, прави тренутак да нам образ поново засија.

Праштајте, господине пуковниче, ако већ није прекасно... ■

Александар ПЕТРОВИЋ

Премијер Србије обишао ПД „Борбени сложени системи”

Председник Владе Србије Александар Вучић обишао је са министрима одбране и унутрашњих послова Братиславом Гашићем и Небојшом Стефановићем и начелником Генералштаба Војске Србије генералом Љубишом Диковићем, 25. јула, Привредно друштво „Борбени сложени системи” у Великој Плани, које послује у оквиру ЈП „Југоимпорт СДПР”.

Премијеру су приказана производна достигнућа новог погона, а обишао је и халу у којој се налазе самоходни топ хаубица 155 mm „НОРА”, вишенаменско оклопно борбено возило „Лазар 2” и опрема војника будућности „ВБ 10”.

– Унапредили смо и усавршили производњу значајну за одбрану земље – рекао је Вучић и додао да је произведено шест „НОРА” које су продате Бангладешу. За Војску Србије биће обезбеђено 18, а од новембра ће се на годишњем нивоу производити 25 до 30 таквих сложених борбених система без повећања капацитета. ■

Извештај о раду Министарства одбране

Министар одбране Братислав Гашић информисао је, 17. јула, чланове скупштинског Одбора за одбрану и унутрашње послове о раду Министарства од априла до јуна. У првој половини године Министарство одбране потрошило је 42 одсто планираног буџета за 2015, односно, од предвиђених 53,7 милијарди динара, утрошене су 23. Министар Гашић је навео да је интересовање за добровољно служење војног рока велико, те да се у јунском року пријавило 600 кандидата. У десет мисија ЕУ и УН тренутно је ангажовано 336 припадника Војске. ■

Завршено школовање Командно-штабних официра

Официрима 61. класе Командно-штабног усавршавања Школе националне одбране начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић уручио је, 17. јула, уверења о стеченом звању командно-штабног официра. Тројици најбољих у рангу и осморици из иностраних оружаних снага министар одбране Братислав Гашић доделио је парадне бодеже. Усавршавање је завршило 58 официра – 50 из Србије, четворица из ДНР Алжир, тројица из Босне и Херцеговине и један из САД.

Најуспешнији међу њима мајор Емил Кирков нагласио је да је уверен да ће стечено знање сви активно користити у обављању дужности, „а да ће колеге из иностраних оружаних снага научено уградити у војну праксу својих земаља”. ■

Средња стручна војна школа наставља с радом

Ушколској 2015/2016. години, после две деценије како је престала с радом, Средња стручна војна школа поново се уводи у средњошколско стручно образовање подофицира Војске Србије. На редовно четворогодишње школовање, смер Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана, биће уписана 46. класа са 30 ученика и ученица. По завршетку школе они ће у чину водника бити примљени у Војску у својству професионалних подофицира.

У протеклом периоду школовање подофицира организовано је на различите начине, а последњих година прве водничке чинове добијали су најбољи професионални војници после вишестепеног стручног усавршавања. Такав начин, међутим, није обезбеђивао одговарајућу и континуирану попуну техничке и ваздухопловнотехничке службе подофицирским кадром. ■

Теренска возила за Војску Србије

Из прибојског привредног друштва „ФАП Корпорација“ а.д. пут касарни широм Србије упућено је 11 нових теренских возила ФАП 1118. Примопредаји возила 22. јула присуствовао је министар одбране Братислав Гашић, који је истакао да су Прибој и ФАП за Владу Србије од стратешког значаја. На састанку са руководством фабрике представници Министарства одбране и Војске Србије истакли су да имају спреман средњорочни план замене возног парка. ■

Министар одбране је нагласио да није задовољан динамиком испоруке, али је изразио наду да ће се то у наредном периоду поправити. Директор „ФАП Корпорације“ Зоран Заковић рекао је да се фабрика суочава с проблемима приватизације, те објаснио да је испорука камиона каснила због тешкоћа и унутар предузећа, као и услед кооперације. ■

Војска помаже у снабдевању водом

Војска Србије је од 23. јула ангажована у снабдевању становништва Лознице водом за пиће. Из најближих гарнизона – Сремске Митровице и Ваљева упутила је две цистерне за воду. После проглашене ванредне ситуације у општини Сјеница, због проблема на водоводној мрежи, од 26. јула, упутила је цистерну од 7.000 литара као помоћ мештанима пештерских села. Цистерна је из 28. механизованог батаљона Друге бригаде из Новог Пазара. Припадници 210. инжењеријског батаљона ангажовани су од 17. јула и на ископавању трасе водовода у општини Мали Зворник. ■

Медаље мировњацима у Либану

На фудбал турниру UNIFIL-а у Либану, одржаном од 20. до 24. јула, екипа контингента Војске Србије освојила је прво место у конкуренцији 12 екипа ангажованих у тој мировној операцији. Победнички пехар капитену српског тима капетану Бранку Јоксимовићу уручио је командант Сектора Исток бригадни генерал Конде де Арјона, док је другопласираној екипи Шпаније пехар уручио командант нашег контингента мајор Владан Парезановић. Истог дана на војничком вишебоју, одржаном у Маржајуну, српски мировњаци – десетари Душан Пешић и Владимир Недељковић, освојили су две златне, једну сребрну и три бронзане медаље у више дисциплина. ■

Спомен-обележје генералу Драгашевићу

Генералу Јовану Драгашевићу, ратнику, књижевнику и утемељивачу војне штампе у нашој земљи, 14. јула у холу Дома Војске Србије откривено је спомен-обележје с његовим ликом. Барелеф аутора професора Драгољуба Димитријевића открио је ректор Универзитета одбране генерал-мајор проф. др Младен Вуруна.

Генерал Драгашевић (1836–1915) један је од зачетника војне штампе у Србији, уредник и издавач првих војних листова „Војин“ и „Ратник“, чију традицију, под окриљем Медија центра „Одбрана“, баштине и настављају магазин „Одбрана“ и часописи „Војно дело“, „Војнотехнички гласник“ и „Нови гласник“. ■

ПРИМЕР УСПЕШНЕ ЦИВИЛНО-ВОЈНЕ САРАДЊЕ

Реновирање в

У протеклом периоду реновирано је и санирано више војних објеката у Београду и унутрашњости Србије. Тим радовима побољшани су услови за обуку, живот и рад војника. Уз ангажовање Министарства одбране и Војске Србије, на иницијативу министра одбране, велику помоћ у извођењу радова пружиле су и локалне самоуправе, са којима Војска традиционално има добре односе.

За представнике медија 9. јула организован је обилазак једног од тих објеката – реновираног дела Самосталног аутоматског стрелишта „Бубањ поток“.

Портпарол Министарства одбране и Војске Србије капетан корвете Јован Кривокапић рекао је да припадници Министарства одбране и Војске Србије непрекидно раде на уређењу касарни, војних објеката и полигона ради побољшања квалитета живота и рада припадника система одбране.

– Већину послова извршавамо сопственим снагама, али значајну помоћ пружили су нам и локална самоу-

права и домаћа предузећа. Сарадња са њима је веома добра и позитивно оцењена, а као примере бих истакао поновно отварање врата касарни у Пожеги и Зрењанину, где су, захваљујући сарадњи, „оживели“ и војни објекти и градови. Такође, пример добре сарадње са локалном самоуправом је увођење пијаће воде у сомборској касарни „Аеродром“, истакао је капетан корвете Кривокапић.

„Оживљавање“ касарни

Према његовим речима, актуелно је и рашчишћавање платоа, при-

лаза, уклањање порушених објеката током НАТО агресије, а у наредном периоду Министарство одбране и Војска Србије наставиће с овим активностима.

– Покренули смо иницијативу и донели решења за рашчишћавање порушених објеката на аеродрому „Лађевци“, као и више објеката на разним локацијама у Краљеву, затим у шабачкој касарни где је размештен понтонирски батаљон, а разматра се и поновно „оживљавање“ касарни у Сурдулици и Пироту. То је веома важно јер је Војска део народа, те је сарадња са локалном заједницом од изузетног значаја – нагласио је портпарол Министарства одбране и Војске Србије и додао да присуство војске у градовима доприноси привредном и друштвеном животу у тим срединама.

Један од реновираних и обновљених објеката Војске Србије је стрелиште „Бубањ поток“, које је претрпело значајна разарања током НАТО бомбардовања. После одлуке министра одбране Братислава Гашића, једини-

Зрењанин – (слика лево) пре, (слика десно) после

ОЈНИХ ОБЈЕКТАТА

це Војске Србије раскрчиле су и поравнале 5,6 хектара земљишта, израдиле два дренажна канала у дужини од 500 метара, а очишћено је и каналисано 1.780 метара реке и уклоњен шут са стрелишта. Такође, демонтиране су две конструкције моста „Бејли” и 13 објеката оштећених током НАТО агресије.

Раскрчено је и поравнато 70.000 кубних метара земљишта и посечено и измештено 180 кубних метара дрвећа, уз све потребне дозволе „Србија шума”. У одношењу металне конструкције два објекта помогло је предузеће „14. октобар” из Крушевца, без икакве надокнаде, што је урађено на иницијативу министра одбране.

Бољи услови за обуку, живот и рад војника

У касарни „Светозар Тоза Марковић” у Зрењанину потпуно је рено-

виран кухињско-трпезаријски блок, поправљени су кровна конструкција и олуци, као и инсталације за грејање и термоенергетска постројења у згради. Реализацијом тих радова створени су услови за смештај и рад јединице из састава 1. бригаде Копнене војске. Уз подршку локалне самоуправе Града Зрењанина уређени су касарнски круг и постојећа инфраструктура ангажовањем ЈКП „Чистоћа и зеленило”, ЈП Дирекција за изградњу и уређење града Зрењанина, ЈП „Водовод и канализација” и ЈП „Србија шуме”. Најзначајнији радови које је локална самоуправа финансирала су асфалтирање места за постројавање и прилазних путева у зрењанинској касарни.

У касарни „Цар Лазар” у Крушевцу адаптиран је и реконструисан један део крила приземља блока „А”, односно уређење апартмана с мокрим чвором. Радове на уређењу саобраћајнице у касарни, као и реконструкцију

паркинга реализовало је предузеће „Крушевац пут”, донацијом радова и материјала.

У Карађорђеву су реновирани „Кућа на води” и „Чарда”, као и главни објекат репрезентативног комплекса, а касарна „Аеродром” у Сомбору, у априлу ове године, прикључена је први пут на градски водовод. Радове је извело предузеће ЈКП „Водоканал” Сомбор, а урађен је и део писте за постројавање.

У протеклом периоду значајни радови су извршени и у касарнама „Петар Лековић” и „Влада Радовановић” у Пожеги, на полигону АБХО „Равњак” код Крушевца, „Шумској кући” на Тари, касарни „Топчидер”, репрезентативном објекту Добановци и осталим.

У Војсци Србије стимулише се и награђује иницијатива за самостално уређивање и рашчишћавање објеката. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

Снимио Јово МАМУЛА

Бубањ Ђошк – (слика лево) пре, (слика десно) после

ТРЕБА ЛИ БАЛКА

Балканске земље имају бројне интересе да стварају нове интегративне организације. Међутим, њихово стварање, као и будућност, зависе од великог броја чинилаца.

Већина нас добро зна стару причу о прутићима и снопу – док су прUTOVI сваки за себе, лако их је савладати, а скупљене у сноп веома их је тешко поломити. Тако је и са земљама, нарочито малим. Још ако се у њиховој близини плету наопаки спољнополитички планови, или постоје извори несигурно-

сти и нестабилности, повезивање у веће целине, попут савеза, јесте паметан потез.

Терористички напад у Куманову, у мају ове године, показао је колико је крхка стабилност на нашем простору. Опасних геополитичких пројеката попут „Велике Албаније“ било је увек, па не чуди што је председник Србије Томи-

НУ НОВИ САВЕЗ

слав Николић „изашао“ с новим старим предлогом – стварање савеза који би окупио све државе изложене том опасном покушају прекрајања граница на Балкану. Иако наши суседи нису баш реаговали на ту идеју, познаваоци спољне политике знају да свака прича о новом повезивању увек занима велики број актера, чак и ако изгледа близу колико и линија хоризонта.

Драган Петровић, политиколог и историчар каже за „Одбрану“ да без обзира на то што је идеја веома далека није незанимљива, и да би под извесним околностима могла добити на значају. „Малим државама је повезивање у интересу – општа безбедност, затим способност да се независније одлучује у односу на већ постојеће савезе и међународне организације, те енергетска безбедност, економија... Али, као што је то случај са сваким савезом, и овај би зависио од више предуслова или елемената.“

И преостали саговорници војног магазина уверени су да је повезивање одлична идеја, али како долазе из различитих средина сви имају различите погледе на могући будући савез. О колико сложенем питању је реч најбоље показује не само историја којој савези нису страни, већ и та најновија, која је и покренула српског председника на јавно размишљање.

Предисторија идеје

Историја стварања савеза на овом простору стара је колико и цивилизације које су овуда протутњале. Ипак, истински савези међу балканским народима настају тек с националним ослобођењем од Турака и, практично, у другој половини 19. века. Посетиоци Ташмајдана у Београду сваког дана пролазе покрај споменика Васили Левском, бугарском борцу за слободу, који је повео наше суседе у коначно ослобођење од Турака. Није реч само о политици – Левски је сарађивао са кнезом Михаилом Обреновићем, који је и помагао бугарско ослобођење. Период после добијања независности обележен је блиском сарадњом балканских држава, али и повременим сукобима попут Српско-бугарског рата 1886. године.

Најпознатији балкански савези створени су у првој половини 20. века због ослобађања од Турака. И у периоду између два светска рата долазило је до покушаја стварања савеза на овом простору, па је тако 1922. године створена Мала Антанта. Већ 1934. године био је формиран нови савез, између Румуније, Грчке, Турске и Југославије, тзв. Балкански пакт, уз подршку Француске којој су због све снажније Немачке пре свега, били преко потребни савезници.

Један од најинтригантнијих савеза јесте Балкански пакт, настао 1953. године, уз подршку НАТО-а, како би се премостио јаз између две нове чланице Алијансе – Грчке и Турске, и још више јој се приближи социјалистичка Југославија. Пакт је трајао све до првих сукоба Грка и Турака на улицама малоазијских градова око Кипра, и док Јосип Броз није проценио да је тренутак за поновно зближавање са СССР-ом.

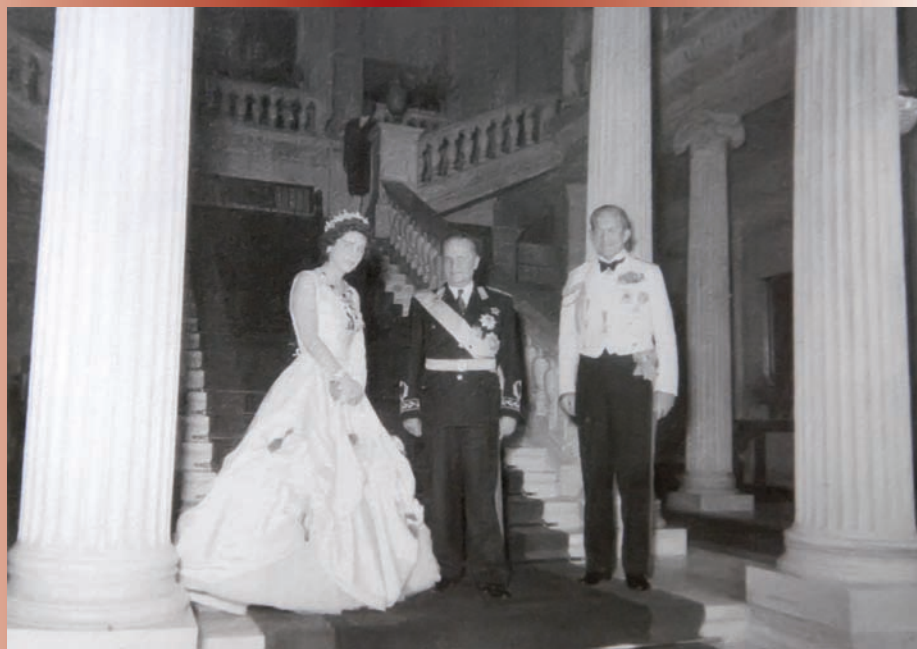
Ипак, нова идеја коју је поменуо председник Николић има нешто другачију предисторију и, наравно, разлоге.

Први пуцњи у зору 9. маја у Куманову показали су да наш регион није досегао толико жељени мир ни стабилност за који се бори дуже од 15 година. Терористичка група која се тог викенда сукобила с македонском полицијом, како су се и сами представили, била је састављена махом од бивших припадника ОВК и ОНА, две терористичке албанске групе, познате још из деведесетих и током побуне у Македонији 2001. године. Наводно, одлучили су да отпочну финалну фазу борбе за „Велику Албанију“. Сукоб који је суштински започео још нападом на караулу Гошинце, неколико недеља раније, завршио се победом македонских снага безбедности, уз велики број погинулих и рањених, те заробљавањем преосталих чланова терористичке групе.

У међувремену су се појавиле још неке информације о том трагичном нападу, па смо сазнали и да је неко, највероватније, позвао групу, за сада с нејасним мотивима, те да су се иза дима и кише метака током ватреног обрачуна дешавали чудни преговори, због којих су поједини министри „изгубили фотеле“. Сазнало се и да међународна заједница веома необично реагује – албански премијер Еди

Заседање НАТО-а

Тишо са грчким краљевским паром 2. јун 1954.

Рама је, усред окршаја, више него дрско, запретио Македонији да шта год се десило у Куманову права Албанаца не смеју бити окрњена „ни за јоту“, да би, потом, наставио приче о уједињењу, „Великој Албанији“ и слично. Да се страсти у нашег јужног суседа још увек нису смириле сведоче и последња убиства унутар албанске заједнице, демонстрације опозиције, као и мање или више отворене поруке да је време да се Охридски споразум ревидира.

Стари и нови интереси

Потоње реакције људи у суседним земљама на друштвеним мрежама, као и извештаји медија балканских земаља, показале су колико је свако опасно дешавање код било ког суседа за све нас значајно питање, као и да стари интереси свих балканских народа још увек живе. Историја кризе у Македонији, као и понашања суседа, показују да нови национални и политички пројекти, попут независног Косова или Велике Албаније, могу заиста изазвати нове пожаре. Албанци су још од 2002. године покушавали да у решавању статуса Космета и свог уједињења, искористе Македонију као средство трговине, те јој нудили некакве коридоре, покушавајући да у ту „игру“ увуку и остале балканске земље, како би приволели Србију да им призна независност, на макар једном делу Космета. Није чудо што је Македонија после посета албанских делегација и нашим суседима и Тирани упутила оштре демарше.

Али, турсна ситуација у Македонији није једини разлог због којег многи житељи балканских земаља на друштвеним мрежама размишљају о стварању нових регионалних унија, савеза (на Фејсбуку се могу наћи странице српско-бугарских пријатељстава где се отворено дебатује о стварању савеза између два народа који би решио многе

геополитичке проблеме на Балкану). Пројекат „Велике Албаније“ данас изгледа реалнији него икада, а уплашио је и суседну Бугарску, иако се територија те земље за сада не спомиње у плановима великоалбанских националиста.

Занимљиво је да поједини документи југословенске дипломатије, још крајем шездесетих година прошлог века, показују да је већ тада СФРЈ проценила да су Албанци нови стратешки партнер САД у Европи (било је то видљиво и приликом доношења Устава из 1974. године). Исто тако, земље Запада су у то време прогнозирале распад СФРЈ, као и да ће у прекрајању тог простора, након што све силе одбране своје интересе, Србија и Македонија бити ближе са Бугарском и Румунијом, те да том делу света прети опасна маргинализација уколико нешто сами не предузму или не постану део НАТО-а. Да ли је до сличних података дошла и тадашња бугарска дипломатија није познато. Тек, свакоме је на овом простору јасно – Албанци проживљавају романтичарски национализам, чији је саставни елемент стварање веће државе, на рачун суседа.

Џејмс Кер Линдзи, предавач на Лондонској школи економије и политички аналитичар за „Одбрану“ каже да је овог пута, после инцидента са дроном на фудбалској утакмици Албаније и Србије, као и после дешавања у Македонији, и у ЕУ почела да „расте“ забринутост због тог питања.

Џејмс Кер Линдзи, предавач на Лондонској школи економије и политички аналитичар за „Одбрану“ каже да је овог пута, после инцидента са дроном на фудбалској утакмици Албаније и Србије, као и после дешавања у Македонији, и у ЕУ почела да „расте“ забринутост због тог питања.

„Последње две деценије, више је пажње посвећено идеји ‘Велике Србије’, док се врло мало бавило такозваном ‘Великом Албанијом’. Мислим да се то сада мења. Многи званичници и организације западних земаља изразили су већу бригу због тога. Последњих неколико година јачају уверења да то питање може бити препознат проблем. Инцидент с дроном на фудбалској утакмици био је најочитији пример. Чули смо и низ веома несрећно сročених изјава албанског премијера, укључујући и идеју да ће улазак Албаније и Косова у ЕУ водити ка уједињењу. Такође, постоји забринутост да се поново могу покренути тензије у Македонији.”

Јоргос Триантафилу, истраживач грчке Фондације за европску и спољну политику – ЕЛИАМЕП, каже да се идеја „Велике Албаније“ надвила над Балканом као мрачна сенка и да ће трајати све док је албанска политичка елита јасно не осуди и одбаци.

На Балкану се, уз то, истовремено догађају различити процеси у којима учествују, свака на свој начин, велике силе и међународне организације – с једне стране раслабљивање Македоније и делова српских територија, а с дру-

ге, настојање да се централише и учврсти БиХ на рачун Републике Српске.

Србија, додуше, још увек одлучује на коју ће страну – да ли ка Западу, чијим је границама окружена, а који јој поставља неприхватљиве услове, или ка новом Истоку, који јесте добра идеја за све оне који не желе да буду ни на једној страни, али још увек траже властити идентитет и поделу моћи. При томе, стално се намеће питање граница Србије, пре свега од бивших република СФРЈ. Грчка грца у дужничкој кризи, што прети и њој и ЕУ. Остале балканске државе настоје да се одрже и да буду колико-толико независне у односу на савезе чији су већ чланови.

Осим националних пројеката и спољнополитичких односа, каже Јоргос Триантифилу, балкански народи имају и друге теме због којих је потребно удруживање. „Регионална сарадња, било политичка или економска, стратегије за боље представљање региона у међународним телима попут УН, сарадња у областима развоја инфраструктуре, образовања, туризма, енергетике, транспорта, визне либерализације, примене закона, дељења знања – свему томе погодују интеграције.”

С његовом тврдњом слаже се и Филип Ковачевић, професор Универзитета у Подгорици и председник НВО Црна Гора за неутралност. „Најважнија је сарадња на великим инфраструктурним пројектима који би интегрисали регион кроз путеве и железнице, а истовремено запослили велики број грађана. Затим, изградња гасовода, нафтовода, електрана. Све то може бити велики извор прихода за државне буџете и омогућити прилив новца који би потом био уложен у образовање, здравство.”

А Драган Петровић је сигуран – чврст савез са добро решеном енергетском, економском политиком, са омогућавањем независности приликом учешћа у великим пројектима попут Турског тока, решава мирно многа национална питања и супротстављене интересе на Балкану. Ипак, поједине потенцијалне чланице већ су део неких других савеза, па се ваља питати какав је савез могућ, како би се он снашао у односима међу великим силама, и коме би таква организација била ближа.

Драган Петровић

Облици интегрисања

Све до те тачке, наши саговорници слажу се да је реч о одличној идеји и потреби. Разлике настају када се говори о односу са ЕУ, НАТО-ом, Русијом, Кином, БРИКС-ом у целини, ОДКБ-ом, а при томе се најмање мисли на некакве војне компоненте могућег савеза.

Драган Петровић је сигуран: „Таква би организација морала бити независна од свих организација како би, у пуној мери, омогућила независно деловање својим чланицама, супротставила се албанском национализму, олакшала повезивање са свим осталим чиниоцима у свету.” Он подсећа на последице зависности у спољној политици баш на примеру Македоније – следећи интересе сила она је непотребно ушла у конфликт са Кином око Тајвана, а сада се налази у позицији да настоји да буде део кинеског пројекта „Нови пут свиле” у ЕУ, дакле железнице од Пиреја до Будимпеште, јер је то веома исплативо.

Међутим, Џејмс Кер Линдзи је уверен да такав пројекат може успети само ако буде повезан са НАТО-ом и ЕУ. „Све зависи од тога како је замишљено. Ако је то, како ми се чини да председник Николић предлаже, нека врста алтернативе НАТО-у, треба рећи да таква идеја нема персективу. Али, ако је реч о регионалној сарадњи и дијалогу о безбедносним питањима у вези с ЕУ и Алијансом, идеја је остварива. Разуме се, много тога зависи од детаља. Такође, важно је да ниједна земља региона не буде искључена и да буде у складу с евроатлантским интеграцијама. Уколико је замишљена као тело које ће некога одстранити, онда ће идеја наићи на велико противљење у европским и евроатлантским структурама. Осим тога, треба имати у виду да ниједна чланица НАТО-а у региону неће хтети да буде део нечега што је одвојено од те организације. Можда само Македонија, која може доћи у искушење јер њену интеграцију у НАТО блокира Грчка.”

Слично сматра и Јоргос Триантифилу, с тим што додаје да такав савез не мора нужно имати војну компоненту. „У ствари, нови војни савез било би тешко створити од почетка, јер би захтевао велики ниво поверења међу чланицама, чега данас нема. Опет, ако би војна сарадња била део тог савеза, тешко је данас предвидети снагу и врсту реак-

Џејмс Кер Линдзи

BRICS

ција ЕУ, НАТО-а, Русије, јер би оне зависиле од природе савеза, његових намера и циљева. Стриктно одбрамбени механизам могао би бити допуна широј алијанси попут НАТО-а и одбрамбеним механизмима ЕУ. Али како ће Русија реаговати на то? Зависи од тога хоће ли се осетити угрожена таквим савезом или не. Несумњиво је да ће настојати да одржи своју улогу на Балкану.”

Са НАТО-ом или без, и Џејмс Кер Линдзи и Јоргос Триантафилу уверавају да би такав савез био немогућ ако му се успротиве Унија и Алијанса или уколико једна од држава полуострва буде искључена из њега. На пример, Албанија. Такав став о Албанији потврђује и Филип Ковачевић. „Уколико се озбиљно мисли, позивницу треба да добију све државе, па и Албанија. Кључ мира на Балкану јесте однос између Србије и Албаније. Било какав великодржавни пројекат заснован на етничком принципу представља политички атавизам, и атак на универзалне људске вредности. Европа је данас у превирању и будућност ЕУ је веома неизвесна у сукобу између Вашингтона и Москве. Зато, ако се на овом простору упути селективна позивница, за нове организације, то пре може бити извор нових неспоразума и сукоба.” Али, он додаје да би савез требало да обухвати целокупан простор бивше Југославије, и да буде проширен на све остале балканске земље – суштински попут некадашње балканске федерације о којој је и Тито разговарао после Другог светског рата. Онда би савез, каже Ковачевић, имао највише смисла, јер би отворио тржишта и привукао много више заинтересованих држава.

На основу наведеног, намеће се питање да ли поједини наши саговорници поменути савез перципирају искључиво у

односу на постојеће, јер су и навикли на такав оквир, па будућност овог простора и не замишљају без тих организација, и с неким новим које би деловале између ЕУ, НАТО-а или БРИКС-а. Или, заиста, виде боље и даље од нас.

Јасно је да ће се нама најближи савези и организације противити свему што није одмах и јасно у складу с њиховим циљевима и правилима. Можда нови балкански савез и не мора подразумевати војну сарадњу, али, да се разумемо, ни НАТО се не своди само на војну компоненту. Реч је и о науци, образовању, а највише политици. Колико би било потребно Грчкој, рецимо, да се заинтересује за неки нови пакт, односно договор? И да ли је у новим условима у свету пример Балканског пакта из 1953. године, када је социјалистичка СФРЈ ушла у савез с две чланице Алијансе, а да своје опредељење притом није променила, добра школа која упућује на то да су у области повезивања могуће различите варијанте, само ако постоји воља да се створи сигурно окружење, с великим степеном слободе деловања.

Како год било, јасно је да је прича о новом савезу и било каквој могућности да он буде створен повод за озбиљно промишљање и будућа времена. Јер, ако елите не могу

Парламент Европске уније

да замисле нову организацију која би им омогућавала већу независност у процесима одлучивања, у Алијанси или Унији, на пример, како ће се тек обични грађани заинтересовати за такву идеју. Ипак, нови односи у свету и прилике на Балкану намећу и размишљање о другачијим решењима. Балкан је тренутно прилично маргинализован, најсиромашнији део Европе, о којем се говори тек када великим силама затреба пословица о мрачном кутку из којег вреба опасност. Како кажу Енглези – нема сталних савеза, има само сталних интереса. Стога је и расправа о новим удруживањима, свакако, утемељена, ма колико се њена реализација чинила далеком. ■

На црту великима

Овогодишње првенство у тенковском биатлону одржава се у оквиру Међународних војних игара 2015. Наши тенкисти даће све од себе да покажу способност да се мере са колегама из много већих армија света.

Велика популарност тенковског биатлона 2014. подстакла је Оружане снаге Руске Федерације да ове године организују Међународне војне игре на којима ће се, поред оклопњака, такмичити и припадници готово свих родова и служби конвенционалне војске из 15 земаља света. После велике свечаности отварања на полигону „Алабино“ код Москве, широм Русије одржаће се надметања у војничким вештинама на копну, мору и у ваздушном простору. Реч је, без сумње, о једном од најамбициознијих војних такмичења која су икада организована.

Тенкови у жижи

Највеће интересовање медија изазива сада већ познати тенковски биатлон, на којем учествује и екипа Војске Србије. Наш тим, као и прошле године, предводи пуковник Жељко Кузмановић, заменик команданта Друге бригаде Копнене војске, а окосницу екипе чине тенкисти који су и прошле године били у Русији.

– Пажљиво смо анализирали прошлогодишње такмичење и извукли поуке. То су сигурно урадили и остали тимови. Током досадашњих припрема имали смо прилику да видимо да су наше колеге из других земаља изузетно припремљене и да ће конкуренција бити озбиљна. Прогнозирати било какав исход било би незахвално, јер ми тенкисти знамо да, поред људског фактора, и техника „игра“ важну улогу. Наша екипа је спремна и сложна. Дошли смо у Русију да покажемо да Војска Србије има квалитетно обучене тенкисте, који имају знања и вештине да се носе и са колегама из много већих армија. Такође, и да нешто научимо и позитивна искуства понесемо у Србију, те унапредимо обуку наших оклопних јединица – каже пуковник Кузмановић.

Српски оклопњаци надметаће се с екипама – Руске Федерације, Народне Републике Кине, Индије, Казахстана, Киргистана, Таџикистана, Јерменије, Монголије, Кувајта, Венецуеле, Никарагве и Анголе. Као и лане, све репрезентације такмичиће се на руским тенковима Т-72, сем Кине, која ће учествовати на сопственим борбеним возилима.

Одлучиће нијансе

Припреме наших тенкиста и селекција тима за тенковски биатлон окончана је пред полазак за Русију обуком на полигону „Никинци“. Екипа је стигла у Москву 21. јула и одмах започела опсежне припреме за такмичење – пријем технике, чишћење и припрема наоружања, подешавање нишанских справа, упуцавање и пробне вожње... Два дана уочи отварања игара испаљени су и први пробни пројектили из топа 125 милиметара.

– Треба да обратимо пажњу на детаље, јер они могу пресудити. Мала грешка у подешавању нишанске справа може нас коштати „казненог круга“ и бодова у укупном пласману. Исти случај јесте и са припремом возача. Свака препрека и кривина на стази ваља се проучити до детаља. Радимо као тим, а свака посада мора дисати „као један“ – каже мајор Нинослав Ђуђић, капитен наше екипе и наш најбољи такмичар са прошлог биатлона. Он изражава велико поштовање према свим учесницима такмичења, јер их, како каже, веже заједничка љубав према – оклопу.

Пропозиције такмичења мало су промењене у односу на прошлу годину. После прве фазе, која се назива индивидуална трка, осам првопласираних екипа иде у полуфинале. Пролаз у финале обезбедиће четири најуспешнија тима у трци штафета. Победника тенковског биатлона одлучиће финална штафета, планирана за 15. август. Свака од три посаде свих репрезентација рангираће се одвојено, а укупан пласман одредиће збир бодова свих посада једне државе. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Свесни чињенице ће набавка нових пловила морати да сачека боље дане, морнари са Дунава, Саве и Тисе свакодневно дају све од себе да с постојећим капацитетима стану на пут свим изазовима и претњама на „плавом путу”. Уз то, богато искуство и стечена знања несебично преносе на млађе колеге, које ће наставити 100 година дугу традицију владавине нашим пловним путевима. Овогодишњи јубилеј припадници речних јединица дочекаће у новим униформама, које ће им олакшати обављање свакодневних активности. Ипак, за Дан јединице, биће препознатљиви по својим свечаним белим униформама, не скривајући понос због епитета да су најелегантније у Војсци Србије.

Пре тачно једног века, давне 1915, у Саву је код Чукарице поринут први српски ратни брод „Јадар”, чиме је званично формирана Речна флотила. У годинама које су уследиле морнарима је, као и осталим српским војницима, историја наменила „бурно море”. Иако завидан јубилеј, чини се да је 100 година прекратко да у њих стане све оно што је Флотила прегрмела – ратове, промене граница и – остајање без мора. Данас, када „панонски морнари” упловљавају мирним водама у други век постојања, са њиховим командантом капетаном бојног брода Андријом Андрићем разговарамо о лепотама и тешкоћама које морнарски позив собом носи.

Ово је година у којој обележаваше век од формирања српске

Запловили у други век

речне флотиле. По чему ће се прослава овогодишњег Дана речних јединица разликовати од претходних?

– Дан Речне флотиле традиционално обележавамо у новосадској касарни „Александар Берић”. Ове године низом активности прослављамо велики јубилеј јединице, с каквим се мало земаља може похвалити. Открићемо споменик поручнику бојног брода Александру Берићу, у Белегишу код Старе Пазове, а затим организовати стручне радионице и спортске манифестације. Централна свечаност одржаће се 6. августа, када ће јединице Речне флотиле продефиловати градским кејом у Новом Саду, на левој обали Дунава, а завршиће се свечаним дефилеом бродова, пловних средстава и скеле с амфибијским транспортером. Гости ће бити у прилици да свечани строј и дефиле на води посматрају са „Козаре”. Тог дана ћемо одржати и две регате – једну у класи бродских чамаца на весла, такозваних шљупки, и другу у

класи алуминијумских десантних чамаца. Обележавање јубилеја наставићемо све до краја октобра, када ћемо на Ади Циганији открити спомен-обележје, баш на месту где је пре једног века поринут „Јадар” – први српски речни ратни брод.

О Деценија за нама била је бурна за јединице којима командујете. Како се Флотила „снашла” у Коњеној војсци?

– Од 1960. до 2005. године Речна флотила била је у саставу Прве армије Копнене војске, после чега је годину провела у саставу Ратне морнарице, а онда је поново прешла у састав Копнене војске. Флотила има место у КоВ-у, имајући у виду значај панонско-хидрографског чвора и чињеницу да Србија има 1.600 километара пловних путева. Промене су се, наравно, осетиле, јер смо пространство мора заменили рекама и каналима. Ипак, ми смо професионалци, оспособљени за пловидбу и навигацију у свим хидрометеоролошким условима, па „прелазак” из једног у другачији амбијент није значајно утицао на нас. Данас, када живимо и радимо у КоВ-у, не постоје проблеми. Одлично сарађујемо са свим јединицама и извршавамо основни задатак – одбрану пловних путева. Осим тога, задужени смо и за подршку бригаама КоВ-а када је реч о бродској ватреној подршци.

О Некада су се генерације морнара, којој и Ви припадате, школовале у приморском крајевима. Како су се показали морнари који су знања стицали на Академији, у српској пресоници?

– Оно што је предност кадета речних јединица у односу на кадете осталих родова јесте близина материјалне базе обуке. Практични део обуке реализују на Ушћу, где се налази Други

ПОРИНУЋЕ „ЈАДРА”

Почетак Првог светског рата Србија је дочекала без флотиле. Када је војска постала свесна да јој највећа опасност прети са реке, „под гранатама” је почела формирање речних јединица. За базу је изабран рукавац на Сави код Чукарице, са радионицом за оправку и опремање пловила. Управо ту је, међу првима, 6. августа те ратне 1915. године, поринут „Јадар” – први ратни брод изграђен у новооснованом војном бродоградилшту, а датум његовог поринућа слави се као Дан Речне флотиле, који је уједно и Дан рода речних јединица.

речни одред. Такође, између професора Војне академије и Речне флотиле постоји добра сарадња, када је реч о практичном делу обуке на пловним објектима, а чак се и део средстава Војне академије налази код нас. Поседујемо и учионицу у којој се кадети теоријски усавршавају, после чега прелазе на практични део – веслање и једрење, а затим и управљање бродом. Циљ нам је да кадет речних једица после четири године школовања буде оспособљен за употребу бродског артиљеријског и минског наоружања и за самостално управљање бар једним типом брода. Ипак, завршетком Академијом не завршава се и учење, јер оно, заправо, и почиње тек у јединици.

О А каква је ситуација са подофицирима и професионалним војницима?

– Највише потешкоћа имали смо у обуци професионалних војника, јер се они до сада нису обучавали за овај позив. Коначно, од ове године војници на добровољном служењу војног рока обучавају се и у речним одредима, па по завршетку обуке добијамо кадар оспособљен за војничке дужности на броду. Уколико се одреде за позив професионалног војника, код нас долазе „добро потковани“ за посао. Прва генерација добровољаца завршила је служење војног рока у мају, а њихова обука крунисана је гађањем из бродског артиљеријског наоружања, што је прво такво гађање војника на добровољном служењу војног рока.

Са подофицирима је боља ситуација. Кадар на другом модулу основног курса за подофицире школује се искључиво у одредима речних јединица. Теоријско знање им преносе официри са дугогодишњим стажом, који су завршили Морнаричку војну академију поморског смера или смера морнаричко-техничке службе, док практични део обуке реализују главни и први подофицири из Речне флотиле.

О Знање и умеће показали сте прошле године на вежби „Плави одговор“, а овогодишњи „Плави удар“ недвосмислено је потврдио професионалност припадника речних јединица.

– Овогодишња вежба „Плави удар“ била је знатно сложенија, не само по обиму средстава, већ и по активностима у току њеног извођења. Демонстрирали смо степен достигну-

У БОРБИ С ВОДЕНОМ СТИХИЈОМ

Када су Србију прошле године задесиле поплаве Речна флотила је међу првима прискочила у помоћ на терену. У једном тренутку њени припадници су се налазили на девет различитих локација. Амфибијски транспортери, алуминијумски и гумени чамци, као и моторна возила високе проходности били су у кризним подручјима. Само из обреновачке основне школе „Јефимија“ евакуисали су више од две хиљаде људи, међу којима је било трудница и мајки са децом.

тих оперативних способности Речне флотиле, а колико смо били успешни најбоље говори податак да је то највећа вежба на води у последњих 25 година. Извели смо речни десант јединицом ранга батаљона, а први пут је шест бродова истовремено гађало на Тиси из артиљеријских оруђа. У наредном периоду планирамо да оперативне способности унапредимо још комплекснијим вежбама.

Ипак, није нимало лако организovati вежбу на води, јер су реке привремено полигони, па су потребне сагласности и цивилних структура. Период одржавања вежбе диктирају и жетве, јер се у сезони пољских радова цивилно становништво налази уз сам привремени полигон. Када је реч о Команди Речне флотиле организовање вежби не представља проблем, јер имамо искуство које редовно унапређујемо.

О Колико усјевасте да модернизирате пловни парк? Имате ли могућности за набавку нових средстава?

– Војни бродови су сложени и мултифункционални системи. Идеје о вишенаменском броду и даље су присутне, а ми, бродарци, свакако желимо нови брод. Међутим, таква набавка у условима изузетно сложене економске ситуације и рестриктивних финансијских средстава последњих година није реална. Зато се Речна флотила определила за модернизацију постојећих бродова, јер су они добре платформе које се лако могу пренаоружати и опремити новим средствима. Постојећим капацитетима Војске Србије можемо побољшати нашу ватрену моћ, и за то имамо већ припремљене пројекте. Надамо се да ћемо у скорој будућности бар двоструко повећати ватрену моћ бродова. У току је и уградња навигационих информационих система, који су по квалитету једнаки са навигационим системима осталих армија.

О Имајући у виду шакве околности, каква је улога јединице за одржавање у Флојтили?

– Пловна средства која се налазе на употреби у Речној флотили изграђена су у периоду од 1980. до 1998. године, а њихова опрема задовољава захтеве наших састава. Потреба за модернизацијом постоји, али захваљујући правилној употреби и одржавању средства су у потпуности спремна за задатке. Кључну улогу у одржавању има речни док РДОК-15, захваљујући којем можемо да подижемо наше бродове и ремонтујемо њихов подводни део. Радионица је оспособљена за

ремонт свих виталних делова брода. На плећима запослених налази се и техничко одржавање свих војних бродова, осталих пловних, понтонирских и инжињеријских средстава. Сви у Флотили, од мајстора, професионалних војника и подофицира до официра раде на одржавању средстава, те сопственим постојећим капацитетима вршимо све оправке и то не само на нивоу основног одржавања.

○ Овогодишњи јубилеј припадници речних јединица дочекаће у новим униформама. По чему ће бићи прејознајљиве?

– Пре двадесет година за морнаре је уведена маскирна униформа уместо дотадашње тамноплаве. Отежавала је рад бродских посада у специфичним условима, јер није била функционална за такве послове. Ове године вратили смо традиционалну плаву боју и морнаричку униформу на брод. Нова униформа кројем и квалитетом задовољава све стандарде припадника палубне службе у пловидби, омогућавајући им безбедно и несметано извршавање задатака у свим атмосферским условима.

○ Недавно је „Козара“ први пут уловила у међународне воде. Шта је прејиходило шом доухају?

– Након модификације и генералног ремонта брода посебне намене „Козара“, 2009. године, створени су услови за њену безбедну пловидбу на било ком делу пловног пута у Европи. У „Козару“ је уграђен савремени погонски комплекс, који уместо дизел-мотора користи електро-моторе и поседује савремене дизел-електричне агрегате са софтвером који омогућава мању потрошњу горива. Како је реч је о првом броду на који је уграђен навигациони информациони систем, у координацији са професорима Војне академије, који оспособљавају кадете за прве официрске дужности, одлучили смо се за школско крстарење међународним водама. Био је то први излазак српског речног брода ван унутрашњих вода, односно заједничких вода с Румунијом и Хрватском. Током седмодневне пловидбе кадети су се, уз посаду „Козаре“, оспособљавали за задатке и дужности које их очекују у јединици.

○ Какве импресије носише с шог путовања?

– Невероватно је пловити „Козаром“, а када томе додате да је пловна

рута била готово 1.000 километара, осећај је тешко описати. Нисмо имали ниједан квар, а посада, која је у потпуности оспособљена за пловидбу познатим водама, била је савршено синхронизована. У вечерњим сатима упловили смо у мађарске унутрашње воде, а до Будимпеште смо пловили ноћу. Мађарске колеге дочекале су нас с три брода у ескорту и заставном галом. Дизање српске заставе и интонирање химне у тој ратној луци још једном је потврдило традиционално добру сарадњу наших земаља.

○ Јединице Речне флотиле размештене су у Новом Саду, Шајцу и Београду. Колико је шешко „држаћи све конце у рукама“

ПРВИ У РАНГУ

Доласком у Морнаричку средњу војну школу у Сплиту, 1982. године, Андрија Андрић знао је да је униформа његов живот. Као први у рангу, четири године касније, уписао је Морнаричку војну академију, смер поморство, специјалност торпедно-противподморничка. По завршетку академије, 1990. године, поново као први у рангу, за почетну дужност изабрао је торпедни чамац, где је провео две године. Услед ратних дешавања у СФРЈ, Морнарица је флоту пребазирала у Тиват и Бар, па је данашњи капетан бојног брода у Тивту прво био на торпедним чамцима, а затим постао заменик команданта на ракетној топовњачи 404. На прву командантску дужност постављен је 1994, чиме је постао командант ракетног чамца 305, а две године касније преузео је дужност команданта ракетне топовњаче 404. После командно-штабног усавршавања одређен је на место заменика команданта ракетне фрегате 31, а затим постављен и за команданта ракетне фрегате 34, нашег последњег ракетног брода у СФРЈ. После генералштабног усавршавања пет година је, као професор војних вештина на катедрама Стратегије и Оператике, преносио знање будућим официрима. Последње четири године капетан бојног брода Андрија Андрић налази се на дужности команданта Речне флотиле.

када пог собом имаше људство и средства размештена у три гарнизона?

– Није теже него осталим колегама, командантима бригада. Имајући у виду добру организацију система дневног командовања, размене информација и непрекидни надзор над извршењем планских и ванпланских задатака, успешност командовања не може изостати.

○ Да ли је шешко бићи „панонски морнар“?

– Разлике у функционисању Речне флотиле и Морнарице су велике. У Флотили, осим пловних јединица, има и понтонирских баталона у којима се налазе комплети понтонских мостова, амфибије и путне јединице. Најизраженија је разлика у величини бродова, не само по димензији већ и по погонском комплексу. Међутим, ко воли да плови тај ужива не само у пловидби морима, већ и рекама и каналима.

○ Који су највећи проблеми с којима се Речна флотила данас суочава?

– Кључни проблеми јесу материјално-финансијске природе. Свесни смо да ће наше жеље за новим пловним средствима још неки период остати само жеље. Зато дајемо све од себе да с постојећим капацитетима одговоримо изазовима и претњама које се могу десити на и у захвату пловних путева. Проблем који тренутно имамо односи се на повратак ангажованих средстава из рударског басена „Колубара“, где смо годину дана испумпавали воду из копова „Тамнава“, како би се обезбедио угаљ за Србију.

○ Ваше присуство на београдском Лиду постојало је традиција.

– Већ неколико година Речна флотила поставља понтонски мост до острва Лидо, што свакодневно изискује ангажовање 15 до 20 људи на одржавању моста, првенствено због промене водостаја Дунава и чишћења наноса из пловних чланака моста. Осим на Лиду, Флотила је током прошле имала понтонске мостове на Великом каналу у Бачком Моноштору, док је на реци Јадар у селу Драгинац још један мост у употреби.

○ Морнари су познаћи по белим униформама за које многи кажу да су најелегантније у Војсци...

– Беле униформе су морнаричка традиција. Свако ко је носи, носи је с поносом. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимимо Горан СТАНКОВИЋ

ОБУКА ИЗВИБАЧА ПРВЕ БРИГАДЕ У ЛЕТЊИМ УСЛОВИМА

СИНЕРГИЈА С ПРИРОДОМ

Фрушка гора и Велики бачки канал поново су почетком јула послужили извиђачима Прве бригаде као реалан полигон за проверу оштрине ума, личних и колективних знања, вештине, издржљивости и сналажљивости, стављајући у први план способност људи да успешно изведу задатак ослањајући се на природу и предности које такво окружење са собом носи

Док су једни прионули на израду објеката за припрему и складиштење, други су кренули у потрагу за храном. Поручник Саша Стефановић и разводници Никола Јовић и Ђурић Те-

већ чешћим боравком у природи стећи вештине и навике неопходне за преживљавање у природи, што се постиже сталним кондицирањем у разним, што екстремнијим временским и метеоролошким условима, тврди најiskusнији међу извиђачима, командир чете капетан Бојан Лакановић.

Да ни мањи водени ток не представља препреку извиђачи су показали на Великом бачком каналу у близини Турије, изводећи обуку у савладавању водене препреке. Осим формацијских гумених чамаца, војници су као импровизоване сплавове користили аутомобилске гуме, металну бурад и бале сламе. Оним умешнијим било је довољно свега неколико дасака и грање да, за тили час, израде сплав за једног, два или више војника и веслајући ашовчићима и другим приручним средствима, суве одеће и обуће савладају канал, поново доказујући да су своје место у редовима извиђача више него часно заслужили. □

Будимир М. ПОПАДИЋ

шић израдили су замке за хватање мањих шумских животиња и речне рибе. Тек што је десетар Вера Сакић, извиђач с петогодишњим искуством, замесила погачице од коприве, почели су пристизати извиђачи с уловом – разводници Радоје Лукић и Мирко Лончар са змијом и жабама, врећом пужева, скакаваца и шумских плодова. Ускоро се целим логором, добро скривеним под крошњама разгранатих фрушкогорских липа, ширио мирис неоодољивих деликатеса из природе. Слушаоци Курса за резервне официре на стажирању млађи водници Јулијана Рајчић и Вукашин Гроздић тврде да до сада нису присуствовали овако интересантној и динамичној обуци. Записујући по неки „шумски“ рецепт од искусних извиђача, кроз осмех кажу: „Затребаће, не само док је војниковања“.

Након кратког предаха покрет и извођење тактичке вежбе. Ваља се убацити у распоред непријатеља, извршити задатак, неометано се и без губитака извући. По фрушкогорској врлети и под окриљем ноћи, до сванућа. Дубина задатка – тридесетак километара.

– Неприметно се убацити у позадину непријатеља, извршити постављене задатке и на исти начин је напустити, представља суштину дејства извиђача. Усклађен рад са природом, заједничко деловање, нека врста синергије, један је од основних предуслова успешног извршења задатка. Зато није довољно само стечена знања преточити у праксу,

ВЕРСКА СЛУЖБА У ДРУГОЈ БРИГАДИ

Духовна верти

Јавност је благовремено информисана о формирању простора за богослужење у командама и јединицама Војске и значајнијим верским активностима, али се, заправо, мало зна како верска служба функционише у касарнама, вежбалиштима и на теренима. Увид у тај сегмент рада у Другој бригади Копнене војске сведочи да непознаница и даље има, али да, несумњиво, „задовољавање верских потреба” припадника система одбране позитивно утиче на њихов духовни живот, верска осећања, професионално понашање у касарни и ван ње, те морал и патриотску свест, а на тај начин и на унапређење оперативних способности система.

Војска Србије је после седам деценија поново „добила” верску службу, на основу Уредбе о вршењу верске службе у оружаним снагама, коју је Влада усвојила у марту 2011. године. Тај документ предвиђа да верску службу у Војсци обављају војни свештеници, односно верски службеници црква и верских заједница православне, католичке, муслиманске, јеврејске, евангелистичке и реформаторских црква. Окончан је пријем прве групе војних свештеника, верских службеника, и њихових помоћника, избор и постављење у професионалну војну службу, у

КАЛА ВОЈНИКА

складу с традицијом српске војске, што позитивно утиче на морал српских војника, јачање њихових духовних вредности, војничких и људских врлина, неговање патриотизма и обликовање грађанске одговорности.

Многи се, међутим, питају да ли официри и војници сваког дана „задовољавају“ своје верске потребе, и како успевају да их „помире“ с редовним професионалним обавезама. Такође, интересује их да ли, на пример, војни свештеник може да обавља сахране, крштења, венчања и остале црквене обреде за потребе припадника Војске Србије. Одговоре смо потражили у Другој бригади, јединици Копнене војске у којој постоје богослужбени простори за вернике две вероисповести – православне и исламске.

Свештеник у Копненој зони безбедности

У Другој бригади постоје три богослужбена простора за православне вернике – у Краљеву, Рашки и Новом Пазару, а ускоро ће се отворити и у Ужичкој Пожеги, док је у Новом Пазару формиран богослужбени простор за припаднике исламске вероисповести. У краљевачкој касарни „Рибница“ посвећен је Светим апостолима Петру и Павлу, Жичка епархија опремила га је 2013. године иконостасом, црквеним сасудима, одежама, богослужбеним књигама и осталим црквеним потрепштинама. У јединицу је убрзо примљен и војни свештеник Стеван Стевановић и постављен за начелника групе за верске послове Бригаде.

Верске активности „заживеле“ су у касарнама тог састава, а поручник Стевановић посебно је поносан на ангажовање у Копненој зони безбедности, јер је обишао базе на административној линији према Космету и омогућио припадницима јединице да

„испуне верске потребе“ и у специфичним условима.

– На базама сам исповедио већи број војника, разговарао са људима и обележио неколико верских празника – наводи он.

До прошлогодишњег маја, верске потребе припадника пешадијског батаљона из Рашке регулисане су одласком у верске објекте ван јединице. Напорима претпостављене команде, ангажовањем ефикасне одељења за инфраструктуру 21. пешадијског батаљона и сарадњом са Рашко-призренском и Косовско-метохијском епархијом адаптирана је просторија у касарни и направљена капела посвећена Светом Симеону Мироточивом. Капелу је 13. маја, прошле године, освештао епископ Рашко-призренски и косовско-метохијски Теодосије и том приликом причестио припаднике пешадијске чете Друге бригаде, који су крајем маја прошле године упућени у мировну мисију UNIFIL у Либану. Старешине и војници батаљона од тада верске потребе „реализују“ у капели по плановима активности групе за верске послове Бригаде. Богослужењима се присуствује добро-

вољно, у складу са канонима Српске православне цркве, најчешће у јутарњем периоду.

– Све већи број припадника јединице присуствује богослужењу, мада свако своје верске потребе „задовољава“ на себи својствен начин, појединачно. Елементи који кроз каноне Српске православне цркве граде духовног човека, у већем делу могу се поистовестити с Кодексом части припадника Војске Србије, што има позитиван ефекат на рад и професионално понашање припадника јединице у касарни и ван ње – истиче командант 21. пешадијског батаљона потпуковник Ђорђе Белић.

Старији водник прве класе Драган Заграђанин учествовао је у мултинационалним операцијама на Кипру и у Либану и запазио да су припадници оружаних снага Словачке и Шпаније имали и своје цркве, капеле и свештенике у мировним мисијама. Он је са колегама посећивао хришћанске храмове у Либану, а с Кипра је кући донео икону Светог Пантелејмона. Заграђанин и старији водник прве класе Марко Чеперковић сматрају да је добро што имају могућност да верске потре-

И УНИФОРМА И МАНТИЈА

Војни свештеник Стеван Стевановић завршио је Богословску средњу школу и Богословски факултет у Фочи. Радио је као вероучитељ у београдској општини Палилула и општини Уб. После служења војног рока у Центру за обуку у Ваљеву и Гарди одлучио је да конкурише за место војног свештеника.

– Свестан сам да ће се у мом послу свакодневно преплитати војничко и верско, униформа и мантија. Када обављам богослужбену делатност онда сам у мантији, а у свим осталим ситуацијама у униформи. То ми не пада тешко. Мантија је моја прва униформа, али сам се брзо навикао и на војну. Верске задатке обављам с љубављу, а све војне обавезе, почев од јутарњег вежбања и маршева, до састанака и анализа, крајње професионално. После смотре одлазим на јутарње богослужење или литургију, а потом обилазим јединице и разговарам са колегама који за тим имају потребу. Радује ме све већи број старешина, војника и цивилних лица који долазе у богослужбени простор и исказују своја верска осећања.

бе „испуне“ у касарни и да треба вратити старе обичаје.

– Увођење верске службе у Војску Србије сваком од нас много значи – потврђује и десетар Владан Ленгура.

Припадници Друге бригаде и војни пензионери из краљевачког гарнизона обраћају се војном свештенику Стевану Стевановићу и за сахране, крштења, венчања и остале црквене обреде. Он настоји да свима изађе у сусрет, уз обавезно усаглашавање са локалним свештеницима, мада такве активности још нису „искристалисане“.

Џума у касарни

У Новом Пазару, крајем 2013. године, отворена су два богослужбена простора у касарни. Литургију поводом освећења православне капеле предводи је епископ Рашко-призренски Теодосије, а церемонију отварања богослужбеног простора за припаднике исламске вероисповести водио је реис-ел-улема Исламске заједнице Србије Адем Зилкић. Командант 28. механизованог батаљона потпуковник Жељко Смиљанић истиче да је новопазарска касарна једина у Копненој војсци где се један поред другог налазе богослужбени простори у којима и православци и муслимани имају свој молитвени кутак. Посебна пажња у касарни „Рифат Бурџевић Тршо“ придаје се и навикама припадника у исхра-

МОРАЛНЕ И ДУХОВНЕ ВРЛИНЕ

Заставник Елвир Смаилагић није очекивао да ће у Војсци Србије обављати дужност помоћника главног војног имама, јер је иза њега подофицирска каријера. Средњу војну школу завршио је у Сарајеву, а обављао је командирске дужности у 28. механизованом батаљону у Новом Пазару.

– Срећан сам и поносан што могу да допринесем јачању верске службе у Војсци Србије и унапређењу моралних и духовних врлина наших припадника – каже заставник Смаилагић.

ни, односно храни у време православног поста, као и у време Рамазана.

обезбедила мимбер, михраб и потребну литературу. Главни војни имам капетан Јусуфспахић и помоћник заставник Смаилагић долазе на петковни џума намаз, али је месџид отворен 24 сата, тако да верници могу намаз да обаве и без присуства имама.

Занимљиво је да припадници Војске Србије исламске вероисповести и у своје слободно време долазе у верски објекат у касарни, мада могу да оду и у било коју џамију у граду. Од десетара Јасмина Тртовца сазнајемо да су старешине и раније омогућавале војницима исламске вероисповести да иду на молитве, али да сада много лакше „реализују“ верске потребе. У верски објекат у Новом Пазару долазе и војници из Рашке, попут Хариса Бугарића.

– Захвалан сам команданту потпуковнику Белићу што нам редовно омогућава да дођемо у верски објекат у Новом Пазару. Сигурно је да ће се више младића и девојака исламске вероисповести пријављивати да буду професионални војници, пошто могу без икаквих препрека да обављају верске обреде – каже он.

У касарнама Друге бригаде старешине и војници постепено се привикавају на постојање богослужбених простора, а у дневне обавезе војника све чешће се уграђују и верске активности. С друге стране, војни свештеници, односно верски службеници брину о духовном животу, верским осећањима и обичајима, што несумњиво јача морал и патриотску свест припадника Војске, а на тај начин и оперативне способности наше војске. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Нема „комбинација” са српским официцирима

Непристојна понуда коју је, средином марта, од возача превозника који сомборској касарни испоручује уље за ложење, добио потпоручник интендантске службе из састава Првог центра за обуку Команде за обуку и члан комисије за пријем Тихомир Кричка, започела је речима: „Биће добро за обојицу”!

Услов за „добро” било је „мување” приликом мерења цистерне после којег би у њој остао део ложуља који би био продат „на црно”, уз стицање противправне користи, а део тог новца дат младом официциру, уз отворена врата за „будућу сарадњу”.

О том покушају Кричка је одмах известио председника Комисије за пријем мазута, капетана мр Дубравка Марића, а овај своју претпостављену команду. Истрага о случају је у току, али је млади потпоручник Војске Србије за свој поступак већ награђен од стране команданта Команде за обуку са пет дана наградног одсуства.

– Тог дана примио сам другу цистерну која је стигла током преподнева и поступио сам по прописаној процедури, тиме што сам најпре тражио да извршимо контролно мерење на колској ваги – каже потпоручник. Приликом одласка на контролно мерење возач цистерне питао га је да ли уређај који мери мазут читава вредност терета електронски или лице које мери уписује вредност на папиру.

– Након мог одговора да се уписује ручно, возач цистерне ми је понудио да извршимо малверзацију приликом мерења, како бисмо обојица стекли материјалну корист. Било ми је непријатно што то чујем, јер се никад ни-

сам нашао у таквој нити сличној ситуацији. Некако невешто, у ствари збуњен, избегавао сам одговор, како бих купио време, али сам после поновљеног питања јасно рекао да нисам заинтересован за његову понуду – каже млади потпоручник.

Потпоручник претпоставља да је возач „прикабини” имао скривену комору чији би део, приликом истакања, ручно затворио, док би његов за-

ОФИЦИР С ИНТЕГРИТЕТОМ

Тихомир Кричка, потпоручник интендантске службе, рођен је 23. марта 1991. године у Загребу. Војну академију завршио је 2014. године са просеком 7,58, након чега је постављен на дужност командира вода за општу логистику, логистичке чете Првог центра за обуку КЗО, коју и сада обавља. У досадашњем раду, истичу његове старешине, показао је велико залагање и постигао одличне резултате у обављању функционалних дужности.

датак био да приликом евидентирања прикаже тону или две мањка, које би практично остале у скривеној прегради, а уређаји би показивали да је истоварено све. Та „игра”, коју му је предложио возач, донела би им по 200 до 250 евра. На питање да ли је макар на тренутак било двоумљења, Кричка одговара одрично и истиче да је за њега највећа част да личним примером допринесе угледу своје јединице и Војске Србије.

– Није ми пало на памет да отимам туђу имовину, оно што је зарадио неко други – каже овај перспективни старешина, додавши да је сигуран да би сваки официцир у таквој ситуацији одреаговао на исти начин. □

В. ВЈЕШТИЋ

КОРЕКЦИЈА ВИДА ЛАСЕРОМ НА ВМА

Без диоптрије за десет минута

Операција егзајмер (Excimer) ласером је хируршки метод промене закривљености рожњаче, којим се мења преломна моћ ока и коригује постојећа диоптрија. Могу се оперисати астигматизам до +/-4 диоптрије, кратковидост до -10 и далековидост до +4. Безболна процедура изводи се у локалној, капличној анестезији, траје пет минута по оку, а моменат деловања ласера на рожњачу траје до 15 секунди.

Одсек за ласерску хирургију ока на ВМА формиран је 2006. године у оквиру Клинике за очне болести. Прва операција егзајмер ласером изведена је 5. октобра 2007. и приказана током „хирургије уживо“ на Првом симпозијуму с међународним учешћем „Савремени трендови у офталмохирургији“ одржаном у ВМА. Према речима пуковника проф. др Вукосављевића, до 2015. године обављено је 12.000 ла-

Пет одсто наше популације има један од облика рефракционих аномалија, а свако после 45. године живота требало би да носи наочаре због старачке далековидости.

Све су то индикациона подручја за ласер којим располаже наша клиника и који решава такве проблеме – каже начелник Клинике за очне болести ВМА пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић.

серских интервенција у Одсеку, егзајмер ласером изведено је 1.800 захвата, а у данашње време 150 таквих интервенција годишње сматра се великим успехом.

– Један од најквалитетнијих ласера америчка војска купила је тек че-

тири године после нас. „Немачка савршена машина“ има мали проценат повраћаја диоптрије и троши најмање ткива по једној диоптрији. Уз разумевање Управе ВМА, 2007. године набавили смо ласер и постали једина државна установа у Европи која га употребљава у свим облицима лечења. Пет одсто наше популације има један од облика рефракционих аномалија, а свако после 45. године живота требало би да носи наочаре због старачке далековидости. Све су то индикациона подручја за ласер којим располаже наша клиника и који решава такве проблеме – каже пуковник проф. др Вукосављевић.

И углед и зарада

Егзајмер ласер и пропратна опрема нису јефтине, те је и интервенција скупа. Војни осигураници заказују уз упут и за њих је захват бес-

БУДУЋНОСТ ОФИЦИРА

Много професионалних припадника Војске Србије ласерски је уклонило диоптрију. У неким јединицама постоје посебни критеријуми као што је „стопроцентна видна оштрина“. Тим интервенцијама, омогућено им је да употребљавају

потребна средства на радном месту – кациге, заштитне наочаре и маске... Према речима потпуковника доцента др Ресана, интервенцијама се подиже борбена готовост наше војске.

– Међу пацијентима су и будући кадети одличних психофизичких

способности, али са једном „маном“ – диоптријом. Не треба због рефракционе аномалије која се може кориговати, одбацити одличне кандидате. Зато смо ми ту да решимо проблем, и омогућимо свима једнаке шансе на конкурс – каже потпуковник доцент др Ресан.

платан, док цивилни осигураници плаћају. Ако бисте одабрали ласерско скидање диоптрије на ВМА треба да издвојите 85.000 динара за ПРК методу, која не користи „ножиће“, или 95.000 за Ласик методу која та средства примењује. Лекарски тим стручњака током преоперативног прегледа процењује којом методом ће уклонити диоптрију пацијенту. После Ласик методе опоравак је веома брз, док код ПРК траје дуже. Егзајмер има и терапеутске сврхе – решава стање рецидивирајуће ерозије рожњаче, којем једино ласер може да помогне због изузетне прецизности.

Пуковник проф. др Вукосављевић напомиње да је у првој години рада Одсек за ласерску хирургију имао 703 пацијента – 302 војна и 401 цивилног. Наредне године, када је набављен егзајмер, број пацијената повећао се на 1.573.

– Трошкови одржавања ласера су минимални, пацијенти су задовољни и допринели смо угледу ВМА. Ако узмете у обзир да је просечна цена интервенције и у почетку била око 800 евра, много новца је отишло у буџет ВМА, односно Министарства одбране. Ми смо већ 2008. године исплатили инвестицију, а остале године рада ласером су „чиста“ зарада – истакао је пуковник.

Ласер не греш

Услови за ласерски оперативни захват су да је пацијент старији од 21 године живота и да има стабилну диоптрију годину дана уназад. Не постоји горња старосна граница, али су, на неки начин, интервенције резервисане за млађу популацију од 21. до 50. године. У 21. години раст ока је завршен, и зато се операције тада обављају. Став Клинике за очне болести је да се захват не обавља млађима. Њен начелник додаје да је то и став и Америчке офталмолошке академије.

– Захват је могућ и код деце, само у одређеним случајевима, када постоји огромна разлика између диоптрија једног и другог ока – примера ради на једном оку -12 на другом -2. Тада дете може бити пацијент – напомиње пуковник Вукосављевић.

Старији би требало да избегавају ласерски захват, јер се у шестој деценији живота појављују остала очна

ОЧНА БАНКА

Према речима пуковника проф. др Вукосављевића, иницијатива и петогодишње залагање за отварање Очне банке ВМА одобрена је почетком године решењем Министарства здравља.

– Очна банка ће се бавити припремањем, чувањем и дистрибуцијом ткива за трансплантацију рожњаче, беоњаче и амнионске мембране (у сарадњи са одговарајућим гинеколошким установама). То је веома важно, јер је око парни орган, те ако имамо 50 донора имамо и 100 рожњача годишње. Према мојој процени, у Србији 1.500 људи чека на трансплантацију рожњаче, а бројка расте из дана у дан. Очна банка ВМА била би велики

корак напред имајући у виду да су претходне године обавлене само две трансплантације рожњаче у Србији.

Пошћуковник доцент
др Мирко Ресан

обољења – глауком или катаракта, те њих не треба оперисати.

Према речима начелника Одељења за функционалну дијагностику Клинике за очне болести на ВМА потпуковника доц. др Мирка Ресана, ласер не може да погреша јер је веома прецизан. Техничар одржава ласер, а сервис се обављају редовно.

– Ласери имају своје заштитне механизме током захвата корекције диоптрије, те ако пацијент направи покрет оком које изађе из оперативног поља, ласер се сам искључује – објашњава потпуковник доцент др Ресан.

Уколико се испоштују сва правила приликом преоперативног прегледа, проблем диоптрије може бити

трајно решен. Ризик треба искључити већ током преоперативног прегледа.

– Тада одрадимо комплетну дијагностику и процењујемо коме ће захват бити изведен. Тамо где ризик постоји, поготово велики, захват се не изводи. До сада нисмо имали озбиљније компликације, осим код мањег броја пацијената којима се диоптрија вратила. Стручно речено, дошло је до регресије и код тих пацијената се може успешно урадити реинтервенција.

Мали тим – велика дела

Начелник Клинике истиче да „ласерски“ тим не броји много чланова – свега тројица лекара и техничара, од укупно 15 лекара запослених у Клиници. Они према статистичким подацима обаве 25.000 дијагностичких процедура и изведу више од хиљаду интервенција ласерима годишње.

– Зато ми уживамо велики углед у земљи и иностранству. Пацијенти из иностранства долазе код нас, јер смо стручни, јефтинији, а имају и поверење у војску, ВМА и Клинику. Ако Управа ВМА и Министарство одбране могу да омогуће Клиници за очне болести и мени који њоме руководим да идемо напред, ићи ће и ВМА. Када не будемо могао да водим Клинику тим путем напред, нећу желети да будем њен начелник – поручио је пуковник проф. др Вукосављевић. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР
МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ
БЕОГРАД

Планирање одбране уређује државу

Поједини медији недавно су објављивали како поједине локалне самоуправе на „тајним седницама“ доносе „ратне планове“ и спремају се за „ванредно стање“, чиме су отворили расправу која је, углавном због неупућености, погрешно интерпретирана у јавности.

То не би био случај да су место и улога Управе за обавезе одбране и регионалних центара, као интегративних фактора који учествују у изградњи и достизању потребног нивоа способности система одбране, видљивији, каже начелник Регионалног центра Министарства одбране Београд, пуковник Драган Стојчић.

– Тренутно јесте актуелна израда и усвајање сопствених планова одбране великих техничких система

Субјекти од значаја за одбрану, уз тимове чије је формирање у току, непрекидно извршавају обавезе из домена планирања и припрема за одбрану. Регионални центар Министарства одбране Београд те послове обавља као „сервис“ грађана, али и јединица ВС и МО и осталих субјеката, како би обезбедио ефикасни система обране на територији за коју је надлежан.

и дела субјеката одбране, међу којима су и локалне самоуправе, што је поодмакли процес чији је крајњи циљ ефикасан систем одбране који може да одговори савременим изазовима, ризицима и претњама безбедности, уз подизање општег нивоа свести и безбедносне културе грађана – каже Стојчић и појашњава да то подразумева континуитет у планирању и реализацији одбрамбених припрема свих субјеката.

Реч, дакле, није о ванредним нити „тајним“, већ о планским активностима, чији је циљ подизање нивоа уређености државе, која се, између осталог, цени и по отпорности на све облике угрожавања безбедности, као и по функционисању у ванредним ситуацијама, ванредном и ратном стању.

Грађани као најосетљивији субјект система одбране

Војска се сматра најорганизованијим и најспремнијим субјектом система одбране, док су његов најрањивији и најосетљивији део – грађани. Остали чиниоци, у складу са местом и улогом, израђују сопствене планове и припремају се за одбрану, како би обезбедили непрекидност свог функционисања, потребе Министарства одбране и Војске Србије, као и животне потребе становништва.

Пуковник Стојчић каже да Министарство одбране, преко Управе за обавезе одбране и регионалних центара, „увезује“ субјекте система одбране, међусобно, али и са ратним јединицама Војске Србије.

У овом ланцу значајно место и улогу има Регионални центар Београд, који је војна установа Министарства одбране организационо и функционално везана за Управу за обавезе одбране Сектора за људске ресурсе.

– На територији Републике Србије има укупно пет регионалних центара, који, по питањима из свог делокруга рада, осим са грађанима, непосредно сарађује и са државним органима, привредним друштвима и другим правним лицима, предузетницима, ужим унутрашњим јединицама и установама Министарства одбране, војним јединицама и МУП-ом – каже начелник београдског Регионалног центра. Регионални центри обављају послове из делокруга планирања припрема за одбрану и реализације војне, радне и материјалне обавезе.

Разгранате надлежности центра

Центар чини 13 организационих јединица – управа и 12 центара који покривају 17 београдских општина, у којима су сконцентрисани значајни људски и материјални капацитети од значаја за одбрану.

Пуковник Стојчић, говорећи о надлежностима Регионалног центра Београд, посебно истиче увођење у

војну евиденцију, (годишње око 10.000 лица), психолошке процене, лекарске прегледе, регрутовања и упуте на добровољно служење војног рока са оружјем, где се просечно прегледа око хиљаду кандидата од којих се даље упутује око 600.

– Надлежни смо и за реализацију планова попуње ратних јединица Војске Србије, специјализованих јединица Цивилне заштите и других субјеката система одбране људством и покретним и непокретним стварима из пописа, као и за формирање и обуку јединица радне обавезе за

информатичку обраду с циљем да обезбеди потпуни прелазак на електронско вођење свих прописаних евиденција.

– Кад је реч о процесу планирања припрема за одбрану Центар је, осим за дванаест локалних „подружница“, надлежан и за једанаест великих техничких система од значаја за одбрану Републике Србије, три предузећа одбрамбене индустрије, седамнаест градских општина и 178 привредних друштава и других правних лица – одређених прошлогодишњим Решењем Владе Републике

„СРБИЈАШУМЕ“ ЗА ПРИМЕР

Кад је реч о сарадњи са ЈП „Србијашуме“, начелник Регионалног центра Београд истиче да су за остварене резултате најзаслужнија овлашћена лица за послове планирања припрема за одбрану у том систему Гордана Бојковић и Велимир Пешић, уз подршку в.д. директора Предрага Алексића, и председника Надзорног одбора Милоша Срећковића.

Директор једног од најзначајнијих српских јавних предузећа Предраг Алексић каже да се не поставља питање добре сарадње са Војском и испуњавања заједничких обавеза, поготову оних који се тичу планирања одбране.

– Сарадња је одувек била за пример. Ми смо, као и систем одбране, упућени на грађане. Раније је војска и пошумљавала, то је природна веза војске и шумара, а ја ту сарадњу осећам посебно, као резервни официр, па војска има значајно место у мом животу јер је одувек красила добру државу којој и сам тежим. Посебно сам задовољан због успешне сарадње са Регионалним центром – каже директор „Србијашума“, и појашњава да су овлашћена лица предузећа у сталном контакту са надлежнима у Центру како би све обавезе испунили на оптималан начин.

потребе ратних јединица, прегледе покретних и непокретних ствари из пописа по њиховом захтеву, уз позивање обвезника војне радне и материјалне обавезе, где се просечно годишње упутује око 50.000 позива.

Регионални центар Београд, по захтеву субјеката система одбране, обезбеђује производе и услуге током мобилизације, издаје уверења о статусу грађанима (око девет хиљада годишње) и води управне поступке у првом и другом степену, а учествује и у реализацији конкурса за Војну гимназију, Војну академију и Медицински факултет ВМА. Поред тога, обавља и

Србије, уз судове, тужилаштва и друге државне органе са територије надлежности – каже пуковник Стојчић.

Надлежности се односе на извођење стручне обуке са одговорним лицима и лицима одређеним за рад на пословима одбране и безбедности, пружање стручне помоћи, достављање полазних докумената за израду сопствених планова одбране уз закључивање уговора за потребе ратних јединица Војске Србије са територије надлежности за првих 30 дана ратног и ванредног стања. Дефинисана је и обавеза у вези са пружањем стручне помоћи деташира-

ним органима државне управе и осталим државним органима, као и Града Београда, те организационим деловима великих техничких система од значаја за одбрану.

– Као посебан изазов, одмах након формирања београдског регионалног центра, 2010. године, видели смо задатак „буђења привреде“ у погледу реализације послова и задатака из домена планирања припрема за одбрану, имајући у виду да је протекао период од скоро две деценије у којем није било континуитета у реализацији ових послова – каже начелник.

Припрема привреде за рад у немирнодопским условима

Ради тога, током 2013. године свим великим техничким системима и јединицама локалне самоуправе уручена су полазна документа за израду сопствених планова одбране, а интензивано је и стручно обучавање и оспособљавање одговорних и овлашћених лица. Сагледавајући објективну немогућност да привредна друштва и друга правна лица од значаја за одбрану на време израде планска документа, Управа за обавезе одбране продужила је рок, али Регионални центар у континуитету прати ниво припрема субјеката система одбране.

– Ове године стекли су се услови за уручење полазних докумената за израду сопствених планова одбране у 13 привредних друштава и правних лица на територији наше надлежности – потврђује пуковник Стојчић и сведочи да је пракса показала како израда сопствених планских докумената, поштовање рокова дефинисаних Динамичким планом за израду планова одбране и одредби законске регулативе, умногоме зависе од личног приступа одговорног лица. Он као позитиван пример истиче велике техничке системе Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ и Јавно комунално предузеће „Београдски водовод и канализација“.

– Као позитивни примери могу се издвојити и ЈКП ГСП „Београд“, „Југословенско речно бродарство“, „ИКАР-

ЦЕНТРИ ВОЖДОВАЦ И РАКОВИЦА САДА У УСЛОВНИМ ПРОСТОРИЈАМА

Центар за локалну самоуправу Раковица, који је у надлежности београдског регионалног центра, био је поплављен током прошлгодишњих мајских поплава, па је, уз вождовачки, који је радио у безусловном простору, морао бити привремено измештен у просторије Управе у Катанићевој улици.

– Тражили смо за та два центра решење на нивоу града и општина, са председницима. За Вождовац смо решили проблем средином марта, премештањем у нове просторије, близу општинске зграде, и они сада, први пут од оснивања, имају оптималне услове за рад, а што се тиче Центра МО Раковица, објекат који је претрпео готово тоталну штету од поплава, јер је вода била до нивоа прозора, сада је, уз велику помоћ општине Раковица, реновиран и Центар је усељен пре двадесетак дана – каже пуковник Стојчић.

Мајор Зоран Филиповић, начелник Центра МО у општини Раковица и Барајево, каже да сређених 120 квадрата пружа оптималне услове за рад.

– Имали смо 1,8 метара висине воде у објекту, и све је било поплављено, али смо уз велику помоћ руководства општине, предвођеног председником Владаном Коцићем, успели да, после 13 месеци, обезбедимо услове за повратак у просторије у којима смо близу грађанима на које смо упућени.

БУС“ и „Београдска пекарска индустрија“, који су се и поред присутних проблема у свакодневной борби за опстанак на тржишту, максимално ангажовали на реализацији задатака у вези са израдом сопствених планова одбране – каже начелник уз битну напомену да је део субјеката одбране у приватном власништву, а део и у поседу страних компанија, што даје посебну специфичност процесу.

Велики технички системи

Одлуком Владе Републике Србије, Јавно предузеће „Србијашуме“ одређено је, са још 27 привредних друштава, као велики технички систем од значаја за одбрану.

– Они су, у складу са оствареним резултатима у планирању припрема за одбрану, радне и материјалне обавезе, истински пример одговорног односа према Министарству одбране – каже начелник Реги-

оналног центра и подсећа да је Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“, због изузетне сарадње, поводом Дана Војске Србије 23. априла уручена захвалница.

– Све задатке које је Министарство одбране дефинисало, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ у претходном периоду реализовало је квалитетно и у предвиђеном року, а током прошле године започето је уговарање обезбеђења огревног дрвета у ратном и ванредном стању за исказане потребе за првих 30 дана ратног или ванредног стања – истиче пуковник Стојшић и додаје да је тај систем пример свим субјектима одбране у надлежности Регионалног центра Министарства одбране Београд.

Упркос недовољног броја запослених и великог броја субјеката од значаја за одбрану на територији надлежности, београдски центар макси-

ПРИПРЕМА ЗА ОДБРАНУ

31

Систем одбране Републике Србије део је система националне безбедности, који представља јединствену нормативно, структурно и функционално уређену целину, чији је циљ заштита суверености, независности, територијалне целовитости и безбедности Републике Србије, од свих облика спољњег и унутрашњег угрожавања у миру, ванредном стању и рату. Он је, укључујући и надлежности, права и дужности државних органа, органа државне управе, аутономних покрајина, јединица локалне самоуправе, привредних друштава и других правних лица и грађана (који су субјекти система одбране), уређен Законом о одбрани, Законом о војној, радној и материјалној обавези, Законом о тајности података, Законом о ванредним ситуацијама и другом регулативом.

Део јединственог система одбране је и цивилна одбрана, која се планира и организује ради функционисања наведених субјеката у ванредној ситуацији, ванредном и ратном стању, као и ради заштите, спасавања и обезбеђења услова за живот и рад грађана, у условима који нису мирнодопски.

малним ангажовањем ресурса успева да одговори задацима, уз отежавајуће факторе, објективне и субјективне природе. Прве је годинама решавала претпостављена Управа за обавезе одбране Сектора за људске ресурсе,

у својству организационе јединице МО надлежне за планирање, док се субјективни проблеми односе на одговорна лица у субјектима од значаја за одбрану и њихову спремност да припреме за одбрану сврстају у

СЛУЖБА ОДБРАНЕ БЕОГРАДСКОГ ВОДОВОДА И КАНАЛИЗАЦИЈЕ

Нови рок дат великим техничким системима за израду сопствених планова одбране је септембар ове године. Београдски водовод и канализација су јавно предузеће које је, како истичу у Регионалном центру Београда, пример субјекта који се одговорно односи према својим обавезама из делокруга одбране и безбедности.

– Њима не треба посебно појашњавати колики је значај активности које заједнички предузимамо – каже пуковник Стојчић.

Шеф службе одбране Београдског водовода Љубомир Грковић каже да то предузеће, због значаја делатности, деценијама има своју службу одбране и да је реч је о континуитету активности у области мера одбране.

– Делатност је од посебног јавног интереса и као преузеће најдиректније утичемо на живот грађана, па то намеће одређене обавезе које ми стриктно извршавамо у сарадњи са Регионалним центром МО Београд, на начин да је то заиста добар пример заједничког рада који доноси резултате – каже Грковић.

приоритетне послове и задатке.

– И поред тога, наш центар остварио је задовољавајуће резултате у области планирања и припрема за одбрану, поготову ако имамо у виду да смо, након усвајања законске регулативе и формирања установе, са привредним друштвима и правним лицима практично кренули из почетка – каже пуковник Стојчић.

Иза Регионалног центра Београд је више десетина хиљада распоређених обвезника радне обавезе, по основу материјалне обавезе пописано је више од педесет хиљада ствари, уз око стотину закључених уговора за обезбеђење производа и услуга у мобилизацији. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Жарко СКОКО

РАТНА ПРОПАГАНДА

Скупе
лажи

Рат се продаје.
Мир је мало скупљи.
Јер тамо где престаје
савест, ту почиње
пропаганда.

Откад је света „клацкају“ се рат и мир. Па тако, откад је света, у различитим појавним облицима, постоји и ратна пропаганда. Смешта се у важне објаве, али и у лажна обећања, у наметнуте снове, у боље сутра, тамо где смо најслабији. Ратна пропаганда је психолошко деловање на емоције становништва, зато није далеко од истине кад стручњаци кажу да је пропаганда оружје јаче од мача, од метка. „Суштина пропаганде је да се освоје умови и срца, да се јавност убеди у исправност ратних потеза“, објаснио је недавно војно-политички коментатор Мирослав Лазански на предавању „Пропаганда у рату“, у оквиру изложбе „Велики рат и мали човек“ у Етнографском музеју.

БОТОВИ

Један од савремених видова пропаганде јесте ботоване. Оно представља постављање наручених коментара на интернету, који промовишу или исмевају одређену идеју, став, личност. Коментари, премда личе на мишљења просечних грађана, намерно пуни правописних грешака, заправо су део маркетиншке кампање одређене политичке странке, која свакако неће признати да унајмљује коментаторе, то јест ботове.

Мирослав Лазански

Зачеци пропаганде

Први примери пропагандних акција потичу још из старог века, а читамо их из записа античких историчара. Херодот је писао о Термопилској битки и персијском цару Ксерксу, који када би ухватио атинске шпијуне, није их убијао, него би им показао своју моћнију, далеко бројнију и добро наоружану војску, па их пуштао назад да Грцима причају о чуду које су видели.

„Масом треба управљати, а да не буде свесна тога“, наредио је Наполеон Бонапарта свом министру полиције Жозефу Фушеу. Могло би се рећи да је Наполеон био зачетник савремене пропаганде. Његова славна војничка каријера темељила се

управо на добро осмишљеној промоцији. Прогласи, манифести, билтени, новине, позориште, сликарство... Све је било контролисано и „кројено“ баш по његовој жељи, а сваки његов корак постао би вест.

Чувен је пример пропагандног успеха пруског канцелара Ота фон Бизмарка, који је „закувао“ аферу која је директно проузроковала Француско-пруски рат 1870. године. Пруски краљ и француски амбасадор састали су се у бањи Емс. Састанак је мирно протекао. Но, Бизмарк је изменио садржај телеграма о сусрету и створио утисак да се састанак завршио на веома недипломатски начин. У новинама је објавио „Емску депешу“, чији је увредљиви тон натерао француску владу да објави рат Прусима.

Ратовање и развијање медија

Озбиљнија ратна пропагандна кампања јавља се почетком Првог светског рата. Требало је осмислити снажан разлог који ће оправдати тражени ратни напор, јер одбрана националних интереса није била довољна за већину становништва. Тако је у лондонским новинама 1915. године објављена фотографија с насловом „Три немачка коњаника натоварена злат-

мације су им сервирали главни штабови савезничких снага. С друге стране, комерцијалне америчке телевизијске станице нису мариле за цензуру, штавише радо су учествовале у ширењу лажне пропаганде и продавале су рат.

Рат је постао као било који други производ који има цену. Једна од најпознатијих прича која то потврђује јесте скандал о мртвим кувајтским бебама. Убрзо након ирачке инвазије на Кувајт, пред Одбором за људска права, појавила се медицинска сестра из болнице у Кувајту која је сведочила да су ирачки војници вадиле новорођене бебе из инкубатора и бацали их на под. Сведочење те младе девојке изазвало је шок, те знатно допринело обликовању јавног мњења у Сједињеним Државама. Тек девет месеци после

ним и сребрним пленом". На фотографији су, заправо, били немачки цокеји на хиподрому с трофејима после такмичења. Пропаганда се у Првом светском рату заснивала пре свега на плакатима. Зарађени блокови покушавали су да убеду масе у своје идеје помоћу пропагандних постера. Графичка решења и поруке свуда су биле сличне. „Your country needs you!“ – британски војник упереног прста позива на мобилизацију. Касније исти тај мотив користе и Американци са слоганом: „I want you for US Army!“.

Током Другог светског рата мало се више водило рачуна о чињеницама и тежило се пружању што целовитијих и проверенијих информација. Разлог томе била је могућност добијања алтернативних информација посредством новог медија – радија. Још јачи

разлог вероватно је било и неповерење настало после Првог светског рата, када су многе истине испливале на видело.

Ударно средство пропаганде у свим предстојећим сукобима била је телевизија. Али „може се рећи да је управо телевизија и кључни разлог због чега се Америка повукла из рата у Вијетнаму. Директно преношење ратних приказа у којима гину амерички војници довело је до великих антиратних демонстрација. Степен противљења рату достигао је такав ниво да ни конгрес ни амерички председник то више нису могли да игноришу“, објашњава Лазански.

Продавање рата

Пентагон је научио лекцију из Вијетнама. Схватили су да морају да контролишу присуство медија у зони ратних операција. Стога је сваки следећи рат био детаљно изрежиран. Као и у сваком филму, тачно се и унапред знало ко је зликовац, а ко ослободилац, па самим тим се и исход лако слутио.

Током Заливског рата (1990–1991) у јединицама америчке војске био је присутан велики број новинара, међутим био им је ограничен приступ фронту. Били су одсечени од директног увида у ратне операције, а инфор-

завршетка операције „Пустињска олуја“, која је протерала Ирачане из Кувајта, објављена је истина о овом случају. Испоставило се да је девојка која је сведочила ћерка кувајтског амбасадора у Вашингтону, да није било убијених беба, а да је целу причу „режирала“ агенција за односе с јавношћу Hill & Knowlton за дванаест милиона долара. А деманти никад нема снагу прве верзије приче. Уосталом, прича је своју сврху до тада већ испунила.

Јасно је, ко не плати пропаганду, губи медијски, па самим тим и сваки други рат. Осетили смо то и на својој кожи. ■

Драгана БАЊАКТАРЕВИЋ

МОНРО БОМБА

Важан пропагандни материјал у Другом светском рату били су леци. Џејмс Монро изумео је „Монро бомбу“, која је садржала укупно 50.000 летача. Она се отвара на око 300 метара надморске висине, а леци су се распршивали. До маја 1945. године произведено је 75.000 таквих бомби.

Ко нам трује децу

Борба за младост Србије

Припадник Војске Србије потпуковник Зоран Јовановић покренуо је на Фејсбуку својеврсну моралну „побуну” због опште друштвене климе у којој се неприхватљива понашања младих, прећуткивањем и по систему „не догађа се мојој породици”, практично претварају у нормална. Као отац два малолетна детета, видевши колико постајемо аморални, а да то не изазива никакву пажњу, решио је да се ангажује како би нам деца расла у здравијој средини.

У време одржавања мале матуре своје ћерке потпуковник Зоран Јовановић из Ветеринарског одељења Управе за војно здравство „схватио је” да је пред младим људима низ опасности које им се на друштвеним мрежама нуде као примамљива забава, као и стотине доступних телевизијских и веб канала различитих непримењених садржаја. Ту су и неконтролисани изласци у ноћне локале у којима им се точи алкохол, нуде опијати, иако закон то изричито забрањује.

– После прославе мале матуре у школи, другови моје старије ћерке спремали су се да провед наставе у једном београдском ноћном клубу. На мој изражени опрез, одговор моје четрнаестогодишњакиње био је – „Тата, сви иду...” Одлучио сам да мало истражим то и слична места, „на која сви иду”, и био запањен оним што сам открио.

Софистициране методе

Потпуковник Јовановић истиче да је видео позивнице за ноћне клубове где се на улазу девојчицама поклањају танга гаћице, а момцима кондоми.

– На интернету сам гледао фотографије – малолетници под утицајем алкохола, у општем разврату. Заинтересовао сам се, пратио како такви клубови преко друштвених мрежа мобилишу младе да долазе, шаљу им позивнице на профиле на разне софистициране начине. Ми то прихватимо као нормално, што је најпогубније. Ћерка није отишла на тај „луди” излазак до четири ујутро. Било је побуне, али смо разјаснили разлоге. Нека деца јесу. Стога бих могао да кажем – *Моје деце је код куће, а остала нека раде шива хоће*. Али то не желим, те сам покренуо акцију, јер на то не пристајем. Макар сви ћутали!

Забринути родитељ упутио је апел министру унутрашњих послова у којем позива да, сходно својим овлашћењима, а у сарадњи с тржишном инспекцијом, полиција контролише спровођење Закона о *пошрошачима*, у којем пише да је забрањена продаја алкохолних пића, дувана и пиротехничких средстава малолетним лицима.

– Сlike које се јавно „каче” по друштвеним мрежама говоре да се то не поштује. Дакле, имамо закон, врло високе казне, али нико не сноси последице. Одлучио сам да апел упутим и Скупштини Републике Србије, Заштитнику грађана, градском омбудсману, свим релевантним институцијама у земљи, министарствима здравља, просвете, културе, чак и Српској православној цркви, јер сам сматрао да пастир стадо не чува на овакав начин.

Одговори нису стизали. Само неколико дописа.

Ko nam truje decu
je на Фејсбуку.

Да се повежеш са Ко нам трује децу, данас се пријави на Фејсбук.

Региструј се Пријави се

Ко нам трује децу
Заједница

Временска линија Више информација Фотографије Свиђања Видео записи

ОСОБЕ

3.837 свиђања

ИНФОРМАЦИЈЕ

Ova stranica ima за cilj spašavanje sopstvene dece i time zajedničke budućnosti
Stop industriji zla. Stop nasilju. Stop primitivizmu !!!

ФОТОГРАФИЈЕ

Ko nam truje decu
12 сати · Измењено ·

Svanulo je! Dobro vam jutro!

Narod štrajkuje gladju, er nema šta da jede, pre će upneti glasno, nego tiho da izblede.

Beogradski Sindikat - Welcome to Srbija [lyrics]

YOUTUBE.COM

– Чекао сам! Министар Стефановић, коме сам најпре писао, дословце ни слово није послао, чак ни – предузећемо мере или слично. Канцеларија Заштитника грађана је одговорила, јер су мој апел схватили као пријаву, па су отворили предмет и објаснили да ће поступати у складу с овлашћењима. Допис је стигао од Комуналне полиције, која ме је обавестила да ради свој посао, али да они нису једина карика у ланцу, а одговорио је и градски омбудсман – спровођење Закона о заштити пошрошача је у надлежности Републике, те се не односи на његов делокруг рада. Одговорио сам му новим питањем – да ли се то Београд преселио из Србије.

Подршка јавности

Истовремено, поједини престонички медији чули су за акцију официра Војске Србије и објавили прве информације о његовој кампањи, а он је, желећи да анимира што већи број људи, покренуо Фејсбук страницу (заједницу) – „Ко нам трује децу“, која је у првој недељи постојања имала око 160.000 прегледа, а за 20 дана 3.200 људи је активно учествовало у дискусијама.

ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ У ВОЈСЦИ

Доктор ветеринарске медицине, специјалиста потпуковник Зоран Јовановић је рођени Пећанац. Од 1997. године је старшина Војске Србије, у којој је прошао све, од пешадије, пешадије Ратне морнарице, испомоћи Специјалној бригади, 524. Логистичке бригаде, Централне логистичке базе, одакле је прешао у Министарство одбране. Већ четири године је на месту некадашњег главног ветеринарског инспектора у систему одбране, у Ветеринарском одељењу Управе за војно здравство.

– Апеле, писма и одговоре објављивао сам сукцесивно на нашој страници, те се могу и сада прочитати, јер је све јавно. Ствар је вро значајна, и нема тајни – каже потпуковник, који подсећа да се цела прича догађа тек последња два месеца, и да је и сам изненађен подршком коју добија са свих страна, што, како истиче, очигледно говори да је реч о ванредно важној теми. Никаква лична добит, комерцијализација, нити политичка импликација ме не занимају. Крајњи циљ пројекта јесте спасавање наше будућности. То је највећа могућа добит.

После текста о поменутој акцији у једном београдском дневном листу, пристизала је подршка људи са свих страна. Не само из Србије, него и из Пуле, Бања Луке, Скопља, Подгорице... из читавог региона.

– У „инбокс“ су стизала и писма од наших људи у дијаспори, као да су само чекали да неко крене. Охрабрио сам се кад сам схватио да нисам сам, да има много сјајних људи које је „полусвет поклопио“, очигледно зарад личног профита, намећући нека нова правила, која су донела безнађе – каже потпуковник Јовановић и додаје да сада уз себе има и информатичара, правника, психолога, као и уметнике који учествују у креирању странице која се свакодневно ажурира.

Како истиче, волео би да му се у покренутој акцији придружи још колега из Министарства одбране и Војске Србије, јер су то институције од највећег поверења међу грађанима, и тај део нашег друштва је, верује он, најздравији залог будућности нације.

Старшина наше војске је у међувремену сазнао за још много тога шта би требало мењати у друштву када се говори о животу младих.

Пошћуковник Зоран Јовановић

– Код нас, за разлику од окружења, не постоји забрана уласка малолетницима у ноћне клубове после 22 часа. То ће бити наша следећа иницијатива. Нисам усамњен, било је апела и раније, али су сви „гурнути под тепих“. У разговору са малолетницима дошао сам до запањујућих сазнања да се и по школама, готово јавно, дели марихуана и да се зна ко то ради, али нико не предузима озбиљну акцију да се таква појава заустави – каже Јовановић и објашњава да не призива револуцију већ анимирање што већег броја људи, како би се извршио што снажнији притисак на институције државе да, у складу с законским овлашћењима, раде свој посао и обезбеде здраво одрастање младости Србије.

– Да их заштите од свега што на њих негативно утиче. Где су образовни програми за децу? Све је више таблоидних тема које креирају реалност у којој живимо. Институције су се успавале. Писао сам Регулаторном телу за електронске медије, које је тек двадесетчетворочасовним „скидањем“ емисије „Парови“ казнила ТВ „Хепи“, иако се једна од учесница скандалозно изјаснила о жртви силовања, малој Тијани, што је више него непримерено за телевизијски екран. Бивша РРА ми је одговорила рутински, као да се потрудила да се неко привидно казни – цензура је забрањена, кажњени су по закону.

Потпуковник Зоран Јовановић са сарадницима свакодневно на страници „Ко нам трује децу“, коју подржава готово 4.000 чланова, објављује теме које афирмишу здрав живот, образовање и културу, а упиру прстом на пороке и, како истиче, феномене који изазивају, пре свега, ментално, а онда и физичко тровање.

– Морамо нешто предузети! Можемо ли? Морамо. Ако не посветимо пажњу младим генерацијама нестаћемо. То су будући родитељи, а без њих немамо будућност као народ. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимила Стефана САВИЋ

Седамдесет година од смрти пуковника Драгутина Гавриловића

Великана међу великане

Представници Савеза удружења потомака ратника Србије 1912–1920. године окупили су се 19. јула на Новом гробљу, како би одали почаст чувеном официру. На његовом гробу поново су истакли важност иницијативе да Гавриловићеви посмртни остаци буду пренети у Алеју великана.

Савез је раније покренуо иницијативу да се посмртни остаци Драгутина Гавриловића сахране на достојном месту и, како кажу, то је „последњи апел званичним органима власти државе да се предлогу одазову на најдостојанственији начин”.

– Наше удружење је најпозваније и најодговорније за такве предлоге, иницијативе, сарадњу и помоћ, и с овог места поново апелујемо, делом и постићени што то није учињено много раније. Дочекајмо прославу и обележавање херојске одбране Београда 1915. године уз пренос посмртних остатака пуковника Гавриловића у Алеју великана – рекао је пуковник у пензији др Раде Рајић, из Савеза.

Пут великог војника

Ове године обележава се стогодишњица одбране Београда, коју је 7. октобра 1915. године чувеном беседом овековечио мајор Драгутин Гавриловић.

– Одбрана Дунавског кеја, уз покушај наших снага да тог дана потисну и разбију мостобран аустроугарске војске, није успела. Ипак, остала је позната беседа мајора Гавриловића која је према снази части, пожртвовања, идеала и примера, постала и остала поучно-родољубива, универзалновојничка и племенито-васпитна, и као таква се истиче у бројним војним академијама света – навео је Рајић.

Према речима председника Савеза Љубомира Марковића, о мајору Гавриловићу и његовом делу, а посебно

беседи, много је писано, али је ипак подсетио на живот чувеног официра.

– Као један од малобројних преживелих бранилаца Београда, тешко рањени мајор извучен је из борбе и лечен у Ужицу, да би после опоравка учествовао у борбама српске војске и преласку преко Албаније. Исти несаломиви херојски дух показао је и на Солунском фронту. Иако је било говора о томе да је Гавриловић добио чин генерала, то се никада није десило. За показану храброст и вештину добио је највиша српска војна одликовања – Карађорђеву звезду, ордене Светог Саве, Белог орла, Југословенске круне, а одликован је и француским Ратним крстом, Орденом Легије части и Медаљом Милоша Обилића – рекао је председник Савеза и додао да је током рата 1941, приликом повлачења из Сарајева, Гавриловић заробљен и одведен у логор у Немачку.

мунистичку власт, и предложила да би било достојно сахранити га уз војне почасте. Одговор је био негативан. Породица је затражила дозволу да буде сахрањен уз своје саборце браниоце Београда који су погинули под његовом командом, али је одговор и тада био негативан. Ни трећа молба породице да му се додели гробно место није усвојена – објашњава Рајић и наводи да је родбина, суочена са зидом мржње и одбојности, коју је показала нова власт, нашла крајње решење – пуковник Драгутин Гавриловић је у старој униформи Југословенске краљевске војске сахрањен у гробу своје ујне.

Пример идеолошке освете

Др Рајић описао је околности у којима се одвијала сахрана Драгутина Гавриловића.

– Два месеца после повратка из заробљеништва он умире. Његова породица је о томе обавестила тадашњу ко-

мунистичку власт, и предложила да би било достојно сахранити га уз војне почасте. Одговор је био негативан. Породица је затражила дозволу да буде сахрањен уз своје саборце браниоце Београда који су погинули под његовом командом, али је одговор и тада био негативан. Ни трећа молба породице да му се додели гробно место није усвојена – објашњава Рајић и наводи да је родбина, суочена са зидом мржње и одбојности, коју је показала нова власт, нашла крајње решење – пуковник Драгутин Гавриловић је у старој униформи Југословенске краљевске војске сахрањен у гробу своје ујне.

На сахрани су били најближи, наставља Рајић. Последњи говор над отвореном раком поносно је упутио краљевски пуковник Александар Тодоровић рекавши:

– Данас је још један витез без страха и мане мање. Још један храст мање из оне господствене шуме српских родољуба који су сагорели на олтару Отаџбине.

Рајић поставља питање: како другачије и аргументовано објаснити неумољиву чињеницу да посмртни остаци овог великана до дана данашњег почивају у гробу његове ујне, без права на ново и достојно гробно место уз примерено и часно сахрањивање?

– Коначно, ове године, поводом јубилеја одбране Београда 1915. године, када се сећамо величанствених противнапада наших јединица под командом мајора Гавриловића, крајње је време да се до 7. октобра изврше све потребне припреме како би се ексхумирали његови посмртни остаци, и уз све потребне почасте и програмске садржаје сахранили у Алеји великана. Само тако би се ублажиле боли и неправде нанесене том диву јунаку, Србину, родољубу и официру, коме бар толико дугујемо – закључио је Рајић на комеморативном скупу. ■

БЕСМРТНА СЛАВА

Председник Савеза Љубомир Марковић истакао је да постоји догађај у животу који оличава човека и време у којем живи. Драгутин је, каже Марковић, бесмртну славу доживео током одбране Београда, те позивом на јуриш ушао у легенду. Говор мајора Гавриловића браниоцима српске престонице, 7. октобра 1915, када је његов батаљон био последња резерва у одбрани Београда, ушао је у историју.

Затим је Марковић прочитао Гавриловићеву чувену заповест.

– Јунаци! Тачно у 15 часова непријатеља се има разбити вашим силним јуришом, разнети вашим бомбама и бајонетима. Образ Београда, наше престонице, има да буде светао. Војници! Јунаци! Врховна команда избрисала је наш пук из бројног стања, наш пук је жртвован за част Београда и Отаџбине. Ви немате више да се бринете за животе ваше, они више не постоје. Зато напред у славу! За краља и Отаџбину! Живео краљ! Живео Београд!

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

РЕЗОЛУЦИЈА УН О УЛОЗИ НОВИНАРА У ПРЕВЕНЦИЈИ СУКОБА

Професија храбрих — на мети

Из године у годину на ратиштима широм света страда све већи број новинара и ратних извештача, а за те злочине, у највећем броју случајева, кривци никада не буду изведени пред лице правде. Документ осуђује све злоупотребе учињене према новинарима, истичући да је рад слободних, независних и непристрасних медија један од основних темеља демократског друштва. Резолуција, такође, позива државе чланице да предузму активне кораке како би осигурале одговорност за злочине почињене над медијским радницима у ратним подручјима.

А ок су у градићу на истоку Авганистана у колима чекале да конвој крене, возилу је пришао командант полицијске јединице Накибулах и узвикнуо „Алаху екбер“ („Бог је велики“) и почео да пуца из пушке на две новинарке на задњем седишту. У том крвавом пиру убијена је фото-репортерка Асошијетед преса Ања Нидрингхаус, добитница Пулицерове награде која је пратила све веће светске сукобе, док је новинарка те агенције Кети Генон, која је више од три деценије извештавала са светских ратишта, тешко рањена. Шведски новинар Нилс Хорнер убијен је у Кабулу, а девет дана након тога, у истом граду, истакнути авганистански новинар Сардар Ахмад, који је радио за агенцију АФП, убијен је са члановима своје породице и још осам особа када су талибани напали луксузни хотел. Сви су настрадали на својим задацима.

Црна статистика бележи да је само током прошле године убијено 66 новинара, док је више од 200 заробљено или затворено, а до половине ове године ратни сукоби однели су животе 25 медијских радника. Имајући у виду чињеницу да је у решавању ових, али и ранијих убистава новинара широм светских ратишта остварен мали напредак, Савет безбедности УН једногласно је прошлог месеца је одобрио Резолуцију 2222, у којој се први пут признаје улога коју новинари могу да имају у спречавању сукоба и заштити цивила, упозоравајући на време на могуће кризе. Резолуцијом се апелује на све земље да предузму кораке којима би била гарантована одговорност за злочине против новинара током оружаних сукоба и тражи тренутно и безусловно ослобађање запослених у медијима који су киднаповани или узети као таоци током сукоба.

У резолуцији која се односи на заштиту новинара, а чији је нацрт направила Литванија, изражава се „дубока

забринутост због све веће претње безбедности новинара, запослених у медијима и њима придруженог персонала од стране терористичких група“. Резолуција осуђује све злоупотребе учињене према новинарима и истиче како „рад слободних, независних и непристрасних медија представља један од основних темеља демократског друштва“.

ПОВЕЋАЊЕ СВЕСТИ О БЕЗБЕДНОСТИ РАТНИХ ИЗВЕШТАЧА

Према речима представнице ОЕБС-а за слободу медија Дуње Мијатовић, овим документом Савет безбедности УН ставља акценат на једно питање од велике важности за слободу медија, имајући у виду да смо свакодневно сведоци напада на припаднике медија, за чију безбедност државе морају да учине много више.

– Положај новинара који извештавају из зона сукоба широм света је нарочито забрињавајући по питању њихове

безбедности. Удружени међународни напори, као што је резолуција Савета безбедности, кључни су за повећавање свесности о овом проблему – оценила је Дуња Мијатовић.

Усвајање ове резолуције међу првима је поздравила и Међународна федерација новинара (IFJ), оцењујући је као изузетно значајну, имајући у виду број настрадалих медијских радника широм света. Председник IFJ Џим Бумела из-

разио је задовољство што се са највишег нивоа УН указује на важну улогу новинара, нарочито у ратним зонама, и што се признаје потреба да им се пружи заштита, упозоравајући истовремено да, иако је то позитиван корак и снажна порука, остаје забринутост због недостатка конкретних акција како би се осигурало да се све владе, у складу са својим међународним обавезама, боре против некажњивости насиља над новинарима.

Генерални директор „Репортера без граница“ Кристофер Делoa поздравио је Резолуцију, истовремено позивајући генералног секретара да именује специјалног представника на заштиту новинара како би се осигурало да се државе чланице придржавају својих обавеза проистеклих из овог документа.

Он је, такође, објаснио да би мандат изасланика могао би да буде по узору на специјалног представника за децу у оружаним сукобима, уз могућност да обезбеди систем за рано упозоравање генералног секретара. Специјални представник, како је нагласио Делoa, требало би да одржава контакте са другим организацијама и институцијама, предузме истрагу када држава одбије то да учини, као и да буде овлашћен да покрене правни поступак.

Делoa је подсетио да више од 90 одсто кривичних дела против новинара није процесуирано, нарочито оних почињених у Сирији и Ираку.

ФОТОГРАФИЈЕ У СЛУЖБИ ИСТИНЕ

Фото-репортерка Асошијетед преса Ања Нидрингхаус (48) преминула је на лицу места, а новинарка Кети Генон (60) је рањена, медицински збринута и преживела је напад. Нидрингхаусова је више од две деценије била фото-репортер из ратних зона попут Кувајта, Ирака, Либије, Газе и Западне обале, а као ратни извештач почела је да ради 90-их година на Балкану. У Авганистану је боравила много пута од 2001. године. Била је у тиму агенције АП која је 2005. добила Пулицерову награду за фотографију снимљену за време рата у Ираку.

Током сукоба у бившој Југославији радила је за агенцију ЕПА, а на Балкану је деведесетих године три пута повређена. Наиме, првог радног дана у Сарајеву на њу је пуцано из снајпера, на демонстрацијама у Београду 1997. имала је троструки прелом ноге пошто ју је прегазео полицијски аутомобил, а годину дана касније на Косову је експлозија гранате избацила из кола. Такође, била је у конвоју албанских избеглица са Косова које је грешком гађао НАТО, током бомбардовања СР Југославије.

После кобног напада на истоку Авганистана председник АП Гери Пруит упутио је меморандум запосленима у којем подсећа да је Ања Нидрингхаус 32. запослени те агенције који је погинуо од оснивања, 1846. година: „Ово је професија храбрих и страствених, оних који су посвећени мисији да свету пренесу информације које су фер, тачне и важне. Ања Нидрингхаус је одговарала тој дефиницији у сваком смислу.“

БЕЗБЕДНО ОКРУЖЕЊЕ „У ЗАКОНУ И ПРАКСИ“

У Резолуцији 2222 наглашава се да „новинари, медијски професионалци и повезано особље могу да играју важну улогу у заштити цивила и спречавању конфликта, делујући као механизам раног упозоравања у идентификовању и извештавању о ситуацијама које би могле довести до геноцида, ратних злочина, етничког чишћења и злочина против човечности.“ Документ, такође, предвиђа да мировне операције УН обезбеде редовне извештаје о сигурности новинара. Апелује се и на државе да предузму одговарајуће кораке како би осигурале одговорност за злочине почињене над медијским радницима и позива све стране у оружаним сукобима да у потпуности поштују обавезе предвиђене међународним правом у вези са заштитом цивила у оружаном конфликту, укључујући и новинаре.

Чланови Савета безбедности УН, како се даље наводи у тексту Резолуције, захтевају хитно и безусловно ослобађање новинара који су киднаповани или узети као таоци и апелује на све зарађене стране да поштују независност и професионална права новинара. ■

Биљана МИЉИЋ

НЕИЗВЕСТАН ПУТ

Док су они на путу, Европа се мобилише и општим позивом регрутује хиљаде војника! Русија већ 30. јула објављује општу мобилизацију; Французи – два дана касније. Истога дана, 1. августа, Немци објављују рат Русији, нападају Луксембург и опседају Белгију – у пробоју ка Француској! Закувало се и заратило на све стране! Управо тих дана, док се добровољци приближавају циљу и ратишту, Италија је објавила своју неутралност у насталом светском сукобу.

Седмог августа 1914. године „седморица одлучних“ стиже у Скопље. Иако уморни од пута, одмах се упућују даље, узбрдо и низбрдо, копном и речним долинама, до Ниша. Ваља признати да су добровољци, не оклевајући, брзо савладавали замишљену маршруту, још у Италији прецизно припремљену. За ондашње услове брзо су освајали мора и копна. Јонским морем доспели су у Атину, са Пелопонеза у Солун, затим у Скопље, да би одмах продужили до Ниша и Крагујевца, хрлећи ка одредишту: Ужице! И увек у ходу срећујући ‘папире’ и дозволе за наставак пута, у непознатим градовима и међу страним сапутницима, на туђим језицима, у непознатим лукама, на крцатим железничким станицама... Пролазили су кроз градове где се тек минули Други балкански рат још опажао на згариштима и развалинама порушених кућа... Истовремено са нарастањем ратне тензије и новијих вести о ратним дејствима широм Европе, у ишчекивању првих окршаја на срп-

Бриндизи 1920.

ској граници, Италијани ужурбано путују и приближавају се Србији, њеној граници и фронту на рекама...

У Ниш су се, одмах после објављивања мобилизације, 25. јула 1914, из престонога Београда преместили и Влада и Народна скупштина и дворско особље! На сигурније место, даље од Београда и границе на Сави и Дунаву!

Италијани у Нишу добијају одобрење цивилних власти да могу да наставе пут према Крагујевцу. Већ сутрадан преваљују и ту деоницу и, деветог августа, у уторак, стижу у Крагујевац; где је већ била пребачена Врховна команда... Ту су чекали дозволу за наставак путовања према граници и на места где се очекују ратни сукоби.

Рим 1920.

Моритури у Крагујевцу

Италијани су били добро организовани и веома су прецизно деловали, знајући да најпре морају 'да се јаве на рапорт' Команди српске војске која се већ склонила у крагујевачки заклон... Чекали су дан-два у канцеларији кроз коју су пролазили ужурбани официри и команданти, који су их, испрва, посматрали више као сметњу, него као војнике потребне јединицама. Требало је и Команду убедити да су им намере искрене и да журе на фронт, у прве борбене редове. Чекали су одлуку војног врха у Крагујевцу...

А српски војници, народ бораца доказаних већ у два рата, смејали су се тој групи младих из друге земље. Честа су била питања куда то желе да оду и за шта се боре.

– У прве борбене редове! Одговарали су Италијани храбро, одлучно, озбиљно. И удовољено им је. Српска врховна команда послала је седморицу гарибалдинаца баш тамо где су желели. Међу првима на фронт је „потрчао“ Франческо Конфорти, усправљеног чела према сунцу слободе, које је позлатило његових двадесет година. Са њим у борбу на Баби-

ној гори, изнад Дрине, полази и Марио Корвизијери. Још пре поласка, седморица ће, у хладу сеновитих крагујевачких кафана, написати неколико речи заједничком пријатељу у далеком и спокојном Риму. Испод седам потписа на дописници ће написати и „Моритуре те салутант“, односно „Мртви те поздрављају“, чувени поздрав из гладијаторских борби у Старом Риму... А борбе на Церу још нису почеле.

Десетог августа група бораца у црвеним кошуљама стигла је на последњу станицу свога пута. Ево их у Ужицу, граду чије улице већ преплављује војска... Ту је и последњи застој пред одлазак на фронт, према Вишеграду и Дрини, на узвисини Бабина гора. Ратни сукоби још нису започели. Седморица су предухитрила аустроугарског команданта Поћорек.

Док су они на путу, Европа се мобилише и општим позивом регрутује хиљаде војника! Русија већ 30. јула објављује општу мобилизацију; Французи – два дана касније. Истога дана, 1. августа, Немци објављују рат Русији, нападају Луксембург и опседају Белгију – у пробоју ка Француској! Закувало се и заратило на све стране! Управо тих дана, док се добровољци приближавају циљу и ратишту, Италија је објавила своју неутралност у насталом светском сукобу.

У том драматичном тренутку за Краљевину Италију и њену политичку, државну и патриотску одлуку, у Риму се одвија сусрет италијанских власти и српских војних и државних изасланика, на којем је договорено да се италијански добровољци ипак не упућују у помоћ Србији. Седморица одважних већ су била на одредишту.

У Ужице, последњу мирну луку ратника који ће за који дан отићи на фронт, стижу 10. августа. Два дана касније запуцаће с обала Дрине и Саве. У Мачви ће почети да тече река крви. Уз гарибалдинце, у истој јединици били су и добровољци из Далмације, а било је и комита из Босне, Србије и Црне Горе. Комите су се инфилтрирале у позадину непријатеља, а добровољци су добили наређење да бране приступ аустроугарске војске узвишењу изнад Дрине. Бабина гора постаће њихово прво одредиште. За петорицу храбрих гарибалдинаца и последње.

ДОБРОВОЉАЧКИ ОДРЕДИ

Пред рат 1914. године, на иницијативу пуковника Драгутина Димитријевића Аписа, тада начелника Обавештајног одсека, Врховна команда у Крагујевцу одлучила је да се образују добровољачки одреди са задатком да у случају инвазије непријатеља у земљу, на ослобођеним рејонима остају у позадини и дејствују герилски. Под руководством пуковника Драгутина Димитријевића Аписа, образовање тих добровољачких одреда поверено је пуковнику Чедомиру Поповићу. Образована су четири четничка одреда, чији називи означавају и рејоне у којима су дејствовали. То су били: Руднички одред, под командом мајора Војислава Танкосића, Горњачки, под командом мајора Велимира Вемића, Церски, под командом мајора Војина Поповића – војводе Вука и Златиборски одред, чији је командант био пуковник Чедомир Поповић.

СРБИЈА НА ПОКЛОН

Командант балканске војске Оскар Поћорек наређује напад на Србију 12. августа. Журио је. До 18. августа требало је да падне Ваљево, како би се тиме увеличало рођенданско славље цара црно-жуте монархије Фрање Јосифа, хабзбуршког суверена аустроугарске царско-краљевске заједнице.

Франческо Конфорти пише свом брату Антонију:
„Ужице, 11. август, 1914.

На граници смо, близу босанске границе. Данас ћемо добити пушке, одлично оружје које се репетира, пушке су отете од Бугара у последњем рату. Бићемо одлично организовани и формираћемо нашу јединицу гарибалдинаца, састављену од студената Италијана и Далматинаца. Добро је што сви говоримо италијански. Шта се то догађа у Европи? Ко то зна! Овде смо у мраку од свега, и не знамо за друго осим – на срећу – што ћемо за два-три дана почети прве чарке и уверавам те да ће се Италијани часно понети...”

Све ближе циљу

Из сата у сат промиче не само време – које незадрживо измиче – него и простор, који корак по корак савлађују.

Крагујевац око 1920. (десно је зграда суда)

Километри нестају пред њима: они жељом, нестрпљењем и упорношћу хрле циљу. И своме крају. Сутрадан по доласку у Ужице, 11. августа, били су представљени команданту, пуковнику Чедомиру Поповићу, официру за кога су Италијани казали: образован и храбар командант. Рапортирала су и изјавили како су дошли да се боре на страни Срба. Сви су били одевени у традиционалну униформу са гарибалдијевском црвеном кошуљом. На почетку разговора српски официр није био вољан да их прими у своје редове, међу српске комите. „Шта ће ми шака Италијана”, пожалио се. Али кад

је видео њихову одлучност и чуо какво их војничко искуство, већ стечено у Грчкој, срдечно је стегао руку упорним добровољцима. Као вођа те групе, Ђезаре Колица је доставио команданту документе и потврду грчких војних власти да су тројица од њих учествовала у претходном Грчко-турском рату, у опсади Јањине. Тако су наши гарибалдинци ступили у редове комита.

Рођенданске торте – царска и добровољачка

Пре него што су добровољци упућени на ратиште, Никола Горети је у Ужицу, 12. августа, прославио свој деветнаести рођендан, управо на дан када је започео Велики рат и напад на Србију преко Дрине, у петак, 1914. У рођенданском слављу младоме Николи Горетију супарник је био сам аустроугарски цар, император Франц Јозеф. Неколико дана касније, 18. августа, требало је да његово царско величанство дочека и прослави свој 84. рођендан. То случајно надметање најмлађег и најстаријег слављеника на великом светском ратишту не бисмо спомињали да командант Балканске војске Аустроугарске генерал Оскар Поћорек није журио са нападом на Србију, желећи да своме цару као рођендански поклон уручи – победу над Србима. У Ваљеву је хтео да прослави пораз српске војске!

То се, ипак, није догодило. Само два дана после царског рођендана, Поћорекова рођенданска торта растопила се на августовском сунцу и у ратној бежанији.

Шест дана чекаће гарибалдинци у Ужицу, како би могли да саставе своју јединицу и да је опреме, пре него што крену на прву борбену линију. Франческо је у то време браћи послао последњу разгледницу коју је имао. Само три дана пред битку и погибију он пише:

„Ово је последња разгледница коју имам. Нека вам она донесе мој последњи поздрав. Касније не знам да ли ћу моћи да пишем, као што не знам ни да ли ће ова доспети до вас. Већ смо распоређени близу непријатеља и већ се чују топовски пуцњеви. Сутра, можда – борба. Спушта се вече, а ја непрестано мислим на Домовину...”

Три дана касније Италијани ће бити на првој борбеној линији, на пушкомет од непријатеља, на домашај ручне бомбе, на дужину бајонета. Сукоб је неизбежан. Војске сучељене једна према другој. Само их граница, река Дрина, зелена и дубока, и брда са обе стране, раздвајају. Ускоро, границе више неће бити, освајачи ће кренути у напад, браниоци стају на грудима своје земље и принети пушку образу и оку. ■

(У следећем броју: „Бишка”)

Дуг повратак кући

Трећу годину заредом Народна библиотека Србије пригодном изложбом слави дан словенске писмености. Овога пута као тема наметнуо се Први светски рат, страдање српског културног наслеђа, али и његово оживљавање.

У Централном холу Народне библиотеке Србије први пут су недавно пред јавност изнети српски средњовековни рукописи и штампане књиге, које су нестале за време Првог светског рата, а пронађени у потоњим временима. На изложби „Пут књига 1914/1915–2015: Судбина српских средњовековних рукописа Народне библиотеке несталих у Великом рату“, ауторки др Јасмине Недељковић и Јоване Станојловић, приказани су сви рукописи који су нађени, снимци оних који се налазе у иностраним збиркама, новински чланци, архивска документација и фотографије.

А да бисмо изложбу боље разумели, ваља завринути у историју и видети како је текла потрага за изгубљеним књигама.

Драгоцени ковчези

Народна библиотека Србије основана је 1832. године. Почетни фонд којим је располагала настао је од донација људи који су тада бринули о култури наше државе. Систематско прикупљање српских рукописа и старих штампаних књига започео је Ђура Даничић, који се једно време налазио „на челу“ библиотеке. Он је сматрао да су то најважнији извори за проучавање историје језика, књижевности, културног и духовног живота средњовековне Србије. Рукописни фонд растао је како је време пролазило. До 1913. године библиотека је успела да прикупи 1.172 рукописа и 219 инкунабула.

У бомбардовању 1914. године зграда Универзитета, у којој се тада налазила библиотека, била је подоста оштећена, но фондови су том приликом остали нетакнути. Управник библиотеке Јован Томић тада је издвојио 56 најдрагоценијих и најзанимљивијих рукописа и инкунабула које је библиотека поседовала и спаковао их у два сандука, које је послао на железничку станицу да се евакуишу заједно с најповерљивијом документацијом Министарства спољних послова. Међутим, на нишкој железничкој стани-

ци драгоценим ковчезима губи се сваки траг. Тако је почело дуго и неизвесно путовање наших рукописа.

Краљивци књига

С временом су рукописи почели да се појављују. Извесна дама је 1933. године антикваријату у Франкфурту понудила „Призренски препис Душановог законика“, који се налазио у једном од два сандука. Испоставило се да га је украо немачки официр Фон Вилкенс. По цени од неколико хиљада марака враћен је у Београд.

Управници Народне библиотеке између два рата имали су важан задатак да трагају за тим рукописима. Међутим, тај задатак био је уздигнут на виши ниво много касније, тек 1961. године, када је основано Одељење за археографију. Шеф археографског одељења академик Владимир Мошин у Свеучилишној библиотеци у Загребу 1964. године пронашао је још два украдена рукописа: „Довољско јеванђеље“ и „Коришки пролог“, те су и они враћени. Ускоро је Мошину стигло и писмо из Одељења књиге Британског савета у Лондону, с молбом да им помогне у идентификацији неколико средњовековних рукописа чуваних у библиотеци сер Честера Битија у Даблину. Испоставило се да је Американац Бити у својој задужбини имао пет опљачканих рукописа Народне библиотеке у Београду. Међу њима се посебно истичу „Никољско јеванђеље“ и „Празнични минеј Божицара Вуковића“ из 1538. године, штампан на пергаменту. Затим се 1969. у Дуисбургу у Немачкој појавило још десет рукописа из те групе и они су откупљени и враћени Народној библиотеци. Међу њима се налазе највреднији рукописи које библиотека данас поседује: „Београдски паримејник“, „Братков минеј“ и „Зборник попа Драгоља“.

„Један број рукописа несталих 1915. године вратио се првобитном власнику, Народној библиотеци у Београду. Не напушта нас нада да ће и преостали кад-тад бити пронађени и враћени кући или да ће се бар установити шта се с њима догодило“, рекла је на отварању изложбе др Татјана Суботин Голубовић, начелница Одељења за археографију Народне библиотеке Србије. ■

Д. БАРИЈАКТАРЕВИЋ

ИРОНИЈА СУДБИНЕ

Већина фондова Народне библиотеке у Београду, сачувана током Првог светског рата, била је уништена током Другог светског рата, када су 6. априла 1941. бомбе засуле Косанчићев венац. Иронијом судбине, рукописи који су били украдени тада су избегли уништење.

У смирају дана

Истину вам кажем ако пшенично зрно, пошто се баци у земљу, не умре, оно ће остати једно: а ако семе умре, донеће многа плода

(Јеванђеље по Јовану, глава XII, 24.)

Уходани живот човека је као корито старе реке, пролазна и свежа вода стално надлази, клизи, клокоће и тече, али обале и границе воденог тока о(п)стају готово исте и непремостиве границе реке. Све створено има своја јасна и чврста ограничења и деси се, слободе ради, понеки лет, тако је и са животом сваког бића и Човека тог узвишеног, мучног и случајног путника под капом небеском. Човек је биће тврдог отпора силама нестајања, путник великих хтења, неуморни рудар остављања трага и испосник понеког достојног подвига вере.

Милан је ходао на свој посао утабаном стазом у тачно време, гледао исте прљаве излоге продавница, пролазио поред сивих и сложених бетонских зграда, корачао брже низ стрме улице града и премеравао спарушено, стегнуто и приковано дрвеће булевара, био понекад задовољан недешавањем јутра, сретао чини му се исте запослене људе у њихово ужурбано време, био поуздан и тачан сиви радник Система и увек стизао међу првима у највећу библиотеку града. Сваког радног дана је очекивано знао шта наредног тренутка треба да се деси, избегавао колико је могао у читаоници сусрете са људима, осим када је то било крајње нужно и заиста неопходно, јер је желео да сачува светлост идеја и полетне енергије дана за свој истражи-

вачки рад. Милан је волео истост корака и јасан свакодневни ред, клонећи се нових и непознатих дешавања колико му то извор тајне живота дозвољава у својој загонетности, веловитости и изненадностима дана. Истраживач је за ближу средину био чурак од човека, али и сам себи изгледа понекад тешко одгонетан. Милан је љубитељ недешавања дана, избегавајући сваку могућност непроверених путева и изазовних погледа од људи, изненадна комешања гомиле и усковитланости градских догађаја да му се ненадано десе на путу од куће до места преданог рада.

Он је упорно и истрајно настојао да што више сачува унутрашњи, непомућени мир душе и да његова неспутана мисао плови својим широким океанима сазнања, незапита на о ономе што се у и пред његовим очима збива, око њега блиско дешава и под човековим уморним стопама котрља. Истраживач је упорно радио на што потпунијем спознавању старих цивилизација и посебно њиховим знаменитим људима; врским владарима, херојима векова и законодавцима епоха, мудрацима света, чуцаима народа и маговима столећа које је запамтило неумитно, равнодушно и хладно време. Волео је да спознаје тајну великих људи, шта их је препоручило запису историје, које врлине и људске (да ли само од Човека) способности, коју су личну, драгу и осећај-

ну меру морали да плате за историјско сећање потомака, да ли су били срећни, весели, препредени, светли или зловни људи, кога су од својих најдражих морали да жртвују за један редак историјске славе, а можда и целе народе или покрајине да окрутно спале и заувек затрузов народне песме, да се о њима напишу два-три крвава историјски ретка или неколико пасуса незаборава Света. Историја је житница борби и јутро суза.

Милан као да и није живео у своме дану, окружењу телесних људи, нити у свом ужурбаном времену точка. Преданост научном позиву је ретка страст код неких људи која узима свој превелик данак и наплаћује видљиве и посебно оком невидљиве мере. Он није одвише бринуо за узбудљиве кораке обичних људи које је углавном познавао и њихова узалудна пропитивања нових пута стварног и јединог живота. Све споља је сувише краткотрајно и одвише

бледо, увек површно и слабо трајањем и служи једино за шарену забаву раздражене гомиле обичног света. Када га виде или сретну на стази други људи, оно мало познаника и случајника, на улици као да је сама утвара од човека, који са самим собом у мислима занесен се расправља и никог од пролазних људи као да истински и не примећује. Истраживач туђих узбудљивих и давних живота је добро знао да је био један славан човек, велик писаним делима а низак растом, који никада није напустио своје родно место, а живео је телесно дуго и духовно плодно, који није својим очним видом трагао за другим, великим кућама, бучним и уским улицама и шареним брежуљцима света, његова запитана душа није чезнула за леденим кишима Севера или фијуком ветра у планинском кланцу Запада, није пожелело да јаше степом Истока, али је тај филозоф снагом свога духа обишао све меридијане, шаре и путеве нашег света и многе још увек за човека скривене стазе Космоса, и учинио својим свако будуће људско и можда божанско време. Зато је Милан истински знао да су очи само за чулно гледање, а плодна мисао за виђење Смисла. Много је слепих и мало видовитих... □

(Из књиге „Човек и шајна”, проф. др Илије Кајићеза, начелника Катедре друштвених наука Војне академије)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1 – 15. август

Православни

2. август – Свети пророк Илија – Илиндан

4. август – Света Марија Магдалена – Блага Марија

8. август – Преподобна мученица Параскева – Петка

9. август – Свети великомученик Пантелејмон

Римокатолички

6. август – Преображење Господиново

15. август – Узнесење Блажене Дјевице Марије – Велика Госпа

ИЛИНДАН

Свети пророк Илија, боговидац и чудотворац, родом је из племена Аронова из града Тесвита, због чега се зове и Тесвићанин. Када се родио, његов отац Савах видео је око њега анђеле који га повијају огњем и хране пламеном, што је протумачено као знамење његовог пламеног карактера и силе огњене. Младост је провео у дубоком размишљањима и молитви, често потпуно сам у пустињи.

У то време јеврејско царство било је подељено на два дела. Једна престоница била је у Јерусалиму, а друга у Самарији. Свети пророк Илија ту се сукобио са израелским царем Ахавом и његовом женом Језавељом. Они су се клањали идолима и окретали народ од вере. Великим чудесима Илија је доказао силу и власт Божију. Затворио је небо и киша није падала три и по године, а огњем са неба запалио је жртву у дому своме. Затим је молитвом послао кишу на земљу, чудесно умножио брашно и уље у кући удовице Сарепти и васкрсао јој умрлог сина. Са Богом је разговарао на Хориву и чуо му глас. Пред смрт је узео наследника у пророчком звању Јелисија и, најзад, отишао на небо у огњеним колима, са огњеним коњима. ■

ВЕЛИКА ГОСПА

Католичка црква слави је 15. августа. Тога дана велики број верника окупља се у маријанским светилиштима широм света (Лурд, Фатима, Марија Бистрица, Сињ, Трсат, Текије, Аљмаш, Међугорје...) и црквама које су Њој посвећене.

Та светковина има своје почетке још од оснивања цркве. Маријино узнесење на небо, као од Бога објављену истину која има своје утемељење у Светом писму, непрекинутом предању цркве и живој вери хришћана, свечано је, у заједништву с читавом црквом, као став вере прогласио папа Пије Дванаести, 1. новембра 1950.

Од најранијих хришћанских времена у цркви је владало уверење да је тело Блажене Деве Марије не само сачувано, него да је славило победу над смрћу и грехом и да је у небу прослављено, слично као и тело Њеног сина Исуса Христа. Свети оци и велики хришћански учитељи у проповедима приликом прославе Маријиног узнесења говорили су о томе као о истини коју хришћански верници признају и вером усвајају. ■

У ЧАСТ СРПСКОЈ ВОЈСЦИ

Албанска голгота 100 год. касније Ходочашће

**Поводом стогодишњице
повлачења преко Албаније,
група ентузијаста одлучила
је да ода почаст српској
војсци и народу тиме што
ће прећи исти пут
— у децембру, пешке**

46

Експедиција „Албанска голгота 100 година касније“ планирана је с циљем преласка преко албанских планина, како је то урадила и српска војска у Првом светском рату. Четири храбра момка носиће личну спортску опрему, храну за првих неколико дана, топиће снег како би добили воду, монтираће бивак за привремени боравак, спаваће у шаторима, оријентисаће се уз помоћ компаса и по потреби тражити помоћ локалног становништва.

Рута почиње у Пећи, на 560 метара надморске висине и завршава се у Драчу, на обали Јадранског мора. Процена је да ће експедиција пут од око 280 километара прећи за 15 до 20 дана.

Припадник система одбране капетан Ненад Митровић, из 204. ваздухопловне бригаде, Марко Николић, Немања Нешковић и Марко Марковић, иначе професионални планинари, одлучили су да тим гестом одају поштовање нашем народу који је пре једног века прошао истим путем уз много муке, напора и људских губитака. Сто година касније момци су из-

За историју

међу три руте којима је војска корачала одабрали ону најтежу – од Пећи до Драча, и на ходочашће одлазе без икакве логистичке подршке. На конференцији за новинаре, почетком јула, учесници су истакли да не желе да се њихова мисија политизује.

– Циљ је сазнати где смо као народ и нација данас, сто година касније. Важно је истаћи да ћемо нашу мисију спровести достојанствено, пратећи углавном светле примере наше историје – рекао је Марко Николић, који подухват доживљава веома емотивно јер је тим путем прошао његов прадеда.

ПРИРОДА НАЈВЕЋИ НЕПРИЈАТЕЉ

Када је идеја настала, у плану је било седам момака. Међутим, због неодложних пословних обавеза тројица су морала да одустану. Садашња група нове чланове не прима, мада постоји могућност да им се, у последњем тренутку, придружи један од момака из „прве поставе“. Кажу да нестрпљиво чекају почетак акције, у којој им „највећи непријатељ“ може бити само природа.

– Крећемо почетком децембра, превозом до Пећи. Идеја нам је да одатле наставимо пешке, кроз Руговску клисуру, преко планине Чакор, и да дођемо до луке у Драчу. Према ранијем договору, тамо бисмо се укрцали на брод француске морнарице и отишли до Крфа. Као и наши преци пре сто година. И тиме је „Албанска голгота 100 година касније“ завршена. Потом бисмо, за нашу душу, у повратку обишли Српско војничко гробље Зејтинлик и преко Кајмакчалана се вратили назад – објашњава капетан Митровић.

Не простире се траса целом дужином преко планине. Постоји и равница од Скадра до Драча, али то не олакшава пут. Највиша тачка преласка налази се на 1.850 метара надморске висине, на планини Чакор. Обучени у спортску опрему, а не војничке униформе, планинари ће пркосити децембарској зими – снегу и хладноћи, али и психолошким кризама, ако их задесе. Неће имати пунктове за прављење пауза, али ће пробати, као и преци, да се ослоне на помоћ локалног становништва.

– Ми ћемо једни другима да будемо психолози. У случају кризе, бодримо се међусобно. Свесни смо тешкоћа, али изграђемо све и на све смо спремни. Мотив постоји, енергија постоји. Такође, веома је битна физичка кондиција и спремност да се тај пут издржи. Сви се бавимо спортом и не би требало да постоје проблеми у том смислу. Ипак, крећање по планини и неуређеним путевима неће бити нимало

лако, а трајање подухвата највише ће зависити од временских услова – наводи припадник система одбране.

ПРИПРЕМА ЈЕ НАЈВАЖНИЈА

Момци су се информисали о путевима српске војске, историјским чињеницама, могућим олакшицама, препрекама и проблемима. Разговарали су и са историчарима, који су их саветовали о избору руте и правцима повлачења, показујући бројне старе мапе на којима је све уцртано.

– Од три правца повлачења, један је однео највише живота. Пут преко Призрена и Везировог моста, који је био у потпуности залеђен, било је најтеже савладати. Међутим, данас је ту изграђен аутопут, те не представља највећи и најтежи изазов – каже Марко Николић.

Времена је доста за комплетну припрему. Треба регулисати све потенцијалне административне проблеме око уласка на територију друге државе и преласка границе ван граничног прелаза. А ако до проблема дође, план Б увек треба да постоји, јер они неће одустати. Уз снажну подршку колега, храбри момци планирају да постигну нешто што до сада није нико. Раније су постојале сличне акције, али не овако спроведене – прелазило се бициклима, аутомобилима или само мањи део пешке.

– Када смо контактирали људе из разних удружења потомака ратника и бораца из Првог светског рата и рекли им наш план, сви су нас подржали говорећи да је то одлична идеја. Али када су чули да идемо у децембру, рекли су да нисмо нормални – нашалио се капетан Митровић.

Према речима Марка Марковића, пут је нека врста ходочашћа. Основни мотив је пешачити у част прецима и одавање почаста жртвама. Не иду да покажу како „то данас може брже“. Почаствовани су што ће ходати путем српске војске и народа, пређеног пре сто година.

– Очекујемо да наиђемо на трагове повлачења и преласка преко Албаније – крајпуташе, споменике, гробове, на део наше славне историје о којој се веома мало зна. Пожелите нам срећу и да се крајем године видимо богатији за ново, невероватно и јединствено животно искуство – поручио је Марковић.

Екипа планира да сними и документарни филм, а најавили су и, ако им услови то буду дозвољавали, писање блога током експедиције на њиховој интернет страници. Такође, у септембру ће организовати донаторску вечеру како би прикупили део потребних средстава. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за кадрове

Расписује

КОНКУРС

за пријем кандидата из грађанства за ученике Средње стручне војне школе

У школској 2015/2016. години извршиће се пријем 30 кандидата из грађанства за ученике првог разреда Средње стручне војне школе – смер Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана.

УСЛОВИ КОНКУРСА

Кандидати треба да испуњавају опште и посебне услове конкурса.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за школовање, што утврђује надлежна војнолекарска комисија,
- да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од 6 (шест) месеци или казном малолетничког затвора, или да им није изрицана заводска мера.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- да су рођени 1999. године или касније,
- да су завршили основну школу (V, VI, VII и VIII разред) са најмање врло добрим успехом,
- да су у свим разредима школовања из владања имали најмање оцену 4 (врло добар).

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса подлежу провери физичке способности, провери знања из математике и физике, психолошкој, медицинско-здравственој процени и безбедносној провери.

ШКОЛОВАЊЕ, ПРАВА И ОБАВЕЗЕ УЧЕНИКА

Школовање у Средњој стручној војној школи траје четири године. Ученици се школују по плану и програму војностручног смера Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

Након завршеног школовања у Средњој стручној војној школи ученици се примају у Војску Србије у својству професионалног подофицира, у чину водника.

За време школовања ученици имају статус војног лица, у складу са *Законом о Војсци Србије*.

За време школовања ученицима су обезбеђени смештај и исхрана у Интернату Војне гимназије, уџбеници, школски прибор, одећа и обућа, здравствена заштита и новчана примања у складу са прописом којим су уређени услови, начин остваривања и висина новчаних примања у Министарству одбране Републике Србије, а трошкове школовања сноси Министарство одбране Републике Србије.

Међусобна права и обавезе лица примљених на школовање и Министарства одбране Републике Србије регулишу се уговором.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА И ПОСТУПАК СПРОВОЂЕЊА КОНКУРСА

Конкурсна документација подноси се Војној гимназији (Београд, Хумска број 22) лично (радним данима од

07.00 до 15.00 часова) или поштом препоручено. Обавезна конкурсна документација је:

- оверена фото-копија уверења о држављанству Републике Србије,
- оверена фото-копија извода из матичне књиге рођених,
- потврда надлежног органа да се против кандидата не води кривични поступак или поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању од 6 месеци или казном малолетничког затвора, односно да му није изрицана заводска мера,
- оверена фото-копија сведочанства о завршеном V, VI, VII и VIII разреду основне школе.

Сви докази о испуњености услова за пријем достављају се као оригинали или оверене фото-копије. Приложена документа не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

Фото-копије тражених докумената кандидати оверавају у: општини, надлежном суду или код јавног бележника.

Селекција кандидата из грађанства за ученике Средње стручне војне школе реализује се у три дела. У првом делу, у трајању од једног дана, кандидати подлежу провери физичке способности, након које, уколико положи, подлежу провери знања из математике и физике (провере се реализују у Војној гимназији). Уколико кандидат не задовољи критеријуме провере физичке способности, губи право да се упути на даљу селекцију. У другом делу, у трајању од једног дана, кандидати подлежу психолошкој процени. У трећем делу, у трајању од једног дана, кандидати подлежу медицинско-здравственој процени. Други и трећи део селекције реализују се у Војномедицинском центру Карабурма.

Приликом доласка на проверу физичких способности, проверу знања из математике и физике, кандидати са собом обавезно носе спортску опрему и ђачку књижицу са овереном фотографијом.

На све предвиђене провере у оквиру селекције кандидати треба да дођу у пратњи родитеља – старатеља.

Распоред реализације првог дела селекције у Интернату Војне гимназије (Београд, Хумска 22), као и другог и трећег дела селекције у Војномедицинском центру Карабурма (Београд, Северни булевар 1), биће благовремено истакнут на сајту и огласној табли Војне гимназије.

Све путне трошкове превоза до Интерната Војне гимназије, ради реализације првог дела селекције и до војноздравствене установе за потребе психолошке и медицинско-здравствене процене сноси кандидати који конкуришу за упис у Средњу стручну војну школу.

Конкурс је отворен од 1. 8. 2015. године до 15. 8. 2015. године.

Након завршетка селекције примљени кандидати биће благовремено обавештени од стране Војне гимназије.

Остала обавештења у вези са конкурсом могу се добити на телефоне 011/3603-972, 3603-655 и 3603-631 или на интернет сајту Војне гимназије www.gimnazija@mod.gov.rs.

СПЕЦИЈАЛНА БРИГАДА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

расписује КОНКУРС

за пријем кандидата на селективну обуку

I УСЛОВИ КОНКУРСА:

За пријем кандидата на селективну обуку у Специјалну бригаду могу конкурисати професионални официри, подофицири и професионални војници свих родова и служби из Министарства одбране и Војске Србије који испуњавају следеће опште и посебне услове:

а) Општи услови:

- да испуњавају услове прописане одредбама члана 39. Закона о Војсци Србије;
- да су здравствено способни за војну службу без ограничења;
- да нису осуђивани.

б) Посебни услови:

- да нису старији од 28 година;
- да су држављани Републике Србије, као и чланови уже породице (брачни друг и деца);
- да имају радно искуство у Војсци од најмање две године;
- да немају негативних службених оцена и да су им последње две службене оцене најмање „врло добар“;
- да су психофизички здрави и способни за рад у јединицама Специјалне бригаде, што се утврђује налазом надлежне војнолекарске комисије, психолошким тестирањем за обављање падобранске службе, тестом опште културе и провером физичких способности;
- да испуњавају критеријуме безбедносне провере;
- да су пливачи.

II НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

- кандидати подносе молбе за пријем на селективну обуку у Специјалну бригаду (ВП 8486 Панчево) преко својих матичних команди;
- уз молбу кандидати обавезно прилажу: кратку биографију, извод из матичне књиге рођених, уверење о држављанству, уверења о држављанству чланова уже породице, оверени образац КОЛП из програмског пакета КаИС, изјаву да желе да обављају падобранску службу, уверење о извршеној провери физичких способности са натуралним показатељима и мишљење команданта ранга батаљона или вишег старешине;
- по пристизању молби и њихове анализе кандидати који задовоље опште услове конкурса добиће позив преко претпостављене команде, са тачним датумом и временом ради упућивања на лекарски преглед за падобранца (преглед се реализује на ВМИ Земун, а позив је уједно и упутница за преглед). Преглед траје 2 (два) дана;
- кандидати који буду здравствено способни за обављање падобранске службе и који испуњавају све услове конкурса долазе на селективну обуку (привремени рад) у Специјалну бригаду (ВП 8486 Панчево).

Рок за подношење пријава је 30 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“. ■

ИСПРАВКА

У магазину „Одбрана“ број 236. од 15. јула, у Специјалном прилогу број 123. „Оклопна борбена возила на Паради победе у Москви“, грешком је на 4. страни објављена илустрација БМП Т-15 Армата, а треба да стоји Тенк Т-14 Армата. Извињавамо се читаоцима.

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3241-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

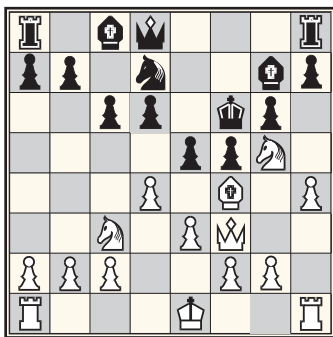
www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА МИНИЈАТУРА ГОДИНЕ МИШЕ ЦЕБАЛА

На Европском првенству ветерана у Шибенику 2014. године двојица дојена одиграли су романтичну партију – минијатуру у 14 потеза. Хрватски велемајстор Мишо Цебало жртвујући даму довео је руског велемајстора Јевгенија Васјукова пред мат. Доносимо ту партију коју су назвали „минијатуром године“.

Мишо ЦЕБАЛО (Хрватска) – Јевгениј ВАСЈУКОВ (Русија) 1:0
Европско првенство ветерана, Шибеник (Хрватска) 2014. године
Холандска одбрана

Позиција:

Бели: Ke1, Df3, Ta1, Th1, Lf4, Sc3, Sg5, пешаци: a2, b2, c2, d4, e3, f2, g2 и h4 [15 фигура]

Црни: Kf6, Dd8, Ta8, Th8, Lc8, Lg7, Sd7, пешаци: a7, b7, c6, d6, e5, f5, g6 и h7 [15 фигура]

(1) d4 f5 (2) Lg5 g6 (3) e3 Sh6 (4) h4 Sf7 [бели игра офанзивно контролишући црна поља] (5) Lf4 d6 (6) Sf3 Sd7 (7) Lc4 Lg7? [црни није изабрао најбољи начин одбране пошто је затрпао своје фигуре] (8) Lxf7+ Kxf7 (9) Sg5+ Kf6 [мора да игра напред јер ако се врати на осми ред бели скакач улази на е6 са нападом на даму] (10) Sc3 c6 (11) Df3! e5

(види дијаграм)

(12) Dd5!! [жртва даме усред табле са неодбрањивим матом. Ако узме даму cxd5 следи Sxd5 мат] (12) ...De7 (13) Sxh7+ Txh7 (14) Lg5 мат!

Коњијеви скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

КОЊИЈЕВИ СКОКОВИ

	-шко	-чи-	
за-	че-	се-	
ло-	-ћи.	Те-	-не
-ка-	-ла		из
	-нцу	-ју-	

Да	-мет	фа-	
-ли	-гу.	-ли	не
па-	ти	бих	-па
	-ку-	мо-	а-
	ти,	ка-	-пио

Решење судоку – водоравно: 3-7, 1-8, 9, 6-8-9, 5-4-3, 1-2, 2-1, 7-6, 5-8, 9-3, 4-1, 2-5, 5, 6-9-2, 7, 1-2, 3-7, 4-8, 5-8, 1-6, 2-7, 9-6, 8-2-5, 3-4-1, 2, 7-3, 5-6.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1:

1. Td8 Kxf7 (Kg7, Sg4) 2. Td7+ (f8D+, f8D) Ke6 или Kg6 (Kg6, Se5) 3. Sf8 мат (Dxf6 мат, Dxf6 мат)

Проблем број 2:

1. Ld5! Cxd5 (Kb5) 2.Sc3 (Lxc6+) d4 (Ka5) 3. b4 мат (b4 мат)

MILITARYSHOP.RS

Militaria d.o.o.
Bulevar Despota Stefana 1a
064 076 07 39 / 011 2695 144

Мogućност плаћања чековима
и административном забраном
на 6 месећних рата

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20		20							21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30							31		
32								33							34	
35			36							37						
38					39						40					
41						42						43				
44							45							46		
47		47						48								
49				50						51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: висински, Прохаска, дне, о, трапавко, Саксонке, п, ЈНА, сарказам, Тино Роси, нотат, нанитити, Арабал, Исидора, Иванович, Севе, стваралац, каматити, еп, АР, мисирача, анатомист, Ноје, етероман, лиристи, имаџац, помирити, тркач, тонирати, стејаоци, она, е, стотинак, партицип, р, Теа, кирасири, нивелири.

ВОДОРАВНО:

17. Раздвајати се, 18. Мерило степена јачине чула слуха, 19. Тајач, тишина, 20. Биљна боја из корена броћа, 21. Без журбе, полагањо, 23. Приморски шипак, 24. Давати чему основни тон, 25. Кћи краља Миноса (грч. мит.), 26. Име славне певачице Френклин, 27. Лагана тканина за летња одела, 28. Насловни лик романа Џорџ Елиот, Сајлес, 29. Списи из веда, 30. Приповедачи, 31. Стрми, закошени, 32. Уводи нешто ново, 33. Атанас одмила, 34. Име глумица Арчер и Хатавеј, 35. Иницијали књижевника Игњатовића, 36. Млитав, клонуо (грч.), 37. Разлагати се на листове, 38. Великаш, угледан човек (тур.), 39. Аутономна република у Русији, Татарстан, Татарија, 40. Однос двеју валута, 41. Огромни океански таласи, 42. Врста папагаја, 43. Логичка слагалица пореклом из Јапана, 44. Становник Истре, 45. Разборита, непомућена памет (фиг.), 46. Мужјак лисице, лисац, 47. Анаеробна бактерија, рикецији, 48. Изненада наићи на неког, 49. Ужичани или Златиборци, 50. Мало, ситно стакло, 51. Одабрани одломци, аналекти.

УСПРАВНО:

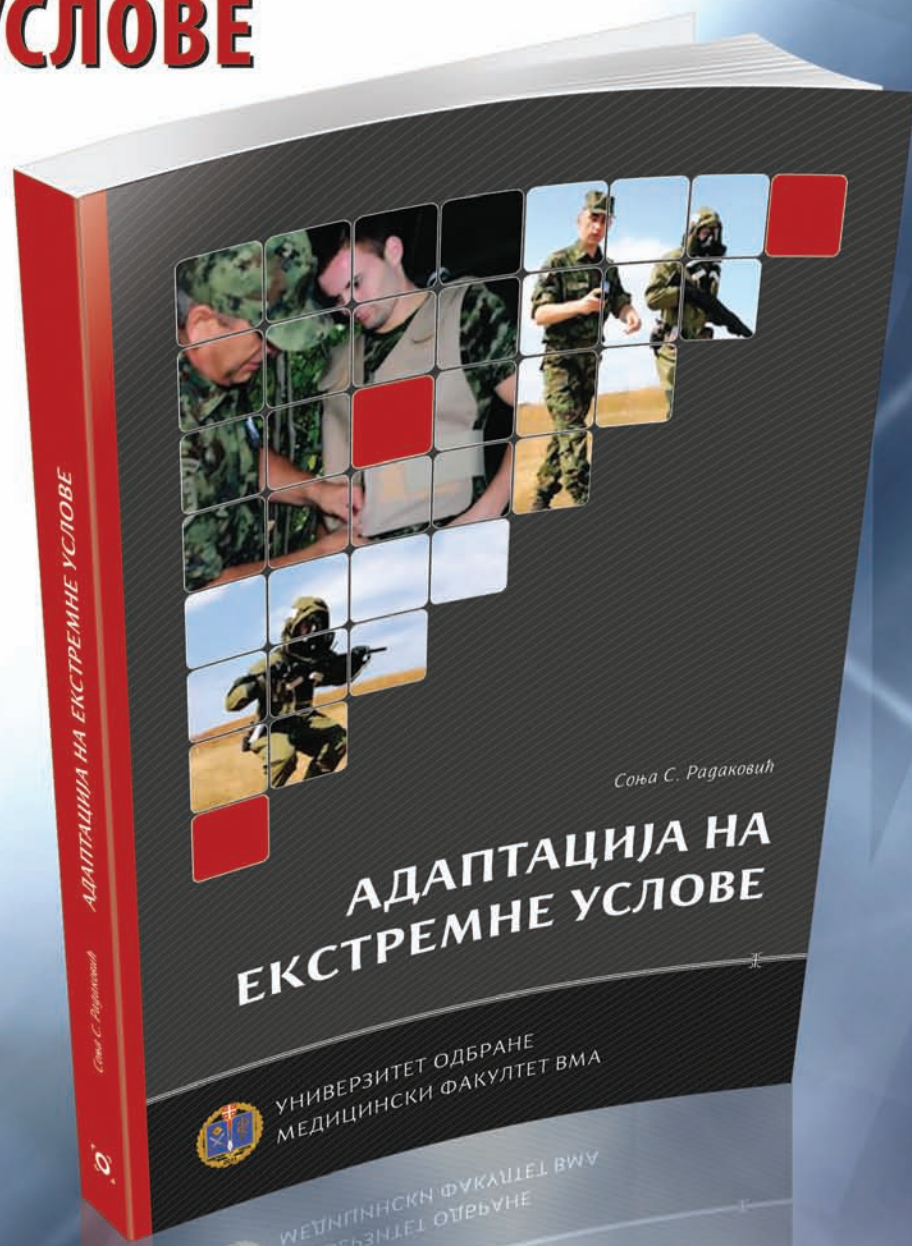
1. Празник ваздухопловаца ВС 2. августа, 2. Град у Тексасу (анаграм од ДОРЕАА), 3. Иницијали бившег тенисера Лендла, 4. Врста експлозива, 5. Префикс: исти (грч.), 6. Мексички државник, Антонио Лопез де, 7. Свилено платно (тур.), 8. Руска лука на Црном мору (палиндром од АПАНА), 9. Једини примерак чега, 10. Иницијали песника Антића, 11. Прамере, 12. Катран, 13. Присталица анимизма, 14. Дедан од нећака Паје Патка, 15. Слатко као мед, 16. Свирач на кларинету, 18. Ироник, иронист, 19. Наркотично средство, 20. Славни шведски физичар и хемичар, Сванте, 21. Као тиранин, окупатор, 22. Мали путни ковчези, 24. Станари тавана, 25. Фудбалски клуб из Бергама, 27. Дечји двоточкаш, 28. Одвојен од свог пара, 30. Брод потонуо 1912. године, 31. Пржени шећер, 33. Шпански уметник, Фернандо, 34. Врста штампарских слова, 36. Предсобље (стр.), 37. Задоцнеле, закаснеле, 39. Максим одмила, 40. Женско име, Галина, 42. Ивана одмила, 43. Фудбалски клуб из Арада, 45. Лична заменица, 46. Термоелектрана (скр.).

АДАПТАЦИЈА НА ЕКСТРЕМНЕ УСЛОВЕ

ПРОФ. ДР СОЊА С. РАДАКОВИЋ

Прилагођавање људског организма на екстремне услове спољашње средине представља област од великог војно-медицинског значаја, које се проучава и на Медицинском факултету ВМА. Иако намењена студентима, ова књига је нарасла почетне, задате оквире уџбеника, и израсла у надахнуто дело, занимљиво и читаоцима који нису у медицинској професији.

Броширано / ф. 17×24 / 144 стр.
шифра: 111320
Цена: 594,00 динара

НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА”, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111320/„АДАПТАЦИЈА НА ЕКСТРЕМНЕ УСЛОВЕ”,
по цени од 594,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

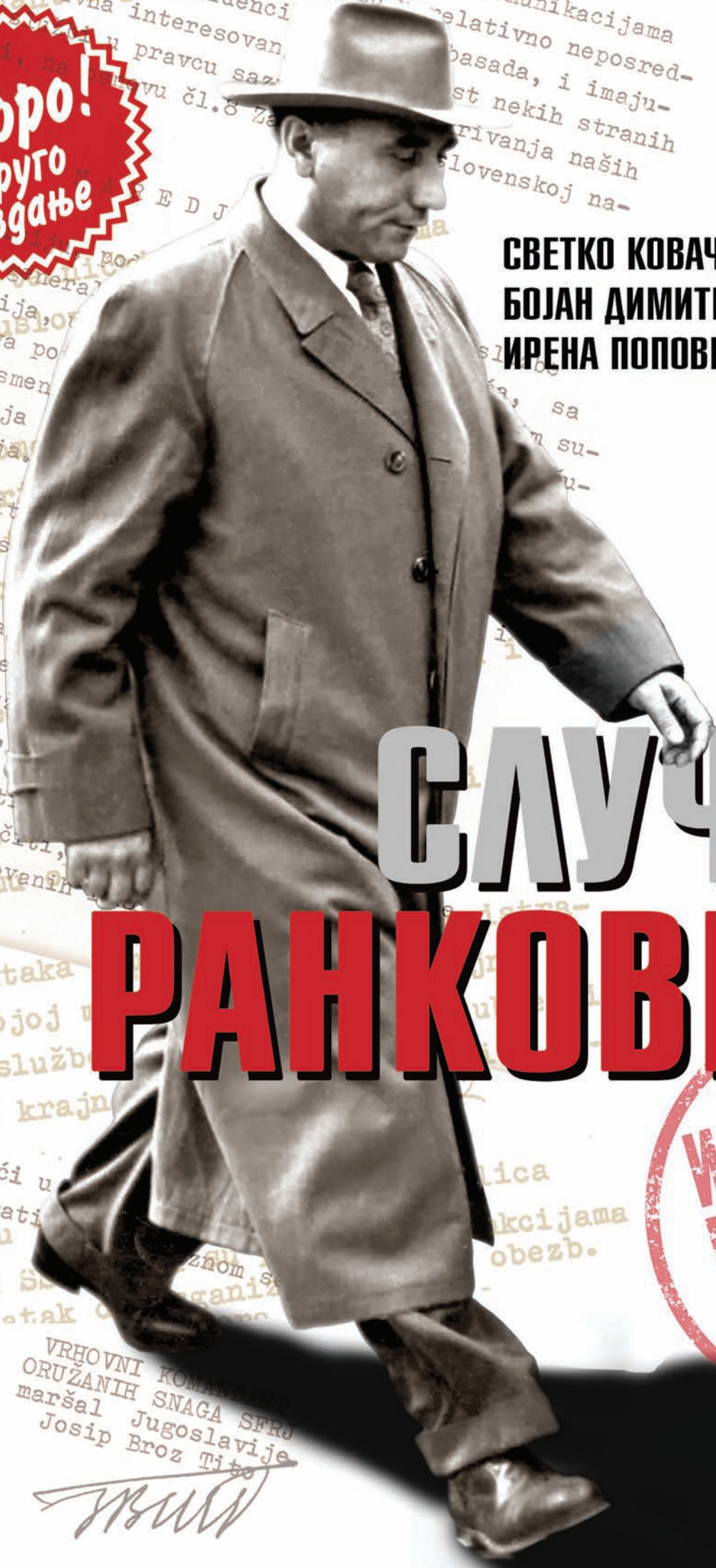
Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о ујлаши целокујној износа доставиши МЦ „Одбрана”, након чега испоручујемо књиге.
Купљена издања биће достављена поштекспресом на шерећ куйца.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА”, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

**УСКОРО!
ДРУГО
ИЗДАЊЕ**

**СВЕТКО КОВАЧ
БОЈАН ДИМИТРИЈЕВИЋ
ИРЕНА ПОПОВИЋ ГРИГОРОВ**

СЛУЧАЈ РАНКОВИЋ

VRHOVNI KOMANDANT
ORUŽANIH SNAGA SFRJ
maršal Jugoslavije
Josip Broz Tito

Специјални прилог број 125

200 година од Битке код Ватерлоа

ПОСЛЕДЊИ НАПОЛЕОНОВ ПОХОД

Пакао је трајао свега један дан. Од девет ујутро до девет увече 18. јуна 1815. године Наполеон се борио да поврати царску славу и власт. Победила је Седма коалиција, којом су командовали војвода од Велингтона и Гебхард фон Блихер. На крају, савезници су код Ватерлоа оставили 15.000 мртвих и рањених, а Пруси 7.000. Наполеон је имао 25.000 мртвих и рањених и 8.000 заробљених.

Пише др Срђан СТАРЧЕВИЋ

Монсеј брани Париз 1814.

ПРИПРЕМЕ

Пропаст Наполеонове Велике армије у Русији 1812. године била је потпуна. Од око 600.000 војника, колико је учествовало у том походу, само 30.000 вратило се под оружјем, у неком реду. Касније се још неколико десетина хиљада заосталих војника докопало границе, тако да се Наполеонове губици процењују на око 300.000 људи. Страдали су бројни официри и мноштво прекаљених војника, оних који су се уз Наполеона борили у Италији 1796. године, када је он био млади генерал револуције, с којима је 1800. прешао Алпе понављајући Ханибалов подвиг, оних који су палили бакље у ноћи пред битку код Аустерлица 1805. да би прославили годишњицу крунисања свог цара, кога су волели и чији је орловски поглед од њих, француских сељака, чинио хероје

равне античким. Велика армија више није постојала. Наполеонове војници сада су били неискусни, голобради младићи, ненавикли на ратне напоре и маневрисање. Народ у Француској звао их је „дечацима Марије-Лујзе“, по Наполеоновој другој супрузи, ћерки аустријског цара Франца I.

Ни руска војска није до Вилне стигла у много бољем стању; изгубила је око 250.000 војника и прегазила једнако пространство као и француска. Крајње лево крило Велике армије – 10. корпус, састављен од једне пољске и две пруске дивизије, под командом француског маршала Макдоналда, ушанчен пред Ригом коју је без успеха опседао, отпочео је повлачење из Русије тек 19. децембра. Дисциплиновани пруски војници истицали су се у борбама против Руса, тако да је руско

наступање било релативно споро. Цар Александар, у мистичном надахнућу, помишљајући да га је провиђење одабрало да буде избавитељ Европе, захтевао је од Кутузова да настави гоњење непријатеља изван граница Руског царства. Стари фелдмаршал, у децембру 1812. године, упозоравао је цара: „Мора се признати, ако би се без државања продужио покрет за још 150 врста, тада би, можда, расуло узело толиког маха да би тако рећи било потребно да се војска изнова реорганизује.“ Чак и када је Кутузов попустио и наредио наставак гоњења, руска војска избегла је прелазак преко реке Њемен код Ковна, где је била француска заштитница и непријатељски настројен народ Пољске.

Колебање Европе

У том часу, налазећи се између француске и руске империје, два горостаса уморна од међусобне борбе, али још увек не без дивовске снаге, Европа се колебала. Савезничке и вазалне државе Наполеоновог царства претрпеле су знатне губитке у току похода на Русију, а ратоборни Корзиканац тражио је још војника. Поред тога, ове земље издржавале су бројне француске гарнизоне и трпеле штету због фаворизовања француске привреде. Почетком 1813. године, Немцима, Холанђанима, Италијанима, Швајцарцима и другим народима у Наполеоновом царству чинило се да је цена Наполеонове заштите, без обзира на несумњиво добре и корисне реформе – прескупа. Порези су били високи, регрутације учестале. Француско царство почело је немилице да гута туђе синове! На пример, у Вестфалији, у којој је краљевао Наполеонов млађи брат Жером, од 16.000 војника колико је упућено у Русију, из рата се вратило само 2.000. Још 8.000 Вестфалаца борило се за Наполеона у Шпанији; тек сваки десети вратиће се кући. Нова војска се 1813. на једва прикупљала, али режим млађег Бонапарте више није уживао подршку народа. Причало се да краљ Вестфалије има четворопрег увек спреман да га, у случају побуне, одведе на сигурно.

Догађај који је покренуо општу борбу против Наполеона одиграо се у Источној Пруској, 30. децембра 1812. године, када је пруски генерал гроф Јорк фон Вартенбург својевољно иступио из Велике армије и склопио са Русима споразум у Таурогену. Колебање генерала Вартенбурга пре тог чина одражавало је колебање Пруске и читаве Европе. Пруски генерал је без дозволе краља Пруске Фридриха Вилхема

III прогласио своје трупе (20.000 војника) неутралним, омогућивши тако Русима да несметано пређу Њемен и уђу у Пруску, приморавши истовремено Французе на повлачење до Висле. Пруски краљ, страхујући од Наполеонове срице, смењује непослушног генерала и упућује изразе савезничке верности. Али, руски цар дочекан је у Источној Пруској као ослободилац. „Живео Александар! Живели Козаци!“ весело је узвикивао народ. Ускоро је и пруски краљ постао руски савезник.

Наполеону је прелазак Пруске на страну Русије био одличан аргумент за наставак рата. Сада је могао да оправда пред француском јавношћу нову ратну напрезања која од ње тражи и да уђутка своје опоненте. „Козаци су

Карикаџура-Наполеон на џуџу за Елбу

на Висли!” није повик који је у Паризу могао да изазове довољно узбуђење, страх и жељу за борбом. „Руси и Пруси наступају ка Рајни!” – то је већ био сигнал за збијање редова и окупљање под ратним барјаком.

Опасност је, заиста, постојала. Једна коалиција већ се борила против Наполеонових трупа на југу Европе. Чиниле су је Британија, Шпанија, Португал и Сицилија. Друга, војно опаснија коалиција стварала се на истоку –

Наполеон се ђоздравља са својом Гардом, слика Анџоана Алфон

Русија, Шведска, Мекленбург и Прусска запретиле су Наполеоновом царству удруживањем својих армија. Постојали су и дипломатски напори да се те две коалиције повежу. Британија је потписала споразуме са Русијом, Пруском и Шведском, дајући им новац у замену за војнике који ће ратовати против Француза. Шведској је као плен обећана и Норвешка. Русија се у исто време споразумела са Шпанијом, чији је херојски народни отпор постао инспирација свим антинаполеоновским круговима.

До прве битке дошло је код Лицена, 1813. године. Руски генерал Витгенштајн је веровао да је прозрео На-

полеонов ратни план, па је наступао ка Лицену да би га ударио у бок. Чинило му се да је један француски корпус усамљен, па је наредио напад. Са око 75.000 пешака и 500 топова Витгенштајн је наишао на 45.000 Француза и мислио је да ће их лако потући. Али, уместо на бок француске војске, наишао је на војску у савршеном поретку за борбу. Наполеон је одушевљено прихватио битку и победио. У другој великој бици, код Бауцена, победник је, такође, био француски цар. Али, Аустрија која је до тада била неутрална, 12. августа 1813. године, ступа у рат против Француске и појачава редове Наполеонових непријатеља. Мада је

код Дрездена потукао аустро-руско-пруску војску, Наполеон је на крају окружен код Лајпцига где је претрпео пораз у „бици народа“, највећој бици у дотадашњој историји.

Порази и прогонство

Уследиле су ратне операције у Француској, 1814. године. Прва битка у рату за Француску одиграла се 29. јануара код Бријена, места у коме је Наполеон учио свој официрски занат. Усред битке бријенски ђак се сетио да је дрво под којим стоји оно исто под којим је читао Таса, кад му је било дванаест година. Додир судбине или мла-

Наполеон у рату за Француску 1814.

дићко надахнуће – управо на том месту одбацио је војску пруског генерала Блихера. Упорни Блихер, удруживши се са аустријским фелдмаршалом Шварценбергом, три дана касније свети му се код Ла Ротјера. Наполеон је поколебан и можда би прихватио да потпише мир, да Блихер и Шварценберг нису починили грешку и поново поделили своје војске: први је кренуо ка Паризу долином Марне, а други долином Сене. Блихерова армија толико се развукла током марша да је свака од њених дивизија била довољно одвојена од других да буде рањива. Када је, следећег јутра, Наполеонов секретар

Маре ушао у радну собу француског цара, затекао га је замишљеног над мапом. „Ах, ту сте! Планови су се потпуно променили. У овом тренутку управо тучем Блихера. Сутра ћу га потући, потући ћу га и прекосутра... Мир може да чека“, безбрижно је рекао Наполеон.

То се и догодило. Код Шампобера, Монмираја, Шато-Тијерија и Вошана тучао је Блихера. Окренуо се, затим, ка Шварценбергу и поразио га у биткама код Мормана и Монтроа. Тих шест победа извојевано је над надмоћнијим непријатељем за само девет дана, од 10. до 18. фебруара. Такав победнички темпо француске војске створио је снажан утисак на савезнике, посебно Аустријанце. Шварценберг се повукао иза Сене, а

Метерних понудио примирје које су, свако из својих разлога, одбацили и Наполеон и Енглеска. „Ја сам и данас још исти као код Ваграма и Аустерлица...“, ликује Наполеон, заваравajući се и заборавajući да га све чешће обзирмају напади несавладиве поспаности и јаки болови у желуцу, да његова војска не може да заустави многољудну непријатељску армаду и да у Паризу још опаснији непријатељи ступају у тајне везе са странцима, припремајући његово збацивање.

Мада је углавном побеђивао, Наполеон се нашао у неповољној ситуацији, јер није више могао да надокнади губитке и попуни војску. Његови непријатељи нису имали тај проблем. Иако им је Наполеон у фебруару и марту избацио из строја више од 55.000 војника, они су још увек располагали огромним армијама. Наполеон је проценио да више не може да се супростави савезницима у одлучујућој бици, па је наредио свом брату Жозефу да организује одбрану главног града Француске, док ће он да се повуче иза Марне и дејством по комуникацијама и линијама снабдевања непријатељских армија спречи њихов напад на престоницу. Једно писмо упућено Марији Лујзи, у којем он пише о овој намери, пало је у руке његовим непријатељима, па је Шварценберг одлучио да без одлагања маршује на Париз.

Шаролика војска победничке коалиције ушла је 31. марта у престоницу Француске. У Фонтенблоу, у кабинет у којем су се поред Наполеона налазили начелник царског штаба маршал Бертје, затим Коленкур и Маре, 4. априла ушли су маршали Макдоналд, Неј, Удино, Монсеј и Лефевр, прекаљени ратници, Наполеонов стари ратни другови, и затражили да се Наполеон одрекне престола. Абдикација је потписана, Француска је изгубила царство, а најгори ударац за Наполеона тек је уследио: одвојили су га од супруге Марије Лујзе и сина, његовог Орлића; никада се више ова породица неће окупити. У бесаној ноћи између 12. и

13. априла, Наполеон узима кутију са својим тоалетним прибором и вади свитак папира у којем се налазио отров припремљен још 1812. године у Русији. Тада се носио мишљу да радије пресуди себи него да дозволи да га заробе. Сипао је беличасту смесу у мало воде, испио је и легао у постељу. Можда је време учинило да отров слабије делује, тек Наполеон је преживео.

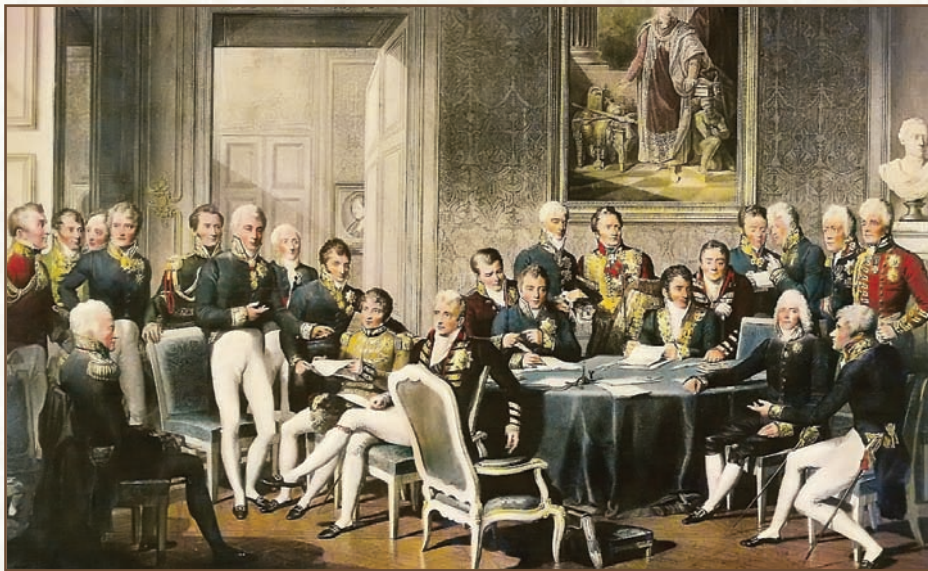
Савезници су се договорили да понизе Наполеона тако што ће му дати на управљање Елбу. Војсковођа пред којим су дрхтале крунисане главе Европе постао је владар малог острва, површине 225 квадратних километара, са око 25.000 становника. Надзор над бившим владаром Француске поверен је Британији, чија је флота била гарант да Наполеон неће напуштати острво. Добио је Наполеон и право на малу војску састављену од 650 официра и војника Старе гарде, 108 пољских коњаника, 300 добровољаца са Корзике и Елбе и 50 жандарма. Француски краљ Луј XVIII обавезао се да ће бившем „цару свих Француза“ слати и годишњу апанажу од два милиона франака, од које Наполеон није добио ништа. Чак и бесмислена титула „Цар и господар острва Елбе“ сведочи о подмуклом смислу за хумор његових непријатеља. Новопечени господар Елбе одмах је постао мета подругљивих коментара и инспирација карикатуристима.

Подела Европе

Искрцавши се у Портоферајо, главни град свог новог минијатурног царства, Наполеон је рекао да ће Елба постати острво мира. И док Наполеон на Елби привидно и, показаће се, привремено мирује, Метерних позива европске државнике у Беч, на конгресу на коме ће се наново исцртати политичка мапа старог континента.

На конгресу, који је отпочео са заседањима у септембру 1814. године, главну реч водиле су велике силе победнице: Британија, Русија, Аустрија и Пруска, па су међу мноштвом крунисаних глава и њихових опуномоћеника

Бечки конгрес

праве звезде конгреса били руски цар Александар I, пруски краљ Фридрих Вилхем III, енглески министар лорд Каслреј и аустријски министар кнез Метерних.

Британија је за све време Наполеонових ратова била непријатељ Француске. После пораза француско-шпанске флоте код Трафалгара 1805. године, острво с оне стране Ламанша било је сигурно од француске инвазије. Британија је слала релативно малобројне, али живаве и вешто вођене трупе у Португал и Шпанију, где су енглески пукови задали главобољу француским маршалима и постепено исцрпљивали Наполеонову армију. Поред тога, Британија је била главни покретач ратних коалиција против Наполеонове Француске, а финансира је и последњи рат. Наиме, до 1814. године из своје благајне платила је Русији више од три милиона и триста хиљада фунти, Прусској око два милиона, Шведској око два милиона и триста хиљада, а Аустрији око милион и шесто хиљада фунти. Британија је, такође, купила савезнике. Лорд Каслреј имао је визију Европе у којој ће моћи до тада најмоћнијег британског такмаца на светској политичкој сцени – Француске – бити ограничена с једне стране оснаженом Холандијом (којој треба да припадне и Белгија), а с друге поно-

во успостављеним Пијемонтом, док ће ове две тампон државе подупирати Пруска и Аустрија. На тај начин смањиле се француски утицај у Холандији, градовима Ханзе, на Рајни и у Италији. С друге стране, Каслреј је био против наметања новчаних обавеза Француској, што је углавном захтевала Пруска. Он се жалио да европске силе више брину за сопствене појединачне интересе, него што верују у општи систем који ће Европу поштедети нових револуција.

Русија је у то време представљала најмоћнију земљу на континенту. Са снажном, најмногаљуднијом војском иза себе, овећан победом у рату 1812. године, цар Александар се у једном тренутку осећао као господар и избавитељ света. Он је имао користи и од донекле невољног и поразом изнуђеног савезништва с Наполеоном (од 1807. до 1811. године), захваљујући којем је његово царство прогутало Финску, Влашку и Молдавију. Сада је руски император тражио и Пољску. Руска војска већ је чврсто држала ову територију, али ни Британија, ни Аустрија ни Пруска нису могле да се сложе са овим освајањем: Британија због великог јачања руског утицаја у Европи, Аустрија због исувише велике руске снаге, а Пруска због тога што би њене источне границе биле рањиве у неким следећим ратовима, као и зато што је Варшава пре Наполеонових ратова би-

ла у саставу Пруске. Руски цар понудио је пруском краљу примамљиву компензацију за његове некадашње поседе у Пољској – проширење на запад, у Немачкој, што је Фридрих Вилхем драговољно прихватио. Било је у руском цару и витештва. Његовом заслугом поражени великан Наполеон није депортован с Елбе на неко тропско острво, како су неки предлагали. Касније је говорио: „Ја сам само извршавао своју дужност. Било је застрашујуће видети око мене зло, попут аустријског и пруског беса и похлепе, које је било тешко контролисати. Хтели су да користе право на одмазду, али против таквог права сам увек био...”

Аустрија је, такође, била у повољној позицији. Ратовала је против Наполеона 1800, 1805, 1809. и 1813–1814. године. Добила је само последњи рат, са осталим савезницима, али без њеног учешћа исход рата био би крајње неистован: Наполеон је, пре него што се Аустрија укључила у рат, већ потукао Руску и Пруску војску у две велике битке, код Лицена и Бауцена. Аустрија је сада тражила да јој Европа узврати за њене ратне заслуге и препусти Венецију, Ломбардију, Илирске провинције, Тирол, Салцбург, Воралберг и Галицију.

Пруска је, поред проширења у Вестфалији и враћања поседа на Рајни, тражила и Саксонију која је била Наполеонов савезник, али Аустрији и Британији није било у интересу да ова држава потпуно нестане. У преговорима око Пољске и Саксоније дошло је до јасне поделе међу дојучерашњим савезницима: Русија и Пруска биле су с једне, а Аустрија и Британија с друге стране. Користећи ову „пукотину” међу савезницима, на сцену је ступио још један „велики играч” Бечког конгреса, француски министар Таљеран. Овај препредени дипломата искористио је и надмен однос великих сила према мањим државама и страх ових других од хирова моћника да око себе окупи представнике малих држава и наступи као њихов гласноговорник. Тако се глас Француске јаче чуо. Сада

је успео и да склопи тајни уговор с Аустријом и Британијом, којим је предвиђено да те земље у случају сукоба с Русијом и Пруском буду савезници.

До рата није дошло захваљујући компромису. Пруска је морала да се задовољи с две петине саксонске територије, а Русија јој је на истоку дала Торн и Позен, „тврђаве на источној граници“. Русији је припало некадашње Наполеоново Варшавско војводство, осим Галиције коју је узела Аустрија. Холандија и Белгија уједињене су у Низоземску, Ђенова је припојена Пијемонту, папи је враћена Папска др-

жава коју је Наполеон укинуо, а Хановер, Олденбург, Парма, Модена и Тоскана поново су постале независне државе. Британија је добила Малту и јонска острва. Једини „бонапартист“ који је још остао на власти био је Мира, Наполеонов маршал и зет – краљ Напуља. Пошто је, по британском наговору, издао Наполеона у последњем рату, за сада му је остављен напуљски престо, мада је краљ Луј XVIII, заговарао враћање Напуља краљу Фердинанду IV, који је од француске окупације југа Италије владао само Сицилијом.

Повратак Наполеона

Док је Конгрес трајао, 1. марта 1815. године, Наполеон се искрцао на француско тло, у заливу Жуан, недалеко од Кана. Једрењак „Непостојани“ којим је Наполеон допловио до Француске успео је да умакне британским стражама, али искрцавање није протекло незапажено. Један жандарм известио је о том догађају градоначелника Фрежиса.

Наполеонов циљ био је повратак у Париз, али без проливане крви. У борби не би ни имао шансу – следило га је око хиљаду људи, док је на супротној страни била бројна војска француског краља. Знајући да је Прованса углавном ројалистичка, овај војсковођа са нервом коцкара одабрао је пут преко Граса, Гренобла и Лиона и, пуцајући од самопоуздања, пророковао: „Победа ће доћи пуном брзином; орао и национална застава летеће од звоника до звоника, све до торњева на цркви Нотр Дам.“

Становници села Сен Боне, у које је стигао 6. марта, били су изненађени малобројношћу Наполеонове војске, па понудише да му се придруже. „Не. Моја жеља је да стигнем сам; ја имам поверење у осећања француског народа.“ Да би такав наум успео, било је потребно чудо – и оно се догодило!

Догађај који је одлучио исход овог необичног похода одиграо се недалеко од Гренобла. Пети линијски пук добио је задатак да ухапси Наполеона. Командант тог пука наредио је покрет и послао један батаљон у сусрет бегунцу с Елбе. Уочивши колону Наполеонових следбеника, батаљон се развио у поредак за борбу. Наполеон посла једног официра да разговара са командантом батаљона мајором Делсаром. „Да ли намеравате да пуцате на нас?“, упита официр. „Извршићу своју дужност!“, одговори Делсар.

Неко време две војске истог народа стајале су једна насупрот другој. Војници, збијени у бојне редове, са пушкама на готовс и бајонетима спремним за јуриш, осетише да им грашке зноја обливају чела, а нека неухватљи-

Клеменс Венцел фон Метерних

Наполеон наушišа Елбу

ва и до тада непозната напетост испуњава груди. У том часу на њиховим плећима лежао је терет историјског збивања, њихове су руке имале снагу да заврте тачкове историјског кретања, а време, згуснуто историјом, откуцавало је њиховим срцима. Наполеон нареди пратиоцима да развију тробојку из доба револуције и засвирају „Марсељезу“, затим строго забрани својим војницима да пуцају и пође сам према пушчаним цевима које су се пресијавале на другом крају поља. Преко зелене пешадијске униформе носио је једноставни сиви реденгот, а на глави легендарну малу капу из бријенске школе, како би га војници Петог пука лакше препознали. Пришавши им сасвим близу, раскопча реденгот и рече: „Ако међу вама постоји војник који би хтео да убије цара, ево ме!“ Капетан Рандон из Гренобла повика: „То је он! Пали!“ Ниједна пушка није опалила. После неколико секунди страшне тишине заорио се узвик: „Живео император!“ Привучени неодрживом харизмом овог човека, војници му појурише у сусрет, радосно ви-

чући и машући капама, тражећи да га додирну. Када се вратио својим пратиоцима, Наполеон је рекао: „Све је сређено. За десет дана бићемо у Тиљерију.“ Заиста, већ следећег дана под његов је барјак прешао и Седми пук. „Пре Гренобла био сам пуки авантуриста. После Гренобла био сам кнез“, сећао се Наполеон, касније, на Светој Јелени.

Покушавајући да спаси бурбонску лозу, краљев брат гроф Д'Артоа одјурio је у Лион да се стави на чело војске у том граду. Поред њега био је некадашњи Наполеонов маршал Макдоналд. После смотре, маршал је одржао ватрен говор и повикао: „Живео краљ!“ Завладао је мук. Гроф приђе једном од војника и замоли га да поведе узвик лојалности краљу. Опет завлада мук. Гроф седе у кочију и побеже у Париз. Исте вечери грађани Лиона приредили су Наполеону свечани дочек.

Сада је Луј XVIII послао маршала Мишела Неја, „најхрабријег међу храбрима“, да зароби узурпатора. „Ваше величанство, донећу га у гвозденом кавезу,“ обећао је маршал. „Нисам му тражио да то каже. Наполеон у гвозде-

ном кавезу? Па, не бих волео да имам такву птичицу у својој соби,“ рече краљ.

Како се приближавао Наполеону, маршалов ентузијазам је слабио. У Паризу је већ почело колебање, а ни краљ није показао жељу да пође с војском у борбу. Поред тога, Нејова жена често се у сузама враћала са двора, јер су потомци старог племства омаловажавали добродушну маршалицу чија је мајка била собарица. Онда је добио Наполеонову поруку: „Дођите к мени у Шалон. Примиху вас као оног дана после Бородина.“ И маршал се вратио свом цару. „Вихор ме је захватио и ја сам изгубио главу. Сурвао сам се у провалију, као што сам, често, упадао пред топовским ждрелима“, признао је касније Неј. Тих дана кружио је по Паризу шаљиви памфлет у којем Бонапарта поручује краљу да му не шаље више војника, пошто их већ има довољно.

Током ноћи, 19. марта, краљ је напустио Париз. Један његов ковчег уснут је украден, па се поверио Макдоналду: „Оно за чим највише жалим је-

су моје папуче. Већ су се обликовале по мојој ноzi.“ Путујући даље у Белгију, сигурно је помишљао на Велику револуцију и неуспело бекство свог брата Луја XVI у Варен. Ујутро, 20. марта 1815. године, стара Наполеонова послуга ушла је у Тиљерије да припреми царске одаје, а са тепиха уклони љиљане (симболе краљевства) пришивене преко пчела (симбола царства). Увече, праћен светином, Наполеон је ушао у Париз. „Историја потврђује – и то ће ме прославити – да ми за свргавање Бурбона са престола није била потребна ни многобројна војска, ни флота; није ми била нужна ни помоћ краља Мираа, ни подршка Аустрије. Револуција 20. марта извршена је без завере и издајства; ја нисам желео да се пролије ни кап крви; ја сам забранио да се опали иједан пушчани метак! Народ и војска довели су ме у Париз! То су извели војници и млађи официри; народу

и војсци дугујем за све“, казао је Наполеон. Почела је чувена „владавина сто дана“, чији се последњи чин одиграо на бојном пољу код Ватерлоа.

БИТКА

„Прошао сам целу Француску, био сам унесен у престоницу на рукама грађана, уз опште одушевљење; али, чим сам ступио у њу, као на знак чаробног штапа, сви се окренуше од мене и охладише према мени“, тако је једном приликом Наполеон прокоментаришао почетак своје друге владавине. Иако у начелу тачна, ова је оцена имала своје мањкавости. Прво, Наполеон није прошао „целу Француску“ – на северу, недалеко од границе са Белгијом, Французи су молили краља да остане ту и да се с њима бори против Наполеона као узурпатора. Побуна је букнула на југу и у традиционално ро-

јалистичкој Вандеји, па је Наполеон морао део своје војске да пошање у бунтовне француске покрајине – део који је могао да преокрене битку код Ватерлоа, како је и сам касније говорио. Друго, нису се сви његови бивши сарадници обрадовали обнављању царства. На пример, од 20 маршала који су били у Француској, 11 их је подржало свог некадашњег господара, а у Тиљеријама су га дочекала само двојица – Даву и Лефевр. Нису га подржала ни сва браћа. Луј, некадашњи „добри краљ“ Холандије, није желео да зарад авантуре старијег брата угрози право свог сина на холански трон. Ипак, Наполеон је имао снажну подршку међу официрима, подофицирима и војницима, посебно међу онима које је краљ прогласио „прекобројнима“ и „послао на улицу“ с малом или никаквом пензијом. Јаку подршку уживао је и међу сељацима, који су страховали да ће им

Наполеонов повраћац с Елбе,
слика Шарла Сјејбена

племићи и свештеници одузети земљу, на коју су сељаци стекли право у току револуције. Захваљујући подршци својих војника и француских сељака, Наполеон је поново владао. Та власт, како је проценивао Наполеон, није могла да буде апсолутна као некада.

Француски цар се нашао пред два изазова. Морао је да убеди европске силе да одустану од рата против Француске и да убеди Француску, у којој су се либералне идеје све више супротстављале ројалистичким и бонапартистичким уверењима, да га прихвати као легитимног владара. Наполеон је покушао да ове изазове реши једним заједничким кључем: да се прикаже као уставни монарх, који одбацује апсолутну власт и жели да осигура трајни мир.

Да би успео у свом науму, позвао је угледног либерала Бенжамена Констана да напише нови устав. Констан – који је на вест о Наполеоновом повратку са Елбе написао: „Он се поново вратио, тај човек обојен нашом крвљу! Он је други Атила, други Џингис Кан, само грознији и мрскији јер на располагању има средства цивилизације” – прихватио је Наполеонов позив да дође у Тиљерије. Либерални интелектуалац није успео да одоли снази Наполеонове харизме. Одушевљен разговором са царем, верујући да ће Бонапарта Француској гарантовати слободе, прихватио се писања највишег правног акта. Из његовог пера рођен је *Acte additionel* (Додатни члан), назван тако због Наполеонове жеље да тај нови устав не замени, него у извесној мери

измени законодавство прошлих, славних дана Француског царства. Тако је цар, макар привремено, пристао на компромис са либералима и покушао да се прилагоди новим политичким струјањима у земљи којом је некада неприкосновено владао. Додатни акт, међутим, није задовољио ни тврде бонапартисте, нити доследне либерале. Констан је тврдио да се Наполеону може веровати, јер је пристао на нови устав у часу када је „поседовао диктатуру и кад је, да је желео деспотизам, могао покушати да је задржи.” „Могло би се рећи да такав напор није био у његовом интересу... али није ли то исто као рећи да се његов интерес подудара с општом слободом? И није ли то разлог за поверење”, писао је творац Додатног акта.

Истовремено, предузима се и дипломатска иницијатива. Првог априла 1815. године Наполеон пише своме тасту у Беч: „Пошто је трајни мир преко потребан, то ми највише лежи на срцу да га помажем свим својим силама. Али нарочито ми је стало да останем у добрим односима са Вашим Величанством”. Четири дана касније упућује циркуларно писмо свим владарима: „Пошто су свету пружени призови великих битака, биће веће задовољство ако се одсад буде знало само за једну утакмицу и то у ширењу благодети мира, само за једну, свету борбу – за срећу народа. Француска радосно и отворено објављује тај племенити циљ свих својих жеља. Љубоморна на своју независност, она ће се у својој политици руководити непоколебљивим начелом најодлучнијег поштовања независности других народа. Ако се с тим, као што сам срећан да верујем, подудара и лично расположење и мишљење Вашег Величанства, онда је општи мир осигуран за дуга времена, и праведност, која је нашла свој израз у данашњим границама разних држава, биће сама довољна да чува овај мир.”

Не обазирјући се на Наполеонова писма – Метерних их је нестворена враћао француским дипломатама – Британија, Русија, Пруска и Аустрија

Фердинанд IV краљ Напуља и Сицилије

Маршал Мира у бици код Абукира

са својим савезницима спремале су се за рат. Мада је такозвана Седма коалиција брзо склопљена, припреме армија за операције текле су спорије. Једино је британско-холандска армија чекала спремна у Низоземској. Зато је руски цар у Бечу, свестан да ће његовој војсци бити потребно много времена да из удаљене Пољске стигне до Рајне, угледавши енглеског војсковођу, војводу од Велингтона, победника над француским трупима на Пиринејском полуострву, који је на Бечком конгресу заменио лорда Каслреја, рекао: „Поново је на Вама да спасите свет.“

Ни Наполеон не седи скрштених руку, али припреме за рат скрива меденим речима о миру. За рат му је потребан новац и он га налази, на доне-

кле неочекиваном месту. Наиме, амстердамске банке дале су Наполеону сто милиона франака, с каматом од 7 до 8 процената, што је још једна потврда да у пословању нема виших интереса од профита. Његов највернији маршал Луј Даву, сада као министар рата и војни гувернер Париза, убрзано спрема нову „Северну војску“, од 128.000 бајонета.

Даву зна да једна од тајни Наполеонових победа лежи у његовој неприкосновеној власти у земљи. Господар Француске господар је на бојном пољу. Министар унутрашњих послова у Наполеоновој влади, Лазар Карно, чувени „организатор победе“ из 1793. године, предлагао је ванредне мере: да наоружају занатлије и сиромашне грађане и од њих створе многобројне је-

Маршал Мира

динице Народне гарде, као што су то у време Француске буржоаске револуције учинили јакобинци. Наполеон није прихватио ове предлоге. Он још није желео да скине маску уставног монарха. На првој седници нове скупштине говори: „За ова три месеца мене су прилике и поверење народа снабдели неограниченом влашћу. Данас је испуњена најватренија жеља мога срца: оснивам уставну монархију, јер су људи немоћни да осигурају судбину народа; то могу само устави.“ Истовремено, свестан да га нове процедуре спутавају и да му политички противници везују руке које би хтеле да чврсто држе власт у држави, јадикuje: „Мене гурају на пут који није мој, слабе ме, окивају. Француска ме тражи, али не може да ме нађе.“

Ратни планови

Седма коалиција сковала је ратни план чија је суштина била у томе да се Француска нападне великим снагама дуж целе њене источне границе, с тим да правци напада конвергирају ка Паризу. Два главна правца напада водила су из јужне и средишње Немачке преко Рајне ка Паризу, док су помоћни правци напада водили из северне Италије преко Лиона ка Паризу, из Лигурије према Тулону и Марсељу и из Белгије ка Паризу. Главни правци напада поверени су аустријској и руској војсци, од којих је свака бројала по 200.000 војника, под командом аустријског фелдмаршала Шварценберга и руских генерала Вицингеродеа и Варклаја де Толија. Из северне Италије ка Лиону наступао је аустријски генерал Фримон са око 40.000 људи, а ка Марсељу напoлитански генерал Онасco са близу 35.000 бајонета. Из Брисела ка Паризу требало је да маршира Велингтонова британско-холандска армија од око 106.000 људи, а уз њен леви бок пруска армија под Блихером, са око 120.000 војника. Један додатни пруски корпус (25.000 војника), размештен у Луксембургу,

био је задужен да обезбеди комуникацију са руском и аустријском војском. Поред тога, Шпанија и Португалија обећале су да ће мобилисати око 80.000 војника и напасти преко Пиринеја.

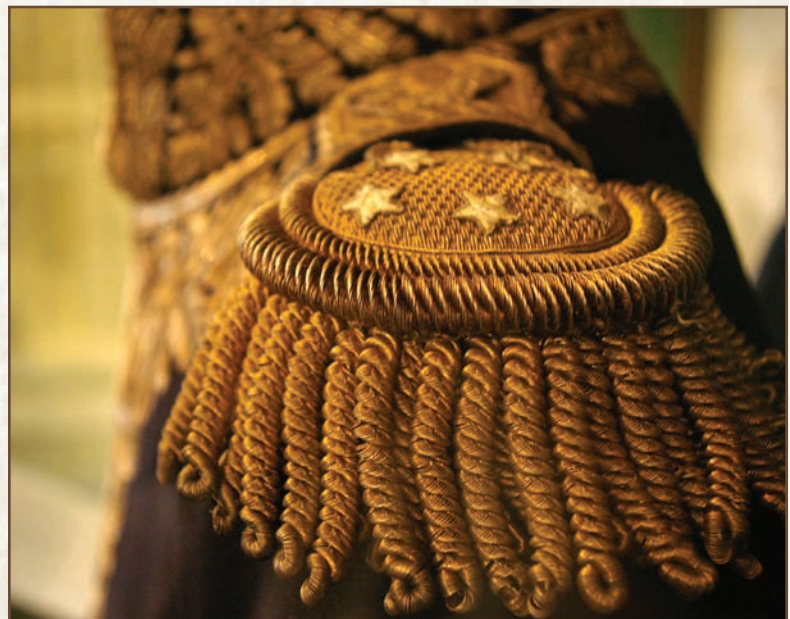
План је био добро осмишљен, али спровести га у дело није било једноставно. Мобилизација шпанске војске прилично је каснила, а кретање руске и аустријске војске било је споро. За концентрацију свих снага на француској граници требало је сачекати неколико месеци, а само су Велингтон и Блихер били спремни за акцију. Њих двојица су се састала у Тирлемену, 3. маја 1815. године, да би размотрили шта им је чинити. Плаховити Блихер био је, као и увек, спреман за напад и наговарао је Велингтона да две војске заједно нападне Французе већ почетком јуна, док је опрезни Енглеz сматрао да је паметније да чекају долазак Аустријанаца и Руса. Блихер би, иначе, радије нападао заједно са Шварценбергом, али га је спорост аустријског фелдмаршала подстакла да ближе сарађује са Велингтоном. Двојица генерала договорили су се да, уколико Наполеон нападне први, помогну један другоме и делују пре као једна, него као две одвојене армије. Био је то судбоносан договор.

Пред Наполеоном су биле две могућности: прва – да буде у стратегијској дефанзиви, јача своју војску и припрема одбрану док чека да армије Седме коалиције продру у Француску и, друга – да преузме иницијативу и први нападне. Прва опција није била Наполеону по вољи. Он је преферирао напад. Много пута до тада победио је бројчано надмоћније непријатеље, тако што је њихове разједињене ар-

мије нападао једну по једну. Будући да су његови непријатељи могли да окупе више од 600.000 војника, али тек крајем јула, и да су тренутно једину непосредну опасност представљале британско-холандска и пруска армија, Наполеон је одлучио да са главнином своје војске крене у Белгију, потуче Блихера и Велингтона и да се затим баци на аустријску армију.

Имао је и чиме да нападне. Насупрот неким тврдњама, Француска је 1815. године имала значајне војне ресурсе. Француски цар очекивао је да под тробојком окупи војску од око 400.000 људи, за шта му је било потребно време које је покушао да купи дипломатијом. Припрему целокупне француске оружане силе Наполеон је поверио једном од својих најспособнијих сарадника, маршалу Лују Давуу министру рата у влади „сто дана“.

Наполеон и Даву конституисали су осам армија. Највећа међу њима, Северна армија, којом ће командовати лично Наполеон, имала је 128.000 војника и задатак да наступа ка Белгији. Шест знатно мањих армија упућено је на француске границе како би на њима сачекале долазак непријатељских војски, задржавале их док Наполеон не постигне одсудну победу у Белгији и тиме добије прилику да Северну армију ангажује на другим правцима. За

Детаљ француске маршалске униформе

команданте ових „минијатурних“ армија именовани су способни француски генерали. Генерал Рап добио је команду над Рајнском армијом од 23.000 људи и задатак да задржава главнину аустријске војске, чији се долазак очекивао у другој половини јуна. Армија Жире са само 8.400 војника под командом генерала Лекурба требало је да одмери снаге са три корпуса аустријске војске. Маршал Сише, са око 23.500 војника Алпске армије, требало је да се супротстави аустријској војсци од 40.000 људи у Савоји. Маршал Брин са Варском армијом од само 5.500 војника требало је да блокира пут скоро пет пута бројнијој наполитанској армији која је нападала из Лигурије. Генерали Декан (на челу Армије источних Пиринеја од 7.600 људи) и Клозел (командант Армије западних Пиринеја, са 6.800 војника) налазили су се на могућим правцима напада шпанско-португалске војске. Отежавајућа околност за Наполеона била је ројалистичка побуна на западу земље. Ради гушења ове побуне морао је да пошаље 10.000 војника под командом генерала Ламарка у Вандеју. Била је то осма, Западна армија. Још 20.000 војника остаће под командом маршала Давуа у Паризу, припремајући одбрану престонице.

Наполеонов план за операције у Белгији био је једноставан и – у знатној мери – већ виђен. Северна армија прећи ће реку Самбру, одвојити Блихеру од Велингтонове армије, потући их одвојено у две одсудне битке и затим одбацити Блихера у Немачку, а Велингтона у море. Ради остварења овог плана, он ће Северну армију поделити у три колоне. Лева ће примити борбу с Велингтоном, десна с Блихером, а средишња ће по потреби моћи да притекне у помоћ левој или десној колони, остварујући привремену преоход француске армије над пруском или британско-холанском, у одсудној бици. План се заснивао на Наполеоновој добро познатој стратегији средишње позиције, коју је овај војсковођа први пут применио 1796. године у Италији, ка-

да је успео да своју армију уклони између аустријске и армије Пијемонта. Задржавајући Аустријанце помоћним снагама, главнином је потукао и из рата избацио Пијемонт, а затим је све снаге усмерио ка аустријској војсци. Стратегија средишње позиције била је, дакле, тако осмишљена да се француска армија, мања од укупних непријатељских снага, маневром доведе у позицију која дели непријатељске снаге на два дела, изненади их и порази засебно, на одвојеним бојним пољима на којима ће Французи имати надмоћ. Велингтон је овај план прозreo, па је почетком јуна 1815. године узвикнуо: „Тако ми Бога! Мислим да ћемо Блихер и ја умети да обавимо овај посао.“ Исход рата није демантовао британског милорда, али ток рата јесте. Велингтон је до победе дошао са руба пораза. Толика је била снага Наполеоновог ратног генија.

Наполеонова армија

Северна армија састојала се од пет корпуса, коњичке резерве и Гарде (ранга корпуса). Укупно је имала 128.000 људи, подељених у 175 батаљона, 180 коњичких ескадрона и 50 артиљеријских батерија са 366 топова. Мада су неки Наполеонов биографи узроке његовог пораза на пољу код Ватерлоа тражили у неискуству и недовољној обучености војника регрутованих у Северну армију, чињеница је да је Северна армија била најискуснија

Коњички официр Царске гарде

војска којом је Наполеон командовао још од битке код Фридланда 1807. У њеном саставу било је мало потпуно нових регрута које је требало обучаваати. Такође, у њој није било савезничких јединица сумњиве лојалности, слабе мотивисаности и недовољне спремности за борбу, као што је то био случај у ратовима 1812. и 1813. године. Већина војника већ је учествовала у ратним операцијама 1813. и 1814. године, а нису недостајали ни ветерани из рата у Шпанији и других Наполеонових ратних подухвата. Најискуснија је, наравно, била Наполеонова Стара гарда, елитна јединица ове армије. Било је довољно искусних старешина у свим јединицама, а многи међу њима били су прекаљени ратници, Наполеонов стари саборци.

Избор команданата корпуса био је веома добар. На чело Првог корпуса (око 20.000 војника) постављен је гене-

рал Жан Батист Друе, гроф д'Ерлон (1765–1844), искусан ратник, учесник великих битака код Цириха, Хоенлиндена, Аустерлица, Фридланда, Виторије и Тулузе, у којима је предводио бригаде и дивизије. Другим корпусом (око 25.000 војника) командовао је генерал Оноре Шарл Мишел Жозеф Реј (1775–1860), Наполеонов саборац још од Тулона (1793). Генерал Доминик Жозеф Рене Вандам (1770–1830), јунак Аустерлица, добио је Трећи корпус (око 20.000 војника). Командант Четвртог корпуса (око 15.000 војника) био је генерал Морис Етјен Жерар (1773–1852), кога је Наполеон једном приликом уврстио међу три најспособнија француска командната. Шестим корпусом (око 10.000 војника) комадовао је генерал Жорж Мутон, гроф де Лобау, који се храбро борио у скоро свим Наполеоновим ратовима, посебно се истичући у великим биткама код Аустерлица, Јене, Ејлаве, Фридланда, Асперна, Ваграма и Дрездена.

Сваки од тих корпуса био је армија у малом. У свом саставу имали су штаб, три или четири пешадијске дивизије, једну хусарску (лаку) или драгунску (средњу) коњичку дивизију, неколико артиљеријских батерија, одред инжењераца, властиту логистику и санитет. Корпуси су били једна од тајни Наполеонових победа. Овако састављени били су способни да се супроставе читавим непријатељским армијама – често да их задржавају до доласка појачања, а понекад и да их победе. Најпознатији пример је битка код Ауерштета (1806), у којој је корпус маршала Давуа поразио једну половину Пруске армије истог дана када је Наполеон код Јене са главнином Велике армије потукао њену другу половину. Корпусна организација омогућила је Наполеоновој армији да се креће по деловима довољно снажним да се одбране од изненадног напада. Велика армија брже се кретала и боље снабдевала, а пред одлучујућу битку лакше је концентрисала све своје снаге од армија других земаља. Наполеон се и сам хвалио да његова војска маршује одвојено, али се бори удружена.

Маршал Сулџ на смоштри

Волтижер Наполеонове војске

Коњичка резерва Северне армије имала је четири мања коњичка корпуса, састављена од по две коњичке дивизије и батерије коњичке артиљерије. Царева Гарда (око 20.000 војника), елитни корпус, састојала се од три пешадијске дивизије – Старе, Средње и Младе гарде, две дивизије гардијске коњице (лаке и тешке) и гардијске артиљерије, која је заједно са артиљеријском резервом имала 118 оруђа. Наполеон је овом силом располагао преко Царског главног штаба, у којем је радило 600 официра.

Северна армија, по Наполеоновој замисли, нападаће у три колоне. Левом, у чији састав ће ући д'Ерлонов и Рејев корпус, командоваће маршал Мишел Неј. Десном, састављеном од Вандамовог и Жераровог корпуса, командоваће маршал Емануел де Груши. Иза њих, кретаће се колона под Наполеоновом командом, а чиниће је Лобауов корпус, Гарда и тешка коњица из коњичке резерве.

„Осећање војске није патриотизам, није одушевљење, него разјареност против непријатеља из љубави према императору”, записао је у ратном дневнику француски генерал Фој. Један другачији војник, дезертер, друкчијим речима описује исту слику; бежећи из војске каже о Наполеону верним војницима: „Ови људи су махнити.”

Једна пукотина, ипак, назирала се у темељу ове армије. Њу су чинили људи који су после пораза 1814. остали одани Наполеону и које је краљ истерао из војске или их ставио на распо-

лагање са половином плате, али и они који су прихватили да служе краљу и тек када је краљ побегао из Француске 1815. поново су прешли на Наполеонову страну, неки међу њима прилично невољно. Између ове две групе људи постојало је велико неповерење које се претакало у отворену сумњу, а реч „издаја“ лебдела је над овом армијом.

Наполеон је сигурно приметио ову рану на ткиву његове армије и покушао да је залечи. У том светлу постају јасни критеријуми по којима је Наполеон бирао своје најближе сараднике у Северној армији.

За начелника царског штаба Наполеон је одабрао маршала Николу Султа, војводу од Далмације, одличног стратега и искусног армијског команданта, који је под Лујем XVIII био министар рата, али се ипак вратио свом некадашњем господару. Наполеон је ценио Султа и са њим се саветовао чешиће него са већином својих маршала. Султ, навикнут на командатске дужности, био је, показаше се, лош начелник штаба, много лошији од маршала Луја Александра Бертјеа (1753–1815), легендарног начелника Наполеоновог штаба из времена великих победа. Али, Бертје 1815. године није подржао ни Наполеона ни Луја XVIII. Уместо рата, изабрао је да се скраси у тазбини у Бамбергу. Погинуо је испавши кроз прозор виле у Бамбергу. Једни су говорили да је намерно гурнут да се не би придружио Наполеону, други да је скочио због гриже савести, што он, који је био уз Наполеона у свим ратовима, сада није у француској војсци, а трећи да се једноставно оклизнуо и пао док је, претерано нагнут, гледао с прозора марш пруских пукова ка Француској. Каква год била истина, најбољи штабни официр Француске није био уз Наполеона и овај се задовољио Султом.

Маршалу Неју поверена је дужност која далеко превазилази његову компетенцију. Овај „најхрабрији међу храбрим“ француским војсковођама импоновао је војницима својом неустрашивошћу и они су га следили. Ње-

гово име било је славно, посебно због херојског командовања заштитницом приликом повлачења кроз снегом и ледом оковане руске степе 1812. године, али у погледу стратегије и теорије ратне вештине, овај маршал поседовао је скромна знања. Наполеон је понекад говорио да је Неј о ратној вештини знао колико и последњи мали добшар који се прикључио његовој војсци. Нејово је име, међутим, било најславније међу именима Наполеонових сарадника који су 1814. прихватили да служе Луја XVIII, а 1815. године поново искажали оданост Наполеону.

После Ватерлоа многи су узроке пораза видели у овим именованима. Често се писало о томе да би исход рата вероватно био другачији да су на бојном пољу уместо Неја и Грушија били маршали Луј Даву и Луј Габријел Сише. У одбрану Наполеоновог избора може се рећи да је њему Даву, као апсолутно одан човек с великим искуством у организовању војске, био потребнији у Паризу, да бди над политичким противницима и припрема нове јединице. Не сме се сметнути с ума да је Наполеон тек преузео власт и да није стигао да је учврсти. Побуна или некакав државни удар могао је да оконча његову нову владавину и пре одлучујуће битке, чим цар оде из Париза. После Ватерлоа управо је Даву осујетио Блихерову намеру да зароби Наполеона. С друге стране, заиста је постојала потреба да се на француске границе пошаљу изврсни команданти, због опасности која је претила и чињенице да је Француска могла да издвоји мале снаге за њихову одбрану. Сише је добио команду над Алпском армијом не само зато што је био способан војсковођа, већ и зато што је одлично познавао тај терен. И, заиста, он се и овога пута одлично показао. Пославши помоћ Армији Жире је, са преосталих

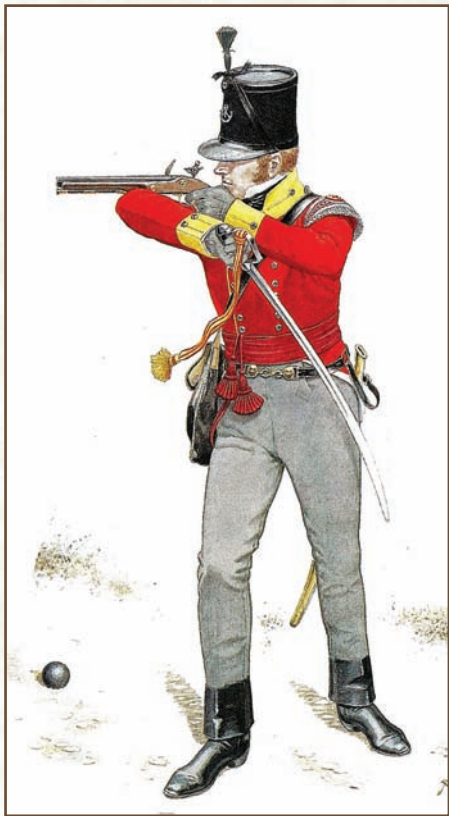
17.000 војника, продро у Савоју, освојио је и спречио продор 40.000 аустријских војника у Француску. Тек 30. јуна (дакле, после Ватерлоа) потписао је примирје са Аустријанцима и повукао се у Лион.

Савезничке армије

Велингтонова армија није била ни изблиза тако добра као Наполеонова. Била је састављена од војника различитих националности, а британски војници чинили су једва трећину њеног састава. Британско-холандска армија имала је око 106.000 људи, подељених у 133 батаљона, 109 коњичких ескадрона и 34 артиљеријске батерије са укупно 216 оруђа. Многи војници никада нису били у рату, а неки официри и војници, на пример Холанђани, Белгијанци и Ханверци, били су дуго Наполеонови поданици или савезници, па је и њихова оданост Британији била под знаком питања. Најискуснији са-

Белгијска пешадија, гренадир и официр

Британски официр

став Велингтонове армије била је Пета дивизија, којом је командовао сер Томас Пиктон. Велингтон је на располагању имао и две елитне јединице британске војске, Краљевску коњичку артиљерију и Северне британске драгуне, најлепшу британску коњицу познатију под називом Сиви Шкоти.

На почетку похода, главне Велингтонове снаге од 89.000 војника биле су подељене на два корпуса, коњицу, резерву. Принц Виљем Орански (1792–1849) командовао је Првим корпусом састављеним од две британске и две холандско-белгијске дивизије, нешто коњице и 36 топова – укупно око 31.500 људи. Принц је био млад, али храбар, а команданти дивизија били су способни генерали Кук, Алтен, Шасе и Перпонхер-Седлници. Овај корпус налазио се око Брен ле Конта.

Другим корпусом командовао је британски генерал Роланд Хил (1772–1842). Овај корпус састављен од по једне британске, хановерске и холандско-белгијске пешадијске дивизије, хановерске коњице и 40 топова – укупно око 27.000 људи, био је разву-

чен у великом троуглу чија су темена били градови Монс, Гент и Ипр.

Коњица којом је командовао Хенри Виљам Пеџет, лорд од Аксбриџа (1768–1854) имала је око 11.800 људи и била распоређена око града Ниновеа у источној Фландрији. Велингтон, чији се штаб налазио у Бриселу, задржао је резерву под својом командом. Резерву су чиниле две британско-холандске дивизије, контингенти из Насауа (око 2.900 војника) и Брауншвајга (око 7.000 војника) – укупно око 23.000 људи и 56 топова. Поред ових главних снага, Велингтон је 13.000 војника распоредио у околне градове, како би заштитио комуникације између Брисела и лука на Ламаншу, пре свих с Антверпеном и Остендеом, из којих би британска флота евакуисала његову армију у случају ратног неуспеха.

Пруска армија, претходних година реформисана по узору на француску, састојала се од четири корпуса под непосредном Блихеровом командом и једним корпусом под командом генерала Клајста фон Нолендорфа (1762–1823) који је, распоређен у околини Луксембурга, био задужен за одржавање везе са главним савезничким снагама (аустријским и руским). Снаге под непосредном Блихеровом

Британски војник

командом имале су око 117.000 војника, распоређених у 132 батаљона, 135 коњичких ескадрона и око 40 артиљеријских батерија. Корпуси су били подљени на бригаде (не на дивизије као у Наполеоновој армији). Свака бригада имала је три пешадијска пука, са по три батаљона, док су коњичке бригаде имале по два ескадрона. Коњичка и артиљеријска резерва нису постојале, него су све снаге биле распоређене у корпусе, што је представљало потенцијалну „Ахилову пету“ у одсудним биткама какве је наметао Наполеон.

Велики део пруске пешадије чинили су добровољци из средње класе организовани у ловачке јединице (Jäger) и народна милиција (Landwehr) регрутована међу сеоским становништвом. Језгра јединица ловаца и ландвера чинили су искусни официри и подофицири, али су војници у већини случајева били или голобради младићи, многи млађи од 17 година, или људи старији од 45 година. Јединице ландвера нису биле довољно добро опремљене; недостајало је оружја, униформи и обуће. Бољку Блихерове армије представљао је и мали број артиљераца и недовољно тешких коњаника. Али, пуковима које је предводио Блихер никада није недостајало морала и фелдмаршалов се жар преносио на његове војнике. Блихер је био рођени вођа, омиљен међу војницима, који су га звали „Тата Блихер“ или „Стари напред“. Његова способност да осоколи војнике, да их охрабри и из њих извуче максимум снаге била је легендарна. Неук у штабним пословима и лош познавалац ратне вештине, али необично срчан за своје позне године (Блихер је на Ватерлоу имао пуне 72 године), импоновао је својим официрима и војницима, које је називао децом, и умео је да цени помоћ начелника свог штаба, генерала Аугуста фон Гнајзенауа. Осим ватреног патриотизма, Блихер је имао и лични мотив за борбу против Наполеона. Овај старац страсно је мрзео славног Корзиканца, вероватно због понижавајућих пораза које је он нанео и Прусској и Блихеру лично. Пошавши у рат 1815. године, Блихер се зарекао да ће ухватити Наполеона и

Униформе бриџанске војске

обесити га. Зато је непрекидно инсистирао на нападу и Велингтону је било потребно много дипломатског такта да убеди пруског колегу да се у напад не креће пре 12. јула. За разлику од Блихера, Гнајзенау је био англофоб. У току Америчког рата за независност ратовао је као најамник на британској страни и од тада није био склон Британцима.

Први корпус Блихерове армије имао је око 32.500 војника и налазио се на Самбри. Командант тог корпуса био је генерал-лајтнант Ханс Ернст Карл, гроф фон Цитен (1770–1848), чији је штаб смештен у граду Шарлероа. Овај корпус налазио се управо на оном месту на којем је Наполеон желео да зада први ударац.

Одмах иза Првог, налазио се Други корпус, између Вавра и Амеа, са штабом у Намиру. Корпус је имао 27.000 људи, а командовао им је генерал-мајор Георг Дубислав Лудвиг Пирх I (1763–1830?).

Даље на исток, око Лијежа и Матрихта, Блихер је распоредио Четврти корпус, са око 32.000 војника, под

командом генерала Фридриха Вилхелма фон Билова (1755–1816).

Трећи пруски корпус јачине 25.000 војника на челу са генерал-лајтнантом Јоханом Адолфом фон Тилеманом (1765–1824) налазио се јужно од Другог, у околини Динана и Синеа.

Удружене савезничке армије имале су око 210.000 људи спремних за одсудну битку (не рачунајући Велингтонове гарнизоне дуж комуникација између Брисела и Антверпена) и око 500 топова, скоро два пута више него Наполеонова Северна армија.

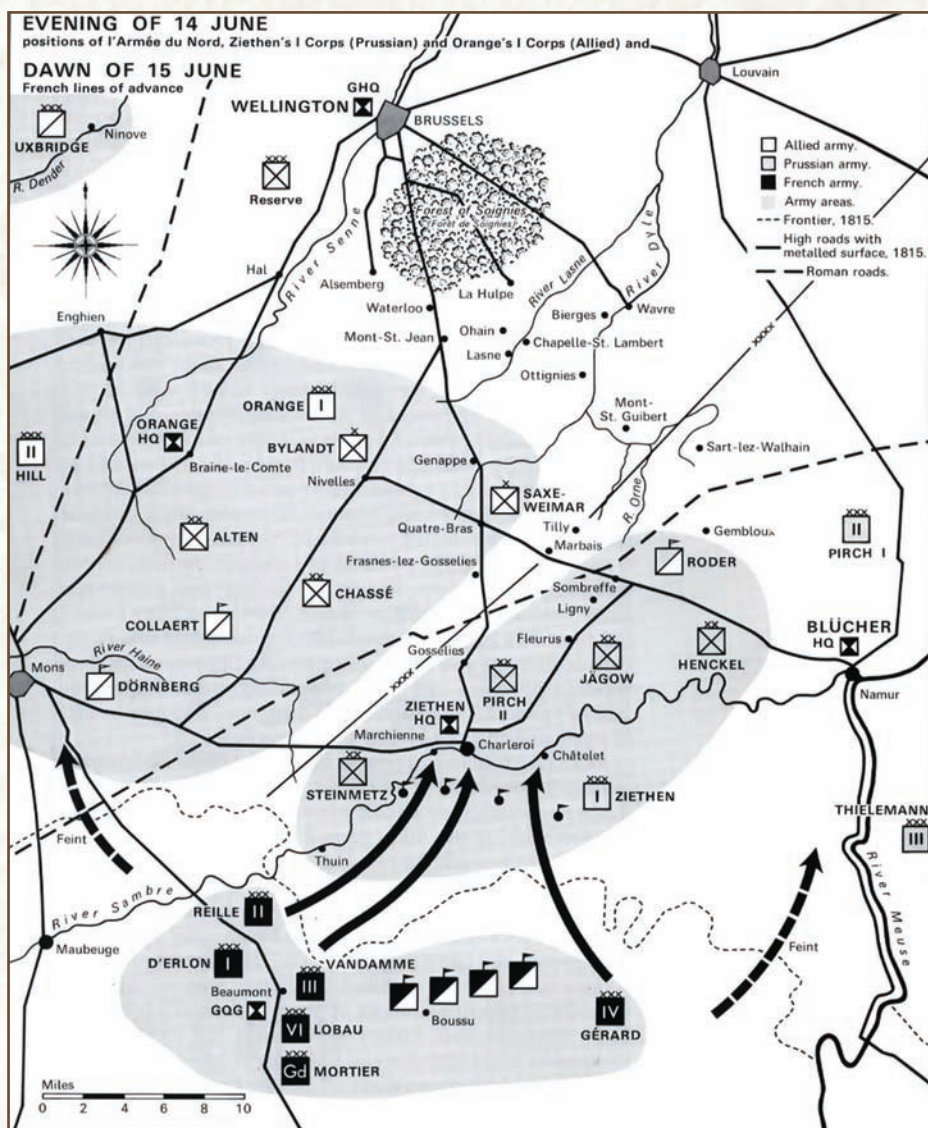
Наполеон прелази Самбру

Да би Наполеон успео у свом науму да одвоји Велингтона од Блихера, било је неопходно да их обојицу изненади, а да би постигао изненађење морао је да осигура тајност. У томе је био ненадмашан. Граница између Белгије и Француске била је затворена – ни путници, ни рибарске барке, нити курири, нико је није могао прећи. Прекинут је и поштански саобраћај. Од 7. јуна ни-

ко није знао где су и шта тачно раде Наполеонови пукови, као да је тешка рука овог војсковође белгијску границу застрла некаквом невидљивом, али непрозирном завесом. Као и у многим ратовима до тада, тајност покрета његове војске била је загарантована.

Наполеон је груписао Северну армију у околини Бомона, иза шуме која му је послужила као параван. Истовремено, гарнизони из Лила и Данкерка демонстрирали су напад на лажном правцу, према Остендеу, као да Наполеон намерава да одвоји Велингтонову армију од лука на Ламаншу. Права намера била је да Велингтон збије своје редове према мору и направи Наполеону простор за уклињавање између британско-холандске и пруске армије. Иначе, Наполеон је предвиђао да ће прва битка бити с нестрпљивим Блихером, који је патио од „хусарског комплекса“.

Извиђачи 1. пруског корпуса приметили су ватре у француским бивацима у ноћи 13. јуна, али је генерал Цитен сматрао да је довољно предузети

Почетак Наполеоновог похода

мере опреза, не извештавајући Блихера ни о чему. Велингтон је тај дан провео на такмичењу у крикету, флертујући с младом лејди Џејн Ленокс. Следећег дана савезници су чули само гласине о Северној армији, од којих су неке пуштали Наполеонови шпијуни.

Француски цар наредио је својој армији покрет 15. јуна у 2 сата и 30 минута после поноћи. Претходног дана, одржао им је ватрени говор: „Војници! Данас је годишњица Маренга и Фридланда, битака које су одредиле судбину Европе. Тада, као и после Аустерлица, били смо исувише даржљиви. Веровали смо обећањима принчева које смо оставили на престолима. Данас, удружени против нас, за-

претили су независности и најсветијим правима Француске. Починили су најнеправеднију агресију. Маршујмо им у сусрет! Војници, мораћемо форсирано на маршујемо, битке да бијемо и опасностима да се изложимо. Али, будемо ли постојани, победа ће бити наша. Права, част и добробит наше земље биће повраћени. За сваког Француза племенитог срца, ово је време за победу или смрт!”

Поход је отпочео једним пропустом маршала Султа и једном издајом, који су нагостили исход рата. Начелник Наполеоновог штаба послао је, у зору 15. јуна, командантима корпуса наређење за покрет, али сваком корпусу по једном куриру. Курир који је носио наређење генералу Вандаму сломио је ногу и није испоручио драгоцену пошиљку. Зато је 3. корпус на марш

кренуо са више од 3 сата закашњења и то тек пошто је Лобауов 6. корпус умарширао у Вандамов логор, па је било потребно неко време да се два корпуса одвоје и ускладе. Ујутро, 15. јуна, генерал Жерар је сазнао да је један од команданата дивизија његовог корпуса, генерал Де Бурмон, дезертирао и пребегао Прусима. Занимљиво је да је маршал Даву предлагао Наполеону да овог генерала, кога је сумњичио да је ројалиста и агент грофа Д’Артоа, не прими у армију 1815. године, али је Наполеон ипак одлучио да Бурмону повери једну дивизију.

Први сукоб Француза са генералом Цитеном одиграо се код Туена, 15. јуна. Цитен је организовао одбрану на брзу руку, а повукао се ка Флерију када је уочио да на бојно поље излази лично Наполеон са својом Гардом. Блихер је нешто о Наполеоновом плану могао да наслути на основу Цитеновог извештаја и детаља који су били познати Бурмону, па је наредио да се његови корпуси упуте ка месту Сомбреф, на само 15 километара од Наполеонове армије која се груписала око Шарлероа. Велингтон је сазнао да су Пруси нападнути на Самбри тек у три сата после подне и, испуњавајући Наполеону жељу, померио мало своју армију на југоисток, ближе мору и даље од места на коме ће Наполеон задати озбиљан ударац пруској армији.

Северна армија успела је да консолидује своје положаје на обе обале Самбре и тада је Наполеон именовao Неја командантом левог крила армије (1. и 2. корпуса и дела гардијске коњице), а Грушија десног крила (3. и 4. корпуса и дела коњице којом је тај маршал и до тада командовао). Под Наполеоновом командом остала је армијска резерва (6. корпус и Гарда).

Отпочео је деликатни Наполеонов маневар – требало је једном заувек одвојити британско-холандску од пруске армије. Зато је Неј добио задатак да са левим крилом Северне армије маршује од Шарлероа ка Бриселу, путем који је водио преко Катр Браа, месташца на раскрсници важних комуникација Шарлероа – Брисел и Намир – Нивел. До вечери, Неј је требало да смести свој штаб у Катр Бра. Грушијев задатак био је да наступа путем који је од Шарлероа водио ка

Флерију и Сомбрефу, у сусрет Блихеру и његовој армији. Армијску резерву Наполеон је груписао око Шарлероаа, чим су Грушијеви корпуси напустили ту варош.

Маршали су кренули на извршење задатка и њихови су корпуси напредовали задатим рутама, али ни изблиза оном брзином на коју је њихов цар навикао. Груши је пред собом имао заштитницу Цитеновог корпуса који се повлачио и, будући да се није осећао превише сигурним у својој новој улози команданта армијског крила, полако је напредовао ка Флерију. Спорост десног крила Наполеона је толико нервирала да је лично одјахао до Грушија како би га убрзао. И заиста, Наполеонова појава деловала је попут муње. Војници похиташе и до вечери, уз повремену борбу, избише у засеоке око Флерија, где се зауставише да проведу ноћ.

Неј је у почетку напредовао брже него што је то чинио Груши. Хитро је одбацио последње пруске одреде на бриселском путу и потом мирно пошао

ка свом одредишту. Међутим, гардијски коњаници који су били на челу левог крила Северне армије известише маршала да је на њих отворена ватра, прво из пушака протурених кроз прозоре сеоских колиба, затим и из топова са узвишења на коме се налазио Катр Бра. Неј је познавао Велингтонову тактику; њих двојица већ су се срела на бојном пољу у рату на Пиринејском полуострву. Стрепећи од могуће заседе коју скривају високе стабљике кукуруза и ражи на оближњим њивама и сумрак који се већ постепено спуштао на заталасану белгијску равницу, Неј нареди левом крилу француске армије да се заустави и припреми ноћење. У поноћ је дошао у Наполеонов штаб да извести господара о свом дневном учинку. Наполеон, који је те ноћи легао да спава сат времена пре поноћи, пробудивши се, упита маршала да ли је заузео Катр Бра, раскрсницу путева од стратегијског значаја. Када је чуо одговор, још једном је објаснио Неју важност тог места и наредио му да га сутра обавезно заузме. Многи су се за-

чудили Наполеоновој смирености. Ранијих година, мислили су његови ађутанти, спопао би га један од оних настула беса од којих су дрхтали многи краљеви и најхрабрији генерали.

У сваком случају, Наполеон је имао разлога за задовољство. Његова је армија изненадила непријатеље и заузела средишњу позицију. Остало је само да им зада одлучујући ударац.

Велингтон на балу, Наполеон на осматрачници

Док је Наполеон прелазио Самбру и потискивао Цитенов корпус ка Флерију, док је Блихер окупљао своју армију у околини Сомбрефа и спремао се за битку, Велингтон је покушавао да умири становнике Брисела и спречи ширење панике настале због гласина о Наполеоновом нападу – присуством на балу! Те ноћи, 15. јуна, око 9 сати, добио је поруку од Блихера, којом га је стари фелдмаршал обавестио о вели-

Бал војвођкиње од Ричмонда, слика Роберта Александра Хилина

ком надирању Француза и концентрацији пруске армије у Сомбрефу. Велингтон, ипак, није знао да су француски пукови пред Катр Браом и још увек је мислио да ће главни правац Наполеоновог напада бити на западу. Издао је наређење својој резерви да ујутро крене ка Мон Сен Жану и отишао на бал који је приредила војвоткиња од Ричмонда.

Ујутро 16. јуна, око пола осам, Велингтон и његов штаб пошли су на југ, ка Мон Сен Жану, иза армијске резерве. Око 10 часова стигао је до Катр Браа, који Французи још нису напали, издао потребна наређења и затим одјахао до Лињија, где се састао са Блихером. Видевши пруске војнике у поретку за битку, распоређене на падинама које су гледале на француске линије, Велингтон рече Блихеру да би било боље да бар део војника постави у заклон, на супротну падину, како би их заштитио од Наполеонове артиљерије. „Пруски војници воле да имају добар поглед на непријатеље”, одговори Гнајзенау уместо Блихера. Без обзира на неслагања у погледу тактике, британски фелдмаршал обећао је да ће довести део своје армије под Лињи, осим ако и сам буде нападнут.

Наполеон, коме је мало сна било довољно, устао је тог јутра око четири сата и пробудио свој штаб смештен у једном сеоском замку крај Шарлероаа. Прочитао је извештаје својих јединица и издиктирао наређења за Неја и Грушија. Неју је послао опширно наређење, у ком је разрадио двадесет различитих могућности, али с једном суштином – заузети Катр Бра и тиме онемогућити комуникацију између Пруса и Британаца. Грушију је послао кратко наређење, којим га је обавестио да жели лично да заврши напад на пруску армију започет претходног дана. Наполеонова идеја била је да потуче Блихера и да све своје снаге усмери на бриселски пут, порази Велингтона и тријумфално уђе у Брисел.

У току преподнева 16. јуна, француски цар стигао је до млина код Флерија, одакле је осмотрио пруске поло-

жаје и поље које ће он и Блихер ускоро учинити бојним. Наполеонови инжењерци изградили су за свог војсковођу кружну платформу око куле на млину, са које је, пружајући дурбин, могао да сагледа благо заталасана мирна поља ражи и по њима овде-онде разбацана села и засеоке; два пута, стари римски на северу и новији који се, оивичен са обе стране дрворедима, пружао преко поља и брежуљака од истока ка западу; јаруге на истоку реметиле су питомост овог пејзажа. Видео је и људе у тамнозеленим и плавим униформама, збијене у редове и колоне које се полако крећу; то су били пруски војници који су се припремали за битку.

Наполеон је био задовољан. Ако се икада двоумио да ли да армијску резерву упуту на бриселски пут, према Велингтону, или ка Блихеру, дилеме више није било. Главним снагама напашће Блихера код Лињија, села које је управо добро осмотрио. Вандамов корпус већ је био у додиру с Прусима, требало је само сачекати да пристигну Жераров корпус и Гарда. Истовремено, Неј ће заузети Катр Бра и до краја дана моћи ће да одсече Блихеру одступницу, управо оним путем који је од Нивела преко Катр Браа водио ка Намиру. Велика битка била је на помолу.

Битка двојице „млинара”

Стари Блихер чврсто је решио да се не повлачи ни за педаљ. До поднева 16. јуна три његова корпуса могла су да приме битку, а у три сата 84.000 пруских војника, међу којима и 8.000 коњаника, са 224 топа, чврсто је држало истакнуте положаје дуж мочварних обала Лињијског потока и десет села и засеока који су им пружали добре услове за одбрану и међу којима је најистуреније било село Сент Аман. Блихер је свој штаб сместио у један млин, удаљен око један и по километар од Лињија. Одатле је пруски фелдмаршал могао непосредно да надгледа десно крило и центар своје армије (Цитенов и Пирхов корпус) и четири моста преко којих ће, тврдо је веровао, морати да пређу Наполеонови пукови. На Бли-

херовом левом крилу налазио се Тилеманов корпус, а наредио је да му се на бојном пољу прикључи и Билон са својим корпусом. Међутим, Билон неће стићи до Лињија 16. јуна, јер није ни разумео да треба да похита. Њему је Гнајзенау, водећи рачуна о високој етикецији и не желећи ничим да увреди командантна старијег по чину, послао исувише љубазно наређење, које Билону није указивало на неопходност усиљеног марша ка Сомбрефу и Лињију. Без обзира на овај пропуст, Блихер је на бојном пољу широком нешто више од 11 километара имао на располагању више војника него што се Наполеон надао да ће моћи да уведе у битку.

Битка се са поља ускоро пренела у куће и дворишта. Лињи је убрзо био у пламену. Горела је свака кућа, пожар се протезао с краја на крај села, све до месног гробља. Ватрена стихија прогутала је много лешева и велики број рањеника који су, беспомоћни, остали у запаљеним кућама. Сиви облаци покрили су небо, дим се подизао са земље, а на пољима ражи до којих сунчева светлост више није допирала лежаху непомична тела. Преживели су се борили беспштедно, гоњени међусобном мржњом, стегнутих зуба, сивих лица обливених знојем, крвавих беоњача у којима се огледала смрт, сива попут барутних гасова на устима чађавих топовских цеви. Наполеон у сивом реденготу, Блихер без капе која би покрила његову сиву косу, сваки у свом штабу, један у млину крај Флерија, други у млину недалеко од Лињија. Двојица „млинара” мрели су месо, кости и олово; испод њихових жрвњева – које су додатно убрзавале Наполеонова властољубивост и Блихерова светољубивост – све се претакало у своју супротност: родољубље у мржњу, храброст у убиство, живот у смрт.

Французи су били успешнији. Два корпуса са око 35.000 војника и Грушијева коњица од 12.000 људи чврсто су за себе везали двоструко бројније пруске снаге. Наполеон, који још није употребио Гарду, чувајући своје грена-

дире за завршни ударац, очекивао је да ускоро на бојно поље стигне и маршал Неј или макар један корпус с левог крила Северне армије.

Око 18 часова француском војсковођи се учинило да чује рику Д'Ерлонових топова. На његов миг Царска гарда била је на ногама, спремна за јуриш на пруске редове који су се још увек држали. Међутим, генерал Вандам извештава цара да се нека јединица, још увек толико удаљена да се не може поуздано знати чијој војсци припада, појавила се у позадини 3. француског корпуса, а не на боку пруске војске где се очекивало да стигне Д'Ер-

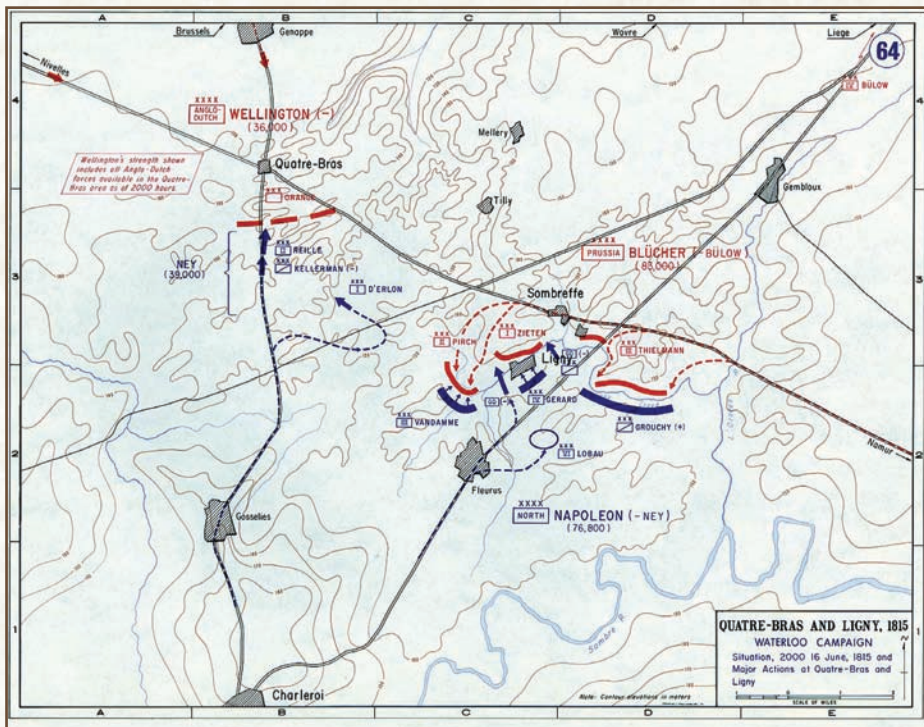
лон. Наполеон зауставља Гарду и усмерава свој дурбин ка селу Вагне, два километра југозападно од Флерија. Требало му је добрих пола сата да утврди да је непозната колона заиста 1. француски корпус. Тек што је издиктирао ново наређење намењено Д'Ерлону, видео је да се овај корпус удаљава од Флерија и одлази у правцу Катр Браа.

Опазивши да је француски напад опозван и да постоји могућност да буде нападнут с бока, Блехер наређује противнапад на исцрпљене Вандамове војнике, који тек што су заузели део Сент Амана. Наполеон изгуби сваку

наду да ће Неј обухватити Пруссе. Његов план није се остварио, али он због таквих ствари никада није очајавао. Био је мајстор импровизације на бојном пољу и своје мајсторство је применио и у овој прилици. Ако не може да обухвати Блехерову армију, пресећи ће је надвоје. У седам увече, распоређена у две колоне, Царска гарда кренула је у напад на Лињи, у средиште пруских положаја, праћена грмљавином 60 топова и тешком гардијском коњицом. Пред том силом сломила се пруска одбрана, исцрпљена вишечасовном борбом. Блехерова пешадија дала се у бекство. Стари фелдмаршал

Бишка код Лињија

Маја бишке код Катр Браа и Лињија

стаде на чело коњице и поведе у последњи очајнички противнапад 32 ескадрона. Француски хирасири зауставише пруску коњицу и нагнаше је у бекство. У општем метежу, Блихеров коњ би погођен, па је, стропштавши се на земљу, пригњечио свог јахача. Сумрак је већ обавио поље код Лињија, а кишне капи квасиле су земљу. Битка је завршена. Пруси су изгубили око 16.000 људи, а Французи око 11.000. Још 8.000 пруских војника је дезертирало. Не знајући каква је судбина снашла Блихера и сумњајући на најгоре Гнајзенау је преузео команду над потученом пруском армијом.

Битка за Катр Бра

Шта се за то време дешавало с Нејом? Због чега је Д'Ерлонов корпус дошао на бојно поље код Лињија и затим, упркос Наполеоновом наређењу, нестало из његовог видног поља? Ова питања захтевају да се вратимо један дан уназад.

Заустављање француског левог крила пре заузимања Катр Браа, 15. јуна, била је једна од највећих грешака које је починио Неј током овог рата. Наиме, Катр Бра је у том часу бранио

само кнез Бернард од Сакс-Вајмара са бригадом из Насауа која је имала мање од 3.000 бајонета и једну батерију од 8 топова. Пред таквом „силом“ стао је тог дана Неј са око 50.000 војника.

Занимљиво је и то да је кнез од Сакс-Вајмара остао на овој важној раскрсници упркос изричитом Велингтоновом наређењу да се цела дивизија генерала Перпонхер-Седлицког, у чијем је саставу била и ова бригада, повуче ка Нивелу, 15 километара северозападно од места на којем је командант насауских војника остао. Истине ради, није Сакс-Вајмар био усамљен у овом чину мудре непослушности, која је Велингтону помогла да заувек славом овенча своје име. Начелник штаба 1. корпуса британско-холанске војске, генерал Констан де Ребек, у току преподнева 15. јуна одабрао је то место за насауску бригаду и, чим је до њега стигла вест о почетку Наполеоновог напада, послао јој је у помоћ још једну бригаду из исте дивизије. Током ноћи, чим је сазнао да је Наполеон прешао у напад, Велингтон је схватио значај овог положаја и наредио да појачања пођу ка малој војсци из Насауа.

Следећег јутра, 16. јуна, Неј је и даље губио драгоцену време. Пропустио је прилику да заузме Катр Бра то-

ком преподнева, пре него што су додатне британске снаге могле да стигну до овог места. Да је тог дана чак и у 14 часова одлучно напао британско-холандску војску, код Катр Браа би затекао само 12.000 војника и 16 топова. Али, Неј је оклевао.

Тек око два сата поподне, генерал Реј на челу 25.000 војника, подржан јаким батеријама са укупно 60 топова, пошао напред, на Катр Бра, али и даље опрезно, као да га на овој важној раскрсници путева између Намира, Нивела, Шарлероа и Брисела чека читав Велингтонова армија. Истина је била да је само једна дивизија из корпуса принца Оранског држала положај јужно од Катр Браа, од Пјерпоана до Пиромона, две старе фарме чврстих зидова, које су јој послужиле као отпорне тачке. Реј је на ову дивизију послао две пешадијске и једну коњичку дивизију. Французи су успели да освоје Пиромон, али је за освајање Пјерпоана Реј морао да у борбу уведе и дивизију коју је до тада чувао у резерви, на чијем је челу био Жером Бонапарта, Наполеонов најмлађи брат и некадашњи краљ Вестфалије. Холандско-бел-

гијска дивизија издржала је сат времена борбе пре него што је спас потражила у одступању ка шуми Босу, гоњена француском коњицом. У том часу, на бојно поље код Катр Браа сигла је једна холандска коњичка бригада и 8.000 британских војника – Пиктонова дивизија, састављена од прекаљених ратника, а затим и лорд Велингтон лично. Французи, још увек бројно надмоћни, одбацише холандску коњаницу и отеше Перпонхеровој дивизији 6 топова. Пред налетом француске коњице чак је и Велингтон морао да бежи и потражи спас у кари коју су образовали шкотски војници. Француски напад одбили су генерал Пиктон и војвода од Брауншвајга, који се на челу своје војске од 4.000 људи појавио на раскршћу код Катр Браа. Сада је Велингтон имао на располагању 21.000 војника, а појачања су му и даље пристизала, тако да је на крају дана имао око 35.000 људи и 70 топова.

Видевши пред собом јаке британско-холандске снаге, Неј коначно одлучно нападе Катр Браа. Учинио је то на начин на који је једино умео – храбрим нападом у срце непријатељског поло-

жаја, без тактичких финеса, без маневра, полагајући сваку наду у кураж својих војника, њихову срчаност и оштрице њихових сабљи и бајонета. Али, против британске армије сама храброст, без маштовитости и мудрости војсковође, није била довољна.

У међувремену распламсале су се и борбе код Лињија. Наполеон је узалуд очекивао Нејов долазак, јер је маршал у то време водио борбу са Велингтоном. Мислећи да ће главна битка тог дана бити ова, за Катр Браа, Неј ниједну јединицу није послао ка Лињију. Схвативши да од доласка читавог Нејовог крила нема ништа, цар је тражио да се ка Лињију без одлагања пошаље Д'Ерлонов корпус, који се налазио иза Рејовог и који Неј до тада није ангажовао у бици за Катр Браа.

Порука је стигла до генерала Д'Ерлона по једном официру кога је упутио начелник царског штаба маршал Султ. Поштујући Наполеоново наређење, овај генерал променио је правац кретања свог корпуса и журно пошао ка Лињију, али је као дисциплинован официр о овом покрету известио и маршала Неја. Добивши извештај, маршала обузе бес: „У застрашујућој

сам позицији. Борим се са читавом британском армијом и изненада остajem без целог једног корпуса. Бићу уништен! Идите и тражите од Д'Ерлона да дође овде”.

Наполеон је желео да Д'Ерлон обухвати Цитенов корпус избивши на село Вагнеле. Да ли је порука била нечитко написана или је Д'Ерлон погрешно када је командантима дивизија наређивао где треба да иду, тек његов корпус стигао је у близину Лињија, али не у Вагнеле, него у Вагне, иза 3. француског корпуса. Тада га је уочио генерал Вандам, а затим и Наполеон са своје осматрачнице на млинарској кули крај Флерија. Убрзо је у Вагне стигла и љутита Нејова порука да се Д'Ерлон сместа врати назад. Официр који му је донео поруку тврдио је да је и Наполеон упознат са ситуацијом код Катр Браа и да је одобрио измену наређења (што није било тачно). Д'Ерлон је послушао. Тако је у дану када су се водиле две важне битке, код Лињија и Катр Браа, један француски корпус провео маршујући између ова два бојна поља, неиспавивши ниједан метак. Д'Ерлонови војници, исцрпљени у узалудним маршевима, гунђали су: „Издаја!”

Британски бајалон у каро формацији

Око 17 часова Неј се досетио да му је једна коњичка дивизија остала у позадини, неупотребљена. Гонећи коња у галоп стиже до команданта ове дивизије, генерала Келермана, и нареди му да одмах поведе дивизију у напад. „Господине маршале, имам само једну бригаду на располагању. Остатак дивизије остао је у Фран ле Гослију, како сте наредили”, рече генерал. „Без обзира! Јуришајте с чим имате! Прегазите их! Подржаћу вас с целокупном коњицом која ми је преостала! Идите, одмах!”, одговори маршал.

Келерман поведе у јуриш 8. и 11. хирасирски пук. Ови оклопници прегазише једну бригаду принца Оранског и отеше јој заставу, а њени војници разлетеше се на све стране у покушају да избегну смртоносне ударце сабљама. Хирасири уђоше у Катр Брау и помислише да је победа у њиховим рукама. Неј, међутим, није послао пешадију да подржи напад. Британци се појавише на прозорима сеоских кућа, иза ограда, промолише пушке, безбедни иза својих заклона и осуше паљбу по оклопницима. Подржа их топовска батерија Краљевске немачке легије. Неколико коња паде, коњички пукови се поколебаше, Келерманов коњ би убијен и овај генерал, да би избегао заробљавање, нареди двојици хирасира да га подигну и, држећи га између себе, поведу ка француским линијама. Коњица се повукла и Британци повратише Катр Брау.

Видевши да се његова пешадија комеша и да је довољан један Велингтонов противнапад па да се да убекство, Неј одјаха у прве редове, да их осоколи и у реду повуче на нови положај. Око 6 сати после подне покушао је још једним јуришем да пробије Велингтонову одбрану. На челу својих пукова, са сабљом у руци, без капе на глави како би га војници препознали по густој коси боје ватре, насрнуо је на британско-холанске линије. Узалуд. Велингтону су стигла појачања и снага његове војске нарасла је до 35.000 војника. Војвода нареди противнапад. У тешким борбама британско-холанске трупе повратиле су скоро све тачке свог почетног положаја.

Борбе су коначно утихнуле око девет сати увече. Британско-холанска армија имала је око 5.000 погинулих и

рањених, међу којима је био и војвода од Брауншвајга, Неј око 4.000. Катр Брау је остао у Велингтоновим рукама, али је Неј успео да спречи Велингтона да пошаље помоћ Блихеру. Сазнавши за исход битке код Лињија, 17. јуна у јутарњим часовима, британски војсковођа наредио је повлачење ка Мон Сен Жану и Ватерлоу. Био је то, како добро примећује Жомини, више маневар него напуштање бојног поља, пре узмицање на повољнији положај него повлачење.

Трка до Ватерлоа

Наполеон је 17. јуна добио извештај да се разбијена пруска војска повлачи ка Намиру. Биле су то, у ствари, војне болнице и неколико хиљада дезертера, али не и главнина пруске војске чије су бекство, захваљујући одсуству гоњења, Блихер и Гнајзенау зауставили и претворили у организовано повлачење. Обишао је бојно поље код Лињија, као у неком „летаргичном сну”. Тргао се тек око поднева, када је наредио маршалу Грушију да поведе два пешадијска и три коњичка корпуса (укупно око 33.000 људи) за Блихером, у гоњење.

Маршал Груши није био одушевљен овим задатком. Због закасне Наполеонове одлуке о гоњењу био је у заостатку за Блихером. Сада је требало да открије где се налази пруска армија, потуче њену заштитницу и одбаци њену главнину што даље од британско-холанске армије. Први подаци које су донеле коњичке извиднице говорили су у прилог Наполеоновој претпоставци да ће се Пруси повлачити на југоисток, ка Намиру, па је Груши похитао у овом правцу. Маршал је грешку увидео тек у 10 увече, када су коњаници донели у његов штаб у Жемблуу вест да се главнина пруске армије повлачи на север, ка Вавру. Груши се задовољио тиме да ову информацију проследи Наполеону и да, очекујући царева нова наређења, припреми своје корпусе за покрет у сусрет непријатељу, ујутро 18. јуна. Тако је Блихер добио читав 17. јун да извуче своју армију из борбеног додира с Французима и опорави је од тешког пораза код Лињија.

Неј тог јутра није напао Велингтона, нити је покушао да спречи његово одступање према Мон Сен Жану. Кад

су коњичке патроле известиле Наполеона да је Велингтон у Катр Брау провео читаво јутро, француски цар је увидео каква је шанса за победу пропуштена. Да је са армијском резервом пошао од Сомбрефа према Катр Брау, ухватио би Велингтона у клопку. „Можда још увек није прекасно, ако Неј није дозволио да Велингтон изађе из Катр Брау без борбе”, помислио је. Ускоро је, праћен царским штабом, Гардом и Лобауовим корпусом, изјахао на пут и галопирао ка раскрсници коју његова војска претходни дан није успела да заузме. Стигавши до Нејових положаја, видео је да овај маршал и његова војска не раде ништа – нити се боре, нити су спремни за марш. Наполеону је био потребан читав сат да лево крило Северне армије припреми за потеру за Велингтоном.

Покушавајући да стигне Велингтона, Наполеон је повео своју армију преко поља и њива. Способност француске војске да се брзо креће била је чувена и можда би Наполеон успео да сустигне британско-холанску армију да се његовој вољи није успротивило – време. Почела је јака олуја, киша је земљу претворила у блато, а блато је успорило кретање француске војске, посебно артиљерије и логистике. Велингтонова армија је већ заузела положај код Мон Сен Жана када је Наполеон, у пола седам увече, стигао у крчму Ла Бел Алијанс. У даљини су се видели тек мали трагови присуства непријатељске војске. Желећи да се увери да је ту читава Велингтонова армија, Наполон нареди својим хирасирима да наставе путем који је водио ка Ватерлоу. Видевши француску коњицу, британски артиљерци осуше по њој паљбу из више од 60 топова. Велингтон је, дакле, био ту, у пуној снази. „Нека све јединице заузму положаје, па ћемо сутра видети шта ће се догодити”, рече Наполеон својим сарадницима.

Француски пукови журно су пристизали. Многи војници изгубили су чизме у густом блату кроз које су морали да прођу усиљеним маршем. „Киша је лила и толико натопила земљу да је покрет артиљерије озбиљно доведен у питање. Наши војници провели су ноћ ван склоништа и ниједна пушка није могла да опали,” приметио је Д’Ерлон. Слично је прошла и Велингтонова армија.

Велингтон је успео да обавести Блехера да ће зауставити своју армију код Мон Сен Жана и дати одсудну битку, уколико постоји могућност да бар један пруски корпус дође британској армији у помоћ. Пруски војсковођа обећао је да ће помоћи, решен да ка Ватерлоу упуту не један него бар два корпуса, а Блехерово писмо с потврдом савезничке оданости стигло је Велингтону 18. јуна у 6 ујутро.

Одложен почетак битке

У зору 18. јуна Наполеон нареди свим јединицама да буду спремне за напад, тачно у девет часова. Киша пре-стаде да пада око осам и сунце се проби кроз облаке да обасја поље код Ватерлоа које ће ускоро постати славно.

Наполеон је на бојно поље извео 72.000 војника и 246 топова. Изјахавши на белој кобили Дезире на брдо код фарме Росом, француски војсковођа посматрао је како његова армија узима поредак за битку. Бриселски пут, код Ла Бел Алијанса, делио је француки положај на две целине. Лево од пута налазио се корпус генерала Ре-

ја, чије су три дивизије описивале лук око Игомона, а иза њега Келерманова коњица (две дивизије 3. коњичког корпуса). Иза Келермана налазила се једна коњичка дивизија Царске гарде.

Десно од пута Д'Ерлон је развио четири дивизије свог корпуса. У његовој позадини налазила се Лефевр-Денуетова гардијска коњичка дивизија. Испред Д'Ерлона, поред бриселског пута, разместиће се велика батерија (84 топа), спремна да ватром просече пут кроз британско-холандски центар.

Наполеон је у средини држао резерву, коју је бриселски пут, опет, делио на две целине: две дивизије Лобауовог корпуса образовале су дугу колону с леве стране пута, а с десне у једнако дугој колони беху две коњичке дивизије. На крају тих колона, код Росома, била је Царска гарда и артиљеријска резерва. Источно од фарме Росом, на растојању мањем од једног километра, налазило се село Плансеноа, мало даље на североистоку беше Париска шума, а крај пута од овог села ка Вавру уздизала се капела Сен Ламбер.

Генерал Реј, који се већ борио с Британцима у Шпанији, говорио је да

британску армију треба надиграти маневром, јер су британски војници одлични стрелци и тешко је пробити њихове линије. Британски батаљон борио се у линијском распореду, са 500 војника у два реда, при чему су редови могли наизменично да отварају ватру. Просечни француски батаљон имао је 840 војника, а најчешће је нападао у колони дубокој девет редова, при чему је 180 војника из прва два реда могло да отвара ватру. Осим тога, добро обучени британски батаљон могао је да заломи своја крила, то јест да повије свој распоред с леве и/или с десне стране и испали плотун на бок непријатељског батаљона.

Маршал Султ је за доручком саветовао Наполеону да што пре позове половину Грушијеве војске, јер су људи потребнији у великој бици с британском војском. „Велингтон вас је тукао, зато Вам он и изгледа тако велики војсковођа. А ја Вам кажем да је Велингтон лош генерал, а Енглези лоши војници; све ћемо ми то лако свршити, као овај доручак!”, одговорио је Наполеон, убеђен да ће снаге с којима рас-

Фарма на Мон Сен Жану

полаже бити више него довољне да извојује победу.

Генерал Друо, искусни артиљерац, пожалио се да је земља превише влажна и мека, те да ће блато отежати маневар артиљерије и онемогућити рикошетирање, које би нанело веће губитке непријатељу. Он предложи да се почетак битке одгоди, док се земља мало не осуши. Наполеон прихвати само овај трећи предлог. „Победа је 90 од сто на нашој страни, а 10 од сто против нас“, рече цар самоуверено. Тако битка би одложена за неколико сати. Тек тада Наполеон посла Грушију наређење да парира Блихеру, овлада Вавром и одржава везу с главнином француске војске. Затим издиктира наређења за битку. Да ли због касног почетка битке или претеране самоуверености или због тога што је маршала Неја који ће командовати војском на терену сматрао способним само за директан пробој, а не и за деликатно маневрисање, Наполеон се определио за најједноставнији план битке – да удари на Мон Сен Жан, пробије центар британско-холандске армије, одбаци је на Соањску шуму и ту уништи.

Увреда код Вавра

Блихер је чврсто решио да не пропусти окршај код Ватерлоа. Кажу да

је стари хусар, још увек трпећи болове од повреда задобијених код Лињија, рекао: „Даћу да ме вежу за коња, али битку нећу пропустити.“ На запад (од Вавра ка Плансеноау) први је пошао корпус генерала Билова, неокрзнут у бици код Лињија. Било је то 18. јуна око 11 часова. Иза њега, око поднева, кренуо је истим путем Пирхов корпус. На крају, у рано после подне, ка Мон Сен Жану се упутио и Цитенов корпус. Блихер је пошао с Биловљевим корпусом. Не испуштајући из руке лулу, убрзавао је војнике уморне од ратних напора вичући: „Госпођице! Да нећете можда да због вас прекршим дату реч?“ Фелдмаршалава борбеност пренела се на његове потчињене.

Истог јутра, покрет француског десног крила каснио је два сата. Необјашњива инертност какву армије под Наполеоновом командом никада до тада нису испољавале и која је претходних дана владала његовим левим крилом пренела се на десно. Док је Груши, не испаливши ни метак, писао цару о својој намери да се позиционира између Вавра и Мон Сен Жана како би спречио повезивање Пруса и Британаца, Блихер је већ слао трупе на запад, упомоћ Велингтону.

Киша је и даље падала када се Груши зауставио у Сарт ле Валену да до ручкује у кући локалног нотара. За сто-

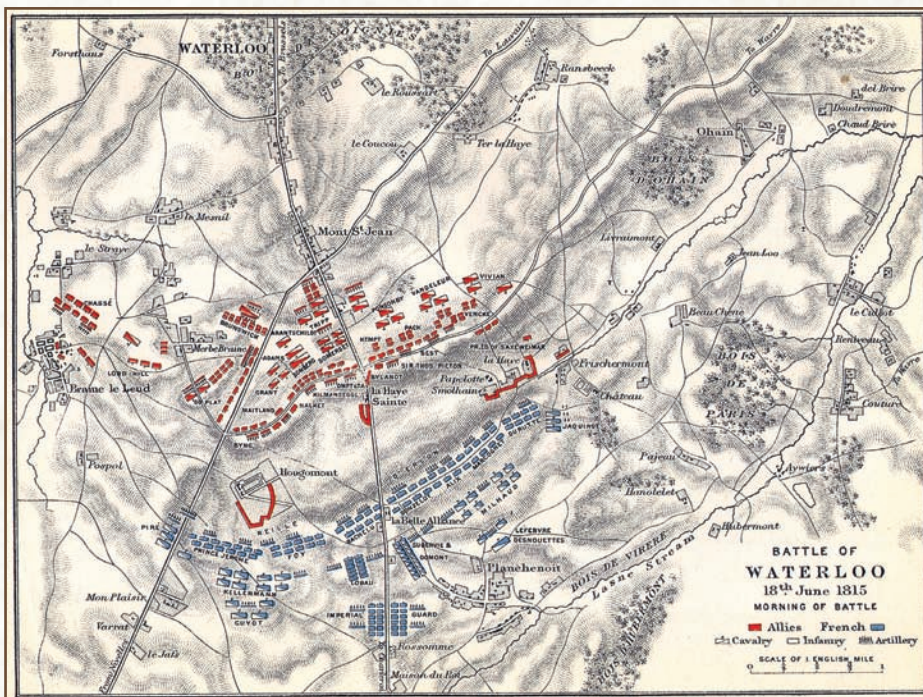
лом су му се придружили команданти корпуса и још неки официри из његовог штаба. Доручак је био изврстан и задовољни француски официри сладили су се јагодама, кад зачуше топове који су грмели на западу. Неколицина међу њима наслони уши на земљу, попут Индијанаца. Киша престала и звуци топова постадоше разговетнији. Официри позваше нотара да им, као човек који одлично познаје тај крај, протумачи одакле тачно долазе звуци. Нотар одговори да су топови код Мон Сен Жана. Нема сумње, њихов цар је започео одсудну битку. Генерал Жерар рече маршалу Грушију да треба да промени правац кретања својих корпуса. Жерар је поновио: „Треба ићи ка топовима.“ Груши је то доживео као увреду и чврсто одлучио да се држи наређења која му је раније дао Наполеон – да гони Пруссе. Десно крило Северне армије настави свој пут ка Вавру, белгијском селу код којег је Блихер, охрабрен неактивношћу својих гонитеља, оставио само један корпус.

Тако је увреда одредила исход једног рата.

Ватерло – поље ражи и на њему крв

Добивши Наполеоново наређење за почетак битке, маршал Неј окрену лист и на његовој полеђини властитом руком дописа поруку командантима корпуса да напад прво отпочне лево крило, а не десно како предвиђа царско наређење. Маршал се надао да ће тиме одвући део Велингтонових резерви са главног правца напада.

Око пола дванаест загрми француска артиљерија. Био је то знак за генерала Реја да нападне замак Игомон. Овај задатак поверен је дивизији Жерома Бонапарте. Жером је послао четири пука да очисте Игомонску шуму, али их насауска и хановверска војска два пута одби. Французи на крају успеше да протерају браниоце Игомона из шуме и они заузеше своја, за одбрану добро припремљена места у замку и вођњаку. Силовити напади наиђоше на жилаву одбрану. Жером је слао пук за пуком док цела његова дивизија није била у борби за старински замак. Надирући ка јужним вратима замка, Французи су нападали у тала-

Маја бишке код Ватерлоа, прва фаза

сима, а британски гардисти и њихови савезници одбијали су их прецизном паљбом. Добро брањени високи камени зид постао је несавладива препрека; многи Жеромови војници убијени су зрном или бајонетом покушавајући да га прескоче. На северним вратима Игомона, француски 1. лаки пук успео је да се пробије у двориште замка, али после жестоке борбе прса у прса би одбачен с великим губицима. Било би мудрије да је Жером употребио артиљерију, али он се тога није досетио; током Ватерлоа његова је цела дивизија била битку за Игомон, с британским снагама које су повремено добијале појачања, али само из 2. гардијске бригаде. Тек око 15.30 часова, на Наполеонову интервенцију, тешке хаубице засуле су Игомон својом разорном ватром.

Наполеон и Неј надгледали су формирање велике батерије. Видевши 24 „дванаестфунташа“ гардијске артиљерије, Наполеон довикну својој пратњи: „Ето 24 лепе девојке!“ С тачношћу карактеристичном за артиљерце, велика батерија почела је да дејствује у 13 часова. Учинак није био онакав каквом се Наполеон надао. Велингтонови војници, с изузетком истурене лаке пешадије, артиљерије и једне холандско-белгијске бригаде, налазили су се на заклоњеним падинама брега иза охенског пута. Осим тога, ђулад није рикошетирала, како се надао генерал Друо, него је, ударивши у тло, урањала у благо.

Четири Д'Ерлонове дивизије припремале су се за напад, кад официри царског штаба опазише међу дрвећем у правцу капеле Сен Ламбера долазак неке војске. Да ли је то био Груши? Не. Хусарска патрола заробила је једног пруског курира и сазнала да се 30.000 пруских војника под Блехером и Биловом спрема за напад на француско десно крило. Наполеон је ову вест примио мирно. „Јутрос смо имали 90 посто шанси за победу. Сада је 60 посто према 40, у нашу корист.“ Да би спречио било какво изненађење, послао је Лобауов корпус и део коњичке резерве на десно крило. Дакле, половина Наполеонове резерве би ангажована и пре почетка главног напада. Маршал Султ је, ипак, послао Грушију једну поруку: „Писмо које смо управо пресрели казује нам да се генерал Билон спрема да нападне наше крило. Верујемо да ви-

димо његове јединице на висовима Сен Ламбера; зато не часите часа да нам се приближите и придружите, да бисмо сломили Билова ког ћете затећи како групише своје снаге.“

Око пола два отпоче главни француски напад. Генерал Д'Ерлон поведе напред четири дивизије, праћене лаким стрелцима и тешком коњицом, укупно око 17.000 људи. И овде се Французима поткрала грешка. Две дивизије узеле су формацију батаљонских колона по дивизији (colonnes de bataillon par division) уместо дивизијске колоне по батаљонима (colonnes de division par bataillon). Језичка разлика можда није велика, али је реч о потпуно различитим формацијама за борбу. У првом случају, то је дубока колона чији фронт чини 200 војника, а дубину осам до девет батаљона или 27 редова. Ова формација у Наполеоновим ратовима сматрана је застарелом. Другу формацију чинили су, као на шаховској табли постројени батаљони, сваки у колони дубине 9 редова, са фронтом од по две пешадијске чете. Да ли је Д'Ерлон погрешно или су га команданти погрешно разумели, тек две дивизије биле су у дубоким слабо покретним колонама, с малим ватреним дејством, неспособне да се развију у линију – изврсна мета за британску артиљерију! Без обзира на то, наступање француске пешадије било је импресивно. Једна од дивизија окружила је фарму Ла Е Сент, заузела њене воћњаке и башту и спрема се да пређе или поруши камене зидове. Линебершки батаљон који је Велингтон послао у помоћ Краљевској немачкој легији окружи један пук хирасира, одсече му одступницу и искасапи сабљама. Холандски батаљони који су бранили прилаз охенском путу дадоше се у бекство, али једна британска бригада јурну у брешу и заустави Французе. Али, две дивизије у дубоким колонама нису имале толико успеха. Њихово напредовање осујетили су плотуни две британске бригаде. Међутим, када генерал Пиктон паде погођен у чело, заљуља се британска одбрана. Велингтон, осетивши опасност, нареди велики коњички јуриш. Био је то славни двоструи јуриш Аксбрицове коњице.

Две велике коњичке бригаде, Сомерсетова (предвођена Аксбрицем) и

Генерал Жерар

Понсобијева, јурнуле су, прва ка Ла Е Сенту, друга на дубоке колоне француских дивизија. Француски хирасири беху одбијени, пешадинци напустише Ла Е Сент, дивизије се претворише у хорде бегунаца. Сиви Шкоти, најлепша британска коњица, заборавише на своју улогу резерве и, без Велингтоновог наређења, сјурише се преко охенског пута, заривши се у масу француске пешадије, где је стадоше немилосрдно сећи. Д'Ерлон изгуби око 5.000 војника, од којих је 3.000 заробљено. Сиви Шкоти, у свом силовитом јуришу, допреше до велике батерије и ућуткаше око 30 топова. Тада је француска коњица кренула у противнапад. Пред њеним јуришем сломи се британска коњица и стаде бежати. Од око 2.500 Аксбрицових коњаника, 1.000 би убијено, рањено или заробљено. Убијен је и сер Вилијам Понсоби, командант једне од бригада. Једино је на крајњем десном крилу једна Д'Ерлонова дивизија остварила успех: после тешких борби с Насуском војском заузела је делове Папелота и Фришермона.

Бишка код Вајтерлоа, слика Вилијама Саглера

Наполеон нареди Неју да одмах заузме Ла Е Сент. Неј посла у напад две бригаде, али Велингтон подржа браниоце ове фарме са хановерским батаљоном. Било је то довољно да пропадне и овај француски напад. Али, оно што је почело као релативно мали напад, претвори се у највећи коњички напад у току ове битке. Наполеонови напади увек су имали исти ток: прво је артиљерија тукла непријатељски положај, затим је јуришала пешадија и, на крају, коњица. Овога пута било је другачије, захваљујући Неју. Видевши британске војнике који су се враћали на своје почетне положаје на заклоњеним падинама, Неј је помислио да се Велингтон повлачи и наредио напад у срце британских положаја – Мон Сен Жан. Био је то напад без припреме, без плана и без Наполеоновог одобрења.

Нејови коњаници прођоше кроз кишу ђулади и пушчаних зрна којим их засу британско-холандска армија, попеше се на Мон Сен Жан, али се разбише о бајонете 20 британских батаљона постројених у каре. Британске батаљонске каре имале су четири ре-

да. У првом бејаху војници у клечећем ставу. Кундаци њихових косо подигнутих пушака чврсто су се ослањали на земљу, а дуги бајонети штрчали су увис да дочекају јуриш коњице. Следећа два реда испаливала су плотуне. Када би коњи наишли на бајонете пропињали би се, откривајући стомаке пушчаним зрнима.

Официри у царском штабу беху задивљени, а неки међу њима повикаше да је непријатељски центар пробитен. Наполеон, љут на Неја што му упропаштава коњицу, повика: „Ово је преурањени напад који може имати фаталне последице! Он нас компромитује као код Јене!”

Али, започети напад није се могао зауставити. Зато је Наполеон одлучио да подржи Нејове јурише. Послао је у напад Келерманову коњицу. Сада је око 10.000 француских драгуна и хирасира узалудно покушавало да пробије британске линије на Мон Сен Жану. У овом јуришу Неј је показао изузетну личну храброст – четири коња су под њим пала – али не и потребну мудрост. Касно се сетио да употреби артиљерију и њоме туче британске батаљоне, као што се касно сетио и да тражи подршку Д’Ерлонове пешадије.

Тачно је да се британски центар једва одржао. О томе сведочи један официр Велингтонове армије: „Средиште наших линија беше отворено. Били смо у опасности. Ни у једном часу исход битке није био неизвеснији.” Велингтон је понављао: „Можемо чинити само једну ствар, издржати до задњег човека.”

Док су се водиле љуте борбе на Мон Сен Жану, Пруси су ступили на бојно поље. Прво је из Париске шуме избио корпус генерала Билова, а затим и корпус генерала Пирха. Пруси су наступали према селу Плансеноа, како би обухватили француски корпус генерала Лобауа, који је штитио десно крило француске армије.

Наполеон је био принуђен да пошаље једну дивизију своје Гарде да одбрани Плансеноа. Избор је пао на Младу гарду. Ова дивизија прво је избацила Прусе из Плансеноа, али ускоро и сама би потиснута новим пруским нападом. Наполеон посла у противнапад два батаљона Старе гаде. Ова два батаљона успела су оно што цела дивизија Младе гарде није могла – протерали су из Плансеноа свих 14 пруских батаљона. Преосталих 11 батаљона Гарде Наполеон је искористио да

подупре Лобауа и Младу гарду, распоредивши их у дугу линију, с бајонетима окренутим ка истоку. Била је то непотребна опрезност, која га је, испоста- виће се, стајала победе.

Наполеон поново нареди Неју да заузме Ла Е Сент. Овога пута Неј је добро организовао напад. Укључивши артиљерију, пешадију и коњицу освојио је камене зидове ове до тада добро брањене фарме. Довлачи топове на само 200 метара од Велинтоновог центра и артиљеријском ватром га десеткује. У том часу, по други пут у току битке, британско-холандска армија је поколебана и једва држи положај. У овом окршају би рањен и принц Орански. Неј за- тражи од Наполеона да

му пошаље пешадију из резерве, како би бајонетима докрајчио британску одбрану пре него што Велингтон доведе на Мон Сен Жан пешадију Брауншвајга и Шасеову дивизију са свог десног крила. Али, Наполеон већ беше послао Гарду у борбу за Плансеноа. Одби да је повуче и стави на располагање Неју. „Још пешадије? Одакле очекујете да је набавим? Да ли хоћете да је направим?“, одговори маршаловом ађутанту. Било је пола седам и дан се ближио крају. У том часу, одбивши да у напад на Мон Сен Жан пошаље оне батаљоне Гарде који су служили да подупру одбрану од пруског напада, Наполеон је пропустио последњу прилику за победу. Пола сата касније, Велингтон је предузео противнапад. Послао је у јуриш Аксбрицову коњицу, што је знатно поправило морал британско-холандских бригада на Мон Сен Жану. Француски напад изгубио је замах и његова оштрица отупи.

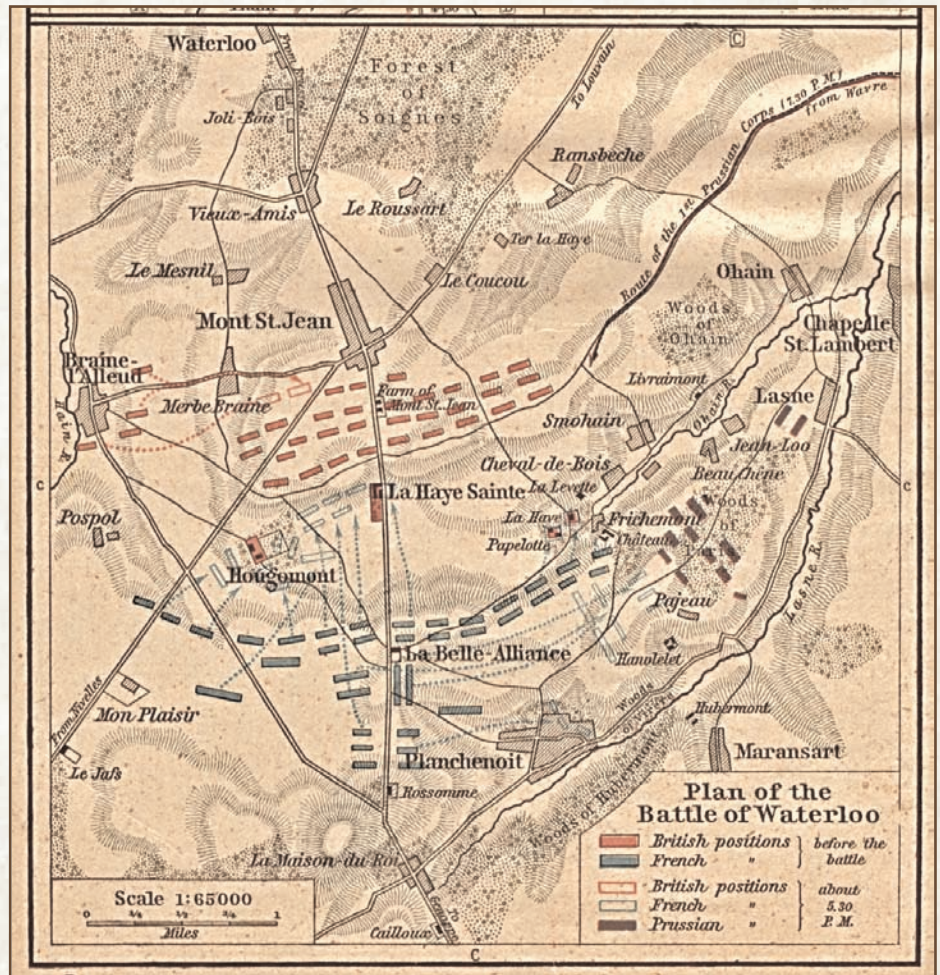
Ситуација на десном крилу се стабилизовала и девет гардисјких батаљона вратило се у резерву. Тада царски штаб примети да са североистока на- ступа нова колона ратника. Многи међу француским официрима помислише да су то дивизије маршала Грушија, ко-

је у стопу прате пруску војску, али не и Наполеон. Њему је било јасно да то Цитенов корпус хита у битку.

Конечно, у седам увече, Наполеон нареди да се Гарда припреми за напад. Првих 600 метара на челу своје Гарде ишао је цар лично, затим команду презузеше генерали Друо и Фријан. Да би искористио оно мало времена које је недостајало Цитену да стигне до Ватерлоа, Наполеон се одлучи за општи јуриш. Било је неопходно да осоколи уморне Д'Ерлонове и Рејове војнике и он нареди да им се саопшти страшна лаж – лаж која је требало да им улије надљудску снагу, а која ће имати ужасне последице. Нејови ађутанти разлетеше се међу француске дивизије. Један од њих, пуковник Левавасе сећао се касније овог тренутка: „Јурио сам, на коњу у галопу, с капом подигнутом на врх сабље, дуж наших линија вичући 'Живео император! Војници, ено Грушија!'“

Тог 18. јуна, у пола осам увече, одиграо се један од најславнијих окршаја у историји. Два гардијска батаљона упутише се према Игомону, да заштите бок дуге колоне сачињене од преосталих шест батаљона. Ускоро се ова колона разви, батаљони иступише улево, коњичка артиљерија постави се између батаљонских ешелона. Средња гарда је нападала Велингтонов центар, десно од бриселског пута, између Ла Е Сента и Игомона. Истовремено, Неј и Д'Ерлон поведоше напад на позиције лево од бриселског пута.

Гарда с лакоћом одбаци пешадију Брауншвајга и баци се на хановерске трупе под командом сер Колина Халкета. Хановери уздрхташе, али изборише време за Шасеову дивизију, размештену из њих, да припреми топове. Мало даље ка западу Гарда је скоро допрла до охенског пута, не опазивши колико британских гардиста лежи у заклону. Кад су Французи дошли на 20 метара од британских положаја, Ве-

Мапа битке код Ватерлоа

лингтон узвикну команданту своје гардијске бригаде: „Сад, Мејтланде, сад је твој час!“ Црвени мундири скочише такорећи из земље. Наполеонови гардисти стадоше изненађени, а британци испалише убиствене плутуне. Лево од њих, последња два баталона Гарде наишла су на британску Лаку бригаду, која изађе из високе ражи. Британски пуковник Колборн построји свој 52. пук паралелно с правцем француског напада и Наполеонови гардисти нађоше се у унакрсној паљби. Британци јурнуше на бајонет, а Наполеонова Средња Гарда поче да се повлачи. И у повлачењу је Гарда била opak непријатељ – лорд Аксбриџ, командант британске коњице, задоби тешку рану и остаде без ноге.

Речи „Гарда се повлачи!“, које никада нико до тада није изговорио, уздрмаше француске дивизије. А када војници на француском десном крилу уместо Грушија угледаше Цитена и повикаше „Гледајте! То су Пруси!“, француске линије се сломише. Паника захвати Северну армију и она стаде бежати, уз крике: „Издаја!“

Велингтон скиде капу с главе и завитла је три пута. Био је то знак његовој армији да крене у општи напад.

Узалуд је Наполеон покушао да спречи расуло својих јединица, задржи војнике који су бежали и заустави Велингтонов напад. Стара Гарда построји се у каре и начини линију, а коњица из цареве пратње јурну на британску коњицу, да би Гарда добила на времену. Али, маса успаничених француских војника налете на Гарду, проби њену формацију и настави бег, па она би принуђена да се још мало повуче. Наполеонов пораз био је потпун.

Гарда је остала на бојном пољу, у славном покушају да заштити одступање Северне армије. Наполеон се одвезе кочијом до Женапа, у нади да ће тамо зауставити бекство своје армије. Пошто је и тај покушај пропао, а Наполеон једва избегао патролу пруских хусара намерних да га заробе, француски цар изађе из кочије и на коњу одјаха ка Паризу.

На бојном пољу је остала Млада Гарда, која је до девет часова те ноћи бранила Плансеноа и Стара Гарда, решена да остави своје кости на Ватерлоу. Није замрла ни борба за Игомон.

Код Ла Бел Алијанса, командат 2. баталона 1. ловачког пука Старе Гарде, генерал Пјер Жак Камброн, окружен, тучен пушкама и топовима, сабљама и копљима, али не и надјачан, чује позив енглеског пуковника Хелнета: „Храбри Французи! Предајте се!“ „Merde! Говно! Гарда умире, али се не предаје!“, одговори Камброн и уђе у легенду.

Док је Гарда умирала, срели су се Велингтон и Блихер. Блихер предложи да победу назову битком код Ла Бел Алијанса, Велингтон одговори да би назив битка код Ватерлоа био прикладнији. Британци галантно препустише гоњење одморнијој пруској коњици, па се британско-холандска армија улогори код фарме Росом и ту проведе ноћ. Пруска армија гонила је Французе до Женапа, а коњица под командом Гнајзенауа још неколико километара даље.

Наполеонова армија имала је 25.000 погинулих и рањених. Заробљено је 8.000 Француза и отприлике још толико је дезертирало. Британско-холандска армија изгубила је 15.000 војника (погинулих и рањених), а пруска 7.000.

Пад једног царства

Грушијев напад на Вавр почео је тек у четири поподне, када је битка код Ватерлоа увелико трајала. Сат ка-

сније до њега је стигла Султова порука о Биловљевом приближавању Мон Сен Жану, с инструкцијама да Груши што пре крене ка главнини француске војске и нападне Билова. Али, беше касно да Груши било шта предузме, јер је већ ангажовао све своје јединице.

Груши је располагао са више од 33.000 људи и није знао да се пред њима налази само Тилеманов корпус од 15.000 војника. Отуда његов превелики опрез на почетку битке, али када је битка коначно почела, маршал је испољио велику храброст и с таквом жестином и умећем нападао је Тилемана, да је овај тражио од Гнајзенауа појачања. Пруски начелник штаба, схвативши каква се прилика за победу над Наполеоном указала код Ватерлоа није хтео да пошаље ни најмању јединицу. „Није битно да ли ће он (Тилеман, прим.аут.) бити уништен, ако ми овде победимо“, рекао је Гнајзенау. Ноћ је спасила Тилеманов корпус од уништења, а следећег јутра, 19. јуна око 10 часова, Груши је прокламовао победу. Само пола сата касније, до њега је стигла вест о исходу битке код Ватерлоа. Победа код Вавра била је, заиста, слаба утеха.

Тада отпоче и Грушијево повлачење које је трајало до 21. јуна. Овај маршал успео је да избегне Пирхов корпус и довео је у Француску више од 30.000 војника способних за борбу.

Велингтон на Ватерлоу, слика Јана Виљема Пинемана

Наполеон на британском броду Белерофон

Остатак Северне армије био је изложен бруталном гоњењу. Многи француски војници, уместо да буду заробљени, убијани су на лицу места, а ситуација би за Французе била много гора да гардијска коњица није успела да парира пруској. Остатак Северне армије се некако окупи код Шарлероа и 19. јуна 1815. настави организовано да се повлачи под Султовом командом.

Наполеон се у Париз вратио 21. јуна. Није се осећао добро. Спопадали су га јаки грчеви у желуцу и имао је јаку жељу за сном. Није се упутио у Тилерије, где су га увек чекали после ратних похода, него у пуну Јелисејску палату. Чим је стигао, наредио је да му спреме купку, „врелу, колико се може поднети“. Први кога је примио и то у купатилу био је маршал Луј Даву, министар рата. Даву је касније рекао да је тај пријем био прилично хладан. Наполеон је веровао да још није ништа готово и Даву се с тим сложио. Он је могао да брани Париз са око 120.000 војника, а чињеница је и да су „минијатурне армије“ успешно браниле границе Француске – маршал Сише је чак и окупирао Савоју.

Опасност није представљала само британска и пруска армија. Постојала је још једна опасност – политичари! Даву, Карно и Лисијен Бонапарта саветовали су Наполеону да распусти скупштину пре него што она предузме би-

ло шта против њега, али Наполеон је тог дана још увек био неодлучан. Дуго је шетао по празној Јелисејској палати. Његов потпуни мир реметио је само лагани бат усамњених корака. Његових сопствених. Где су га само водили? Са Корзике у Француску, а одатле у Италију, на Малту, у Египат, Сирију, опет у Француску и Италију, затим у Немачку, Аустрију, Пољску, Шапнију, Русију... И на крају на Ватерло – крајњи биланс његових ратова.

Касније је било прекасно за распуштање скупштине. Министар полиције Жозеф Фуше преко својих шпијуна први је у Француској сазнао за исход битке код Ватерлоа и већ је припремао терен за Наполеонов пад. Он је успоставио контакте са Лујем XVIII, Таљераном, Метернихом, Велингтоном, чак и са руским царем Александром. Користи своје везе међу републиканцима и ројалистима, придобија ministre и парламент, вади из заборава остарелог Лафајета, који говори јавно оно што му Фуше у тајности шапуће: „Ако он (Наполеон, прим.аут.) и даље буде отезао са оставком, предложићу да се свргне.“ „Нисам издао Наполеона ја, него Ватерло“, правдаће се касније Фуше. Увидевши ситуацију, некадашњи господар Европе лично Фушеу предао је своју другу абдикацију, 23. јуна 1815. године, пре него што се повукао у Малмезон, вилу коју

је некада давно поклонио вољеној Жозефини.

Блихер је стигао до Париза 29. јуна и наредио коњици да му доведе Наполеона – живог или мртвог. На Наполеонову срећу, Даву је још увек био на челу француске војске. Овај маршал послао је једну бригаду да бди и стражари над сигурношћу знаменитог стана Малмезона, а један коњички одред да нападне пруске војнике код Версаја. Да не би био потучен под Паризом, Блихер је морао да сачека Велингтонов долазак. Савезници су окупирали Париз 4. јула, тек после споразума из Сен Клуа, по којем се Давуова војска повукла јужно од Лоаре. „Париз је мој!“, писао је Блихер славодобитно својој жени.

Ветеран Наполеонових ратова

ЕПИЛОГ

Међу истинама које је о рату изрекао Карл фон Клаузевиц, иначе учесник битке код Вавра, једна од најпечатљивијих јесте да је рат подручје случајности. То потврђује и Ватерло. Да кнез од Сакс-Вајмара није непослушно остао на положају код Катр Браа, пруска армија вероватно би била уништена код Лињија. Да су француски хирасири код Лињија препознали и заробили Блихера, Гнајзенау би одвео пруску армију на Рајну, а Велингтону не би преостало ништа друго него да се укрца на бродове који су га чекали у белгијским и холандским лукама. Да је Наполеон одмах после Лињија наставио гоњење, Блихер не би успео да пошаље чак три своја корпуса на Ватерло. Да је Неј одлучно и хитро напао Катр Бра у зору 16. јуна, до битке код Ватерлоа не би ни дошло. Да је Жерар био учтивiji, Груши би можда послушао његов савет и ишао ка топовима. Да је Груши ишао ка звуцима топова, Блихер би се нашао између две француске војске и био би уништен. Да је Неј боље организовао главни напад на Мон Сен Жан уместо што је жртвовао коњицу, Велингтонов центар вероватно не би издржао. Да је Д'Ерлон изабрао бољу формацију за напад можда би његове дивизије пробиле британско-холандски центар. Да је Наполеон подржао Нејов последњи напад, можда би исход битке био другачији. Али, ништа од тога није се десило. Случајност, која је толико пута била на Наполеоновој страни, овог пута била је на страни његових непријатеља.

Ратна вештина какву су практиковали Наполеон и Велингтон пресудно је утицала на стратегију и тактику примењену у великим ратовима 19. века. Кримски рат, рат између Пијемонта и Аустрије, Амерички грађански рат и ратови Пруске са Аустријом, Данском и Француском вођени су на начин на који би их водили Наполеон и Велингтон, иако су већ постојале острагуше, митраљези и Гетлинглов лаки топ, а у ратне сврхе почели су да се користе телеграф и железница.

Ватерло је за Наполеона био катастрофа, потпуни и коначни пораз. Из Малмезона је бивши француски цар отпутовао у Рошфор, заносећи се мишљу да се настани у Америци. Ипак, 15. јула 1815. укрцаће се на британски брод „Белерофон“ и предати се свом најупорнијем непријатељу – Британији. Надао се да ће му бити омогућено да се настани у Енглеској, али те наде беху брзо развејане. Бродом „Нортамбрленд“, названом по једној грофовији, отпловио је на Свету Јелену, мало острво у Атлантском океану, где ће провести своје последње дане.

За Велингтона је Ватерло био најзначајнија победа, она која му је донела вечну славу и обезбедила истакнуто место у светској историји. До краја живота био је обасут разним почастима. Али, као политичара време га је брзо прегазило. Овај ултраконзервативац био је противник еманципације католика у Британији, због чега је дошао у сукоб и са лордом Аксбрицом, командантом коњице на Ватерлоу. Није успео да спречи француску интервенцију у Карлистичким ратовима у Шпанији, противио се одлуци Британије да призна независност шпанских колонија у Јужној Америци и опирао се настојањима британске владе да од Турске изнуди признавање грчке независности.

Блихер је постао национални јунак Пруске. Мало времена које му је остало до краја живота провешће коцкајући се и повремено учествујући у коњским тркама. Неј је изведен пред стрелачки строј и погубљен, као издајник француске круне. Груши је остатак живота провео правдајући се због одсуства код Ватерлоа.

Ватерло је био крај једног царства. Виктор Иго примећује да су царство многи оплакивали и додаје да су га оплакивале јуначке очи. Заиста, Наполеонов режим био је диктатура, али је био и тимархија – његово устројство почивало је на хијерархији части и подстицању честољубља. Једно царство је пало, али је друго, мање часно, но отпорније на ратове и политичке буре настало – империја Ротшилдових. Наи-

ме, познати банкар Натан Ротшилд финансирао је британску армију у Белгији. Он је први у Лондону сазнао какав је исход битке код Ватерлоа (поруку неког Ротшилдовога човека од поверења пренео је преко Ламанша голуб писмоноша) и то 19. или 20. јуна, када су сви остали тек добили вест о бици за Катр Бра. Знајући како ће се различити исходи рата одразити на вредност деоница, Ротшилд је почео да продаје своје деонице. Други су помислили да банкар има дојаву о потпуном поразу британске војске и почели су махнито да продају деонице, што је изазвало пад њихове вредности. Онда их је, обезвређене, Ротшилд купио. Када је увече 21. јуна 1815. мајор Перси, Велингтонов ађутант, стигао у Лондон и принцу регенту саопштио вест о победи код Ватерлоа, вредност деоница вртоглаво је скочила, а Ротшилд је згнуо богатство.

На Ватерлоу је пропао други покушај Француске (први је био у време Луја XIV) да постане водећа светска сила, а почела је британска доминација, која ће трајати читав 19. век. Француска је морала да истрпи нови талас „белог терора“ који ће учинити да паде Бонапарта изгледа бољи и већи него што је заиста био. Париз ће видети још две револуције (1830. и 1848) пре него што коначно раскрсти са краљевином. Француска се, ипак, брзо економски опорављала, умногоме захваљујући реформама из Наполеоновог времена

Ватерло је за Европу означио крај четврт века дугих револуционарних и Наполеонових ратова. Скоро четири деценије, све до 1854. године, неће бити великих ратова у Европи, али револуционарна превирања није могла да заустави ни Света алијанса, формирана с намером да се спречи појава нове велике револуције и обезбеди поштовање принципа легитимности, онаквог каквим га је пројектовао Метерних у својим конзервативним политичким визијама. ■

Поље код Вајерлоа, са „Лављом хумком“